

§ 12 Miljøgodkendelse af so- og smågriseproduktion

Mommarkvej 244, 6470 Sydals

*Meddelt:
29. September 2010
Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen*

Kommunens afgørelse

Sønderborg Kommune meddeler miljøgodkendelse efter Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 12 stk. 2 på Mommarkvej 244 matr. nr. 1 m.fl., Majbøl, Hørup til udvidelse af dyreholdet 330 årssøer med smågrise til fravænning ved 7,2 kg, 8.000 smågrise 7,2-30 kg og 100 polte 30-102 kg, i alt 116,24 DE til 1.500 årssøer med smågrise til fravænning ved 8,5 kg og 17.437 smågrise 8,5 til 30 kg, svarende til 436,56 DE og opførelse af nyt soanlæg på ca. 7.400 m² og en ny gyllebeholder på ca. 5.300 m³ ca. 350 m syd for det eksisterende anlæg.

Miljøgodkendelsen er etapedelt. Etape 1 er en ændring i eksisterende bygninger til et smågrisehold på 94 DE, mens etape II er etableringen af det nye staldanlæg og sohold ca. 350 m syd for det eksisterende anlæg.

Soholdet i de eksisterende bygninger nedlægges og smågriseproduktionen øges. To af de eksisterende stalde renoveres/ombygges til smågrisestalde. Indenfor 1-5 år forventes to af de eksisterende stalde nedrevet. Den nuværende farestald, der ændres til smågrisestald, etape I, forventes slidt ned og taget ud af drift indenfor 5-10 år og de øvrige eksisterende stalde forventes taget ud af drift indenfor 10-15 år. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften CVR - nr.: 29085900. Der er udarbejdet § 16 godkendelser til Mommarkvej 250, 6470 Sydals og Mjanghaij 5, 6470 Sydals i forbindelse med denne godkendelse.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Husdyrbrugslovens § 42.

Miljøgodkendelsen omfatter hele husdyrbruget. Det vil sige både de eksisterende og nye anlæg samt bedriftens samlede arealer.

Der er ikke med denne miljøgodkendelse taget stilling til evt. tilladelser og godkendelser efter anden lovgivning som f.eks. Byggeloven eller Arbejdsmiljøloven.

Gyldighed

Etape I skal være gennemført inden 2 år fra godkendelsens meddelelse. Etape II med det nye sostaldanlæg skal være opført og taget i drift med fuld sohold indenfor 5 år fra godkendelsens meddelelse.

Offentlighed

Ansøgningen blev annonceret i Sønderborg Ugeavis den 28. januar 2009. Annonceringen gav ingen kommentarer.

Der er i forbindelse med udarbejdelsen af godkendelse gennemført en nabohøring fra den 13. juli 2010 til den 25. august 2010. Høringen gav kommentarer fra naboer. Høringssvarene er behandlet i afsnit 9 og øvrige relevante afsnit.

Et udkast til godkendelsen har været i høring hos ejer/ansøger Henrik Høeg Fangel og rådgiver Ulla Refshammer Pallesen i samme periode som nabohøringen efter aftale med ansøger.

Afgørelsen er offentliggjort på [www. sonderborg.dk](http://www.sonderborg.dk) under "Sager i høring" og i Sønderborg Ugeavis den 29. september 2010.

Revurdering af miljøgodkendelsen

Virksomhedens miljøgodkendelse skal regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2018.

Ansøger og ejerforhold

Ansøgerens navn: Henrik Høeg Fangel
Adresse: Mommarmarkvej 244, 6470 Sydals
Telefon: 7441 5811 / 4019 6553

Virksomhedens navn: HøegFangel Landbrug I/S
Adresse: Mommarmarkvej 244, 6470 Sydals
Matrikel: matr. nr. 1 m.fl., Majbøl, Hørup
CVR-nr.: 2908 5900
CHR-nr.: 87396
Kontaktperson: Henrik Høeg Fangel
Direkte telefon: 7441 5811 / 4019 6553
E-mail: hoegfangel@mail.tele.dk

Ejer af ejendommen: Henrik Høeg Fangel
Ejer af virksomheden: Henrik Høeg Fangel

Konsulent: Ulla Refshammer Pallesen, LandboSyd
Peberlyk 2, 6200 Aabenraa
7436 5043
urp@landbosyd.dk

Godkendelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Rådhusvej 10
6400 Sønderborg

Sagsbehandler: Else Libach Hansen
Sagsbehandler, arealdel: Else Libach Hansen
Sag nr.: 08/51 455 og 07/950
KS: SBMO

Indholdsfortegnelse

1	Resumé og samlet vurdering.....	8
1.1	Ansøgning.....	8
1.2	Ikke teknisk resumé	8
2	Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold	11
2.1	Planmæssige forhold.....	11
2.2	Bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger mv.	11
2.3	Placering i landskabet.....	14
3	Husdyrhold, staldanlæg og drift.....	17
3.1	Bygninger	17
3.2	Husdyrhold og staldindretning	18
3.3	Ventilation.....	25
3.4	Fodring	26
3.5	Energi- og vandforbrug.....	28
3.6	Spildevand herunder regnvand	30
3.7	Affald	32
3.8	Råvarer og hjælpestoffer.....	34
3.9	Driftsforstyrrelser eller uheld.....	35
3.10	Biaktivitet/bivirksomhed.....	36
4	Gødningsproduktion og -håndtering	37
4.1	Gødningstyper og mængder	37
4.2	Opbevaring af flydende husdyrgødning.....	38
4.3	Gylleseparering	40
4.4	Gyllekøling	40
4.5	Fast gødning inkl. dybstrøelse	41
4.6	Anden organisk gødning.....	41
4.7	Udbringning af husdyrgødning	41
5	Forurening og gener fra husdyrbruget	43
5.1	Ammoniak og natur	43
5.2	Lugt.....	50

5.3	Fluer og skadedyr.....	53
5.4	Transport.....	53
5.5	Støj og vibrationer fra anlægget og maskiner	55
5.6	Støv fra anlæg og maskiner.....	56
5.7	Udvendig belysning	56
6	Udbringningsarealer.....	57
6.1	Lokalisering og planmæssige forhold.....	57
6.2	Harmoniareal	57
7	Påvirkning fra arealerne.....	60
7.1	Udbringningsarealerne.....	61
7.2	Påvirkninger af søer og vandløb	62
7.3	Kvælstof og fosfor til fjord & hav	65
7.4	Nitrat til grundvand	68
7.5	Beskyttet natur	69
7.6	Natura 2000.....	72
7.7	Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)	74
7.8	Beskyttede sten- og jorddiger	75
7.9	Kultur- og fortidsminder	76
8	Bedste tilgængelige teknik (BAT).....	76
9	Alternative løsninger og 0-alternativet	78
9.1	Alternative løsninger og o-alternativ	78
10	Husdyrbrugets ophør	79
11	Egenkontrol og dokumentation.....	79
12	Offentliggørelse, klagevejledning og underretning.....	80
13	Konklusion	81
14	Generelt	82
15	VILKÅR.....	83

Bilag

Bilag 1.	Kort over hele staldanlægget.
Bilag 2.	Kort over afstande til naboer og samlet bebyggelse.
Bilag 3.	Natura 2000.
Bilag 4.	Oversigt over staldafsnit
Bilag 5.	Oversigt over alternative placering.
Bilag 6.	Retslige Bindinger
Bilag 7.	Placering af køleslange.
Bilag 8.	Foreløbig beredskabsplan.
Bilag 9.	Beregning af emissionsgrænseværdi.
Bilag 10.	Ledningsplan for nyt anlæg.
Bilag 11.	Beskyttet natur.
Bilag 12.	Besigtigelses punkter.
Bilag 13.	Lugtkonsekvens etape 1 og 2.
Bilag 14.	Transport af gylle.
Bilag 15.	Alle udbringningsarealer.
Bilag 16.	Grundvand.
Bilag 17.	Overflade vand.
Bilag 18.	Novana modellen.
Bilag 19.	Planmæssige forhold
Bilag 20.	Placering af forbedrende naturtiltag

1 Resumé og samlet vurdering

1.1 Ansøgning

Sønderborg kommune har modtaget ansøgning (nr. 5.670) og fiktiv ansøgning (nr. 18.697) fra Henrik Høeg Fangel om miljøgodkendelse af udvidelse og drift af husdyrproduktion på Mommarkvej 244, 6470 Sydals. Ansøgningen om miljøgodkendelse er indsendt til Sønderborg Kommune gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem første gang den 22. december 2007. Seneste version af ansøgningen, version 6, er modtaget den 16. september 2010. Beregningsgrundlaget for ansøgningen er 10-2007. Den fiktive ansøgning er indsendt den 26. juni 2010 og beskriver etape 1.

Miljøgodkendelsen omfatter ejendommen Mommarkvej 244, 6470 Sydals samt alle dyrkningsarealer tilknyttet CVR nr. 24991105.

Den miljøtekniske beskrivelse bygger på virksomhedens ansøgning og en række supplerende oplysninger.

Hvor det er fundet relevant, har Sønderborg Kommune vurderet på konsekvenserne af udvidelsen/ændringen, samt givet begrundelse for de opstillede vilkår.

1.2 Ikke teknisk resumé

Kommunen har vurderet, at der kan meddeles godkendelse af den ansøgte ændring og udvidelse af husdyrbruget Mommarkvej 244, 6470 Sydals i henhold til de gældende regler. Miljøgodkendelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen samt efterfølgende beregninger.

Udover miljøgodkendelse af bedriftens produktionsanlæg og besætning, som meddeles ved denne skrivelse, er der i tilknytning hertil givet en § 16 godkendelse af arealerne knyttet til CVR nr.: 27605974, Mommarkvej 250, 6470 Sydals og CVR-nr.: 20732830, Mjanghai 5, 6470 Sydals.

Der skal gøres opmærksom på, at etablering af nye anlæg ikke må igangsættes, før der er givet en byggetilladelse og eventuelle andre nødvendige tilladelser fra Sønderborg Kommune.

Produktion og arealer

Produktionen på Mommarkvej 244 har på ansøgningstidspunktet et dyrehold på 330 årssøer, 8.000 smågrise 7,2 til 30 kg og 100 polte 30-102 kg, svarende til 125,3 DE. Den sidste ændring af dyreholdet er godkendt 26. februar 2004 efter anmeldelse efter Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. bekendtgørelse nr. 604 af 15/07-2002 § 29 og 30. Ændringerne af dyreholdet er først endelig gennemført i gødningsår 2005/2006. Nudriftsbelastningen på arealerne tager derfor udgangspunkt i den gennemsnitlige belastning i 05/06, 06/07 og 07/08.

Der ønskes nu en ændring/udvidelse af dyreholdet, så soholdet i de eksisterende stalde nedlægges og smågriseproduktionen øges (etape I), samt etablering af et nyt staldanlæg til søer ca. 350 m syd for stuehuset (etape II). Dyreholdet bliver herefter på 1.500 årssøer med smågrise til 8,5 kg og 17.437 smågrise 8,5 til 30 kg, svarende til 436,56 DE.

I forbindelse med udvidelsen skal to af de eksisterende stalde renoveres/ombygges til smågrise-stalde og der skal bygges nye løbe-, drægtigheds-, farestalde, en ny fodercentral samt en ny gylle-beholder på ca. 5.257 m³ ude på marken. Indenfor 1-5 år nedrives to af de gamle stalde (bygning 3 og 4). Den nuværende farestald, som ændres til smågrisestald, forventes slidt ned og taget ud af produktion indenfor en 5-10 års horisont, mens de øvrige stalde forventes taget ud af drift indenfor 10-15 år. Det skal understreges, at det er en forventet plan for afvikling af de eksisterende stalde.

Bedriften består endvidere af en slagtesvineproduktion på Rubæk 10, hvor der er tilladelse til 6.000 slagtesvin 32-99 kg. Herudover går der 2 heste på > 700 kg på Rubæk 10, svarende til 1,1 DE.

Til udbringning af gyllen fra den samlede bedrift er der et areal på minimum 426,15 ha til rådighed. Bedriften har 201,94 udbringningsareal, hvor af de ca. 49,5 ha er forpagtede udbringningsarealer. Der er desuden truffet mundtlige gylleaftaler svarende til 299,9 DE.

Kun en enkelt af bedriftens arealer (i alt 7,56 ha) ligger i ikke-robust område. Nitratudvaskningsberegningen viser, at såfremt procentandelen af efterafgrøder hæves med 2 % i forhold til plantedirektoratets krav, så kommer der ingen merudvaskning. Arealet er kommet ind i bedriften i efteråret 2005.

Placering

Grunden til, at de nye staldbygninger flyttes ud på marken, er, at det ikke kan lade sig gøre, at etablere staldene i tilknytning til de eksisterende stalde pga. lugt. Der er udført beregninger for placeringer umiddelbart syd og vest for de eksisterende stalde. Med den nuværende lugtrensningsteknologi kan disse placeringer ikke lade sig gøre, selv med rensning både på de eksisterende og de nye stalde, idet lugtgenekriterierne ikke kan overholdes. Det er pt. muligt at reducere lugtemissionen med maksimalt 30 %. Beslutningen om at tillade en udflytning er behandlet på et udvalgsmøde i Teknik og Miljø udvalget i december 2007.

Staldene bliver opført i dæmpede farver med natur-søstenselementer og gråt eternittag. Marken, hvor de nye staldbygninger kommer til at ligge, er allerede i dag omkranset af hegn til alle sider. Dette hegn bibeholdes og suppleres med yderligere træer og buske af naturligt hjemmehørende arter specielt mod syd og vest.

Lugt

Genekriteriet for lugt overholdes, idet lugten fra de eksisterende stalde nedbringes og det nye staldanlæg flyttes ud på marken mod syd.

Der ansøges således om at benytte undtagelsesreglen, idet lugten fra de eksisterende stalde efter udvidelsen/ændringen stadig bidrager med mere lugt til samlet bebyggelse end lovgivningens geneafstande kræver. Der sker dog en reduktion i lugtemissionen i forhold til nærmeste naboer efter udvidelsen/ændringen og den faktiske afstand er større end 50 % af geneafstanden. Da husdyrproduktionen i det eksisterende anlæg på sigt skal nedlægges, findes det forsvarligt at benytte undtagelsesreglen.

I forhold til enkelt beboelse og byzoneområde mv. overholdes geneafstandene.

Der er ikke andre ejendomme med husdyrproduktion indenfor 300 m. Nærmeste ejendom med husdyrproduktion på mere end 75 DE, Majbølvej 5, ligger ca. 315 m fra ejendommen (målt fra stald til stald).

Transporter til og fra ejendommen

Antallet af transportere til og fra ejendommen mere end fordobles (fra ca. 395 til 910 transportere). Dette er dog forholdsvis mindre end udvidelsen i dyreenheder. Der køres så vidt muligt ikke ad veje gennem byer. Pga. indkørselns beliggenhed vurderes det, at kørsel til og fra ejendommen ikke vil udgøre et problem.

Ammoniabelastning og særlig værdifuld natur

De nærmeste internationale naturbeskyttelsesområder er habitatområdet Augustenborg Skov, ca. 4,9 km nordvest for staldanlægget, og nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er Bredgrund samt Flensborg Fjord og Nybøl Nor – områderne ligger henholdsvis ca. 11 og 13 km fra ejendommen.

Ca. 1,3 km nordvest for det nye staldanlæg ligger det nærmeste naturareal, der er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3. Der er tale om en eng på ca. 0,6 ha. De øvrige nærmeste arealer er en strandeng 1,7 km syd for og en eng og mose ca. 1,9 km øst for det nye staldanlæg. Der er ca. 7,8 km til nærmeste udpegede § 7 areal. Det er et overdrevsareal langs kysten på Kegnæs sydøstligste hjørne.

Næringsstoffer til vandmiljøet og grundvand

En mindre del af udbringningsarealerne afvander til Natura 2000 områder. Alle udbringningsarealerne ligger uden for nitratklasse. Beregningerne i ansøgningssystemet viser, at kravene til nitratudvaskning til overfladevand er overholdt. Den årlige reelle udvaskning til overfladevand efter udvidelsen er beregnet til 39,90 kg N/ha. Der er et enkelt udbringningsareal i nitratfølsomt indvindingsopland. Den årlige merbelastning af nitratfølsomme indvindingsområder er beregnet til 0 mg nitrat pr. liter. Der er anvendt to % flere efterafgrøder som virkemiddel.

Udbringningsarealerne ligger uden for fosforklasse, og de generelle krav til fosforoverskud er overholdt.

Andre miljøpåvirkninger

Andre potentielle forureningskilder og gener fra husdyrbrug kan være bl.a. støv og støj. Trods den forholdsvis korte afstand til nærmeste nabo og samlet bebyggelse vurderer ansøger, at generne fra støv og støj er minimale, samt at de vejledende støjgrænser vil kunne overholdes.

BAT

Ansøger har redegjort for valg og fravalg af BAT. Der henvises til ansøgningens afsnit om energi- og vandbesparende foranstaltninger, management, foderoplysninger, samt bedste tilgængelige staldteknologi, opbevaringsteknik og udbringningsteknik.

Alternativer

Som beskrevet under Placering (afsnit 2.3) og Lugt (afsnit 5.2) er der foretaget beregninger for alternative placeringer af de nye stalde. Som udgangspunkt er alternativet til ansøgningen, at der ikke flyttes dyr væk fra det eksisterende anlæg og at driften af ejendommen forsætter uændret. Overvejer kommunen imod forventning at meddele afslag til det ansøgte, vil ansøger dog gerne i dialog med kommunen om, hvilke andre muligheder, der er for udvidelse. For at få en rentabel svineproduktion, er der dog behov for, at soanlægget får en størrelse i nærheden af det ansøgte.

2 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold

2.1 Planmæssige forhold

Ifølge regionplanen for Sønderjyllands Amt 2005-2016 ligger ejendommen og de fleste af dens jorder i områder med særlige drikkevandsinteresser. Der er kun et mindre areal på 7,56 ha, der ligger i nitratfølsomme indvindingsområder. Jorderne afvander dels til Mjang Dam og dels til havet omkring Als. Læs mere om arealdelen af godkendelsen i afsnit 6 og 7.

Ifølge Kommuneplan 2005 – 2017 for Sønderborg Kommune ligger virksomheden i det åbne land ved Hørup (plan nr. HØ-L1), som er udlagt til landbrugsområde.

Der er ingen lokalplaner for området, hvor eksisterende bygningerne ligger eller nye bygninger etableres.

Ifølge Spildevandsplan 2001-2005 for Sønderborg Kommune, er området omkring ejendommen ikke kloakeret. Spildevand fra stuehuset og toiletter mv. i kontoret i bygning 2 ledes til septiktanke (3 stk.) og videre til vandløb nr. 50.

Ifølge Spildevandsplan 2009-2016 for Sønderborg Kommune, som blev vedtaget i november 2009, skal ejendommene i Majbøl spildevandskloakeres, og spildevand skal renses på Sønderborg Renseanlæg. Overfladevand skal nedsives eller afledes via private dræn.

Ejendommen forsynes med vand fra Sydals Øst Vandforsyning.

2.2 Bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger mv.

Bilag 1 viser en oversigtsplan med angivelse af anlæggenes placering i forhold til omgivelserne. Ejendommens bygninger ligger i landzone øst for Kirke Hørup i udkanten af Majbøl.

Ifølge Husdyrlovens § 6 er etablering af anlæg samt udvidelser og ændringer af eksisterende husdyrbrug for mere end 3 dyreenheder, der medfører forøget forurening, ikke tilladt indenfor eller i en afstand af mindre end 50 m fra:

- eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde;
- områder i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhvervsformål, eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign.

Tabel 1 viser afstanden til de nævnte byzoner og lokalplanlagte områder i landzonen. Afstanden er målt fra nærmeste stald eller lager, hvor der sker ændringer. Tabel 1 giver også en kort beskrivelse af det pågældende område.

Tabel 1. Afstand til forbudszoner

Nærmeste...	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Byzone	ca. 1,3 km	Fra nyt staldanlæg til byzone ved Høruphav	50 m
Sommerhusområde	> 4 km	Fra staldanlægget til sommerhus-	50 m

		område ved Stenholt	
Lokalplanlagt område (bolig, erhverv, rekreative formål etc.)	ca. 1,4 km	Fra nyt staldanlæg til lokalplanlagte områder i Høruphav (ligger i forvejen i byzone)	50 m
Nabobeboelse (uanset om det er landbrug eller ej)	ca. 105 m	Fra drægtigheds- og løbestald, som ændres til smågrisestald, til Mommarkvej 242 (uden landbrugspligt)	50 m
Byzone	ca. 1,3 km	Fra nyt staldanlæg til byzone ved Høruphav	50 m

Etablering af anlæg samt udvidelser og ændringer af eksisterende husdyrbrug, der medfører forøget forurening, er endvidere ikke tilladt indenfor en afstand af 50 m fra nabobeboelse.

Bilag 2 viser et kort over nærmeste nabobeboelse og samlet bebyggelse.

Anlægget er placeret, så afstandskravene til bl.a. byzone, nabobeboelse, vandløb, søer, veje og beboelse på egen ejendom ifølge Husdyrlovens kapitel 2, overholdes.

§ 8 i Lovbekendtgørelsen om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 8 lister en række afstandskrav, indenfor hvilke stalde og lign. samt gødningsopbevaringsanlæg ikke etableres. Tabel 2 viser en oversigt over afstandskravet, den aktuelle afstand samt en beskrivelse af forholdene.

Tabel 2. Oversigt over afstandskrav ifølge § 8

Nærmeste...	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Naboskel	ca. 30 m	Fra ny løbe-drægtighedsstald til skel matr. nr. 94 af Majbøl, Hørup	30 m
Beboelse på samme ejendom = stuehuset	ca. 10 m	Fra stuehus til stalden (bygning 6)	15 m
Levnedsvirksomhed	ca. 1,5 km	Nærmeste fødevareforretninger ligger i Hørup (Als Pølser)	25 m
Fælles vandindvindingsanlæg	ca. 560 m	Fra eksisterende staldanlæg til Majbøl Vandværk	50 m
Enkelt vandindvindingsanlæg	ca. 1,6 km	Nærmeste aktive vandindvindingsanlæg ligger tilsyneladende i Kirke Hørup	25 m
Vandløb	ca. 880 m	Fra det nye staldanlæg til vandløb nr. 50 syd for ejendommen	15 m
Dræn	min. 15 m	Se vedrørende dræn i teksten herunder	15 m
Sø	ca. 220 m	Fra ny gyllebeholder til vandhul på marken vest for staldanlæggene	15 m

Privat vej	ca. 7,5 m	Nærmeste private vej kendes ikke. Nærmeste privat/fællesvej må være vejen ned til det nye anlæg. Vejen er en gammel kirkesti.	15 m
Offentlig vej	ca. 95 m	Fra stald (bygning 5) til Mommarkvej	15 m

Herudover er der afstandskrav i forbindelse med lugtemissionen. Disse krav er beskrevet i afsnit 5.2 Lugt.

Ansøger har søgt om dispensation til at placere den nye gyllebeholder 7,5 m fra den private/fællesvej (kirkestien) i stedet for 15 m fra vejen. Gyllebeholderen ønskes placeret på dette sted af hensyn til at kunne bibeholde en fornuftig drift af marken, hvorpå beholderen placeres. Desuden vil gyllebeholderen komme til at ligge tættere på bygningerne og syne mere samlet. Med i overvejelserne har også været, at der evt. senere vil kunne opføres en ekstra gyllebeholder på arealet umiddelbart mod vest.

Ejendommens beliggenhed i forhold til diverse beskyttelseslinjer er beskrevet herunder:

Kystnærhedszonen: Bygningerne og den del af arealerne, der ligger omkring ejendommen, ligger udenfor udpegningen. De øvrige arealer ligger indenfor udpegningen.

Skovrejsningsområder: Bygningerne ligger udenfor udpegningen. Nogle af arealerne ved Majled ligger indenfor udpegningen.

Fredede områder: Bygningerne og alle arealerne ligger udenfor udpegningerne ifølge arealinfo. På Kulturarvsstyrelsens hjemmeside er der ingen registreringer af fund i nærheden af, hvor det nye staldanlæg placeres.

Strandbeskyttelseslinje: Bygningerne ligger uden for udpegningen. Nogle af arealerne ved Holm, Ny Stavnsbøl og Sarup ligger indenfor udpegningen.

Klitfredningslinje: Bygningerne ligger udenfor udpegningen. Nogle af arealerne ved Kirke Hørup og Lysabild ligger indenfor udpegningen.

Skovbyggelinje: Bygningerne ligger udenfor udpegningen. Nogle af arealerne ved Lambjergskov, Majled, Ny Stavnsbøl og Augustenborg ligger indenfor udpegningen.

Sø- og åbeskyttelseslinje: Bygningerne ligger udenfor udpegningen. Nogle af arealerne ved Holm ligger inden for beskyttelseslinjen til Oldenor.

Kirkebeskyttelseslinje: Bygningerne ligger ikke indenfor udpegningen "Kirkebyggelinjer".

Kirkeomgivelser: Bygningerne ligger udenfor udpegningen "Kirkelandskaber". Nogle af arealerne ligger indenfor udpegningerne for kirker i Lysabild, Tandslet, Kirke Hørup og Asserballe.

Fortidsmindebeskyttelseslinje: Hverken kortene på Danmarks Miljøportal eller på Kulturarvsstyrelsen hjemmeside angiver 100 m beskyttelseslinjen, eller hvilke fund der er beskyttet af beskyttelseslinjen. Da der ikke er nogen fortidsminder i tilknytning til bygningsanlægget eller den nye placering ude på marken, har det under alle omstændigheder ingen relevans, da almindelig markdrift gerne må ske indenfor 100 m beskyttelseslinjen.

Beskyttede sten- og jorddiger: Der ligger ingen diger op til hverken det eksisterende eller det nye staldanlæg. Flere af arealerne støder op til fredede diger. Der vil ikke blive ændret på digerne i forbindelse med driften af jordene.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at Husdyrlovens § 6 overholdes. Der er derfor ikke behov for skærpede vilkår for afstande. Sønderborg Kommune vurderer, at der kan gives dispensation for den private fællesvej beliggende matr. nr. 30, Majbøl, Hørup til, at der placeres en gyllebeholder på ejendommen Mommarkvej 244, matr. 1, Majbøl, Hørup i en afstand af 7,5 m fra den private fællesvejs vestlige skel.

Vurderingen er baseret på, dels at vejens funktion som vej ikke ændres, selvom gyllebeholderen ligger 7,5 meter derfra mod 15 meter som er afstandskravet, dels at placeringen er mere central for håndteringen og udbringningen af gylle fra ejendommen.

Der er mindre end 300 meter til nærmeste bolig i samlet bebyggelsen. Dermed er ansøgningen omfattet af Husdyrlovens § 20. Det betyder, at risikoen for forurening eller væsentlige gener for omgivelserne skal begrænses. Det fremgår af afsnit 5.2 Lugt, at ændringen i det eksisterende staldanlæg medfører en reduktion af antallet af dyr. Det betyder, at lugtemissionen bliver mindre i forhold til den lugtemission, som kommer fra anlægget i nudrift. På den baggrund vurderer kommunen, at der ikke sker forurening eller væsentligt påvirkningen af omgivelserne.

Da der ikke er bygninger indenfor nogen af de nævnte byggelinjer, vurderer kommunen, at byggeriet kan opføres som ansøgt. Der er ansøgt om at flytte produktionen og etablere et nyt staldanlæg syd for den eksisterende ejendom. Baggrunden for udflytningen og vurderingen heraf, fremgår af afsnit 2.3 Placering i landskabet og afsnit 5.2 Lugt.

2.3 Placering i landskabet

Ejendommens bygninger ligger i landzone øst for Kirke Hørup. De eksisterende bygninger ligger i udkanten af Majbøl. De nye stalde opføres ca. 350 m syd for de eksisterende stalde. Se bilag 1 og 2.

Ansøger har sendt en forespørgsel om udflytning af staldanlægget til Sønderborg Kommune i april 2007. Forespørgslen blev behandlet på Teknik og Miljøudvalget møde den 19. december 2007. Udvalget udtalte, at den ansøgte placering kan anbefales.

Ejendommens beliggenhed i forhold til diverse udpegninger bliver gennemgået i det følgende:

Områder med landskabelig værdi: Bygningerne ligger udenfor udpegningen "Værdifulde kystlandskaber" og "Værdifulde landskaber". Arealerne ved Ny Stavnsbøl, Holm, Sarup og Skovbyballe ligger helt eller delvist indenfor "Værdifulde kystlandskaber". Arealerne ved Majled og Kirke Hørup ligger indenfor "Værdifulde landskaber".

Uforstyrrede landskaber: Bygningerne og en stor del af arealerne ligger indenfor udpegningen.

Områder med særlig geologisk værdi: Bygningerne ligger udenfor udpegningen. Nogle af arealerne ved Holm og ved Skovbyballe ligger helt eller delvist indenfor udpegningen.

Rekreative interesseområder: Der er ingen bygninger indenfor udpegningerne: "Planlagte arealer til byformål", "Fritidsområder", "Eksisterende byzonearealer", "Nye og Eksisterende sommerhusområder", "Arealudlæg til ferie-fritidsformål" eller "Planlagte arealer til ferie-fritidsformål". Et enkelt areal ved Augustenborg ligger indenfor "Eksisterende byzonearealer" og "Planlagte arealer til byformål". Et af arealerne ved Skovbyballe ligger indenfor "Fritidsområder". Et af arealerne ved Sarup ligger indenfor "Planlagte arealer til ferie-fritidsformål". Nogle af arealerne grænser op til "Planlagte arealer til byformål", "Eksisterende byzonearealer", "Nye og Eksisterende sommerhusområder", "Arealudlæg til ferie-fritidsformål" eller "Planlagte arealer til ferie-fritidsformål".

Værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige landsbyer: Der er ingen bygninger indenfor udpegningen "Værdifulde kulturmiljøer" eller "Kulturhistoriske enkeltelementer". Arealerne ved Holm ligger indenfor "Værdifulde kulturmiljøer".

Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser: Bygningerne ligger udenfor udpegningen "Særligt næringsfattige naturarealer", "Naturområder" og "Område med naturinteresser". Nogle af arealerne ved Majled, Ny Stavnsbøl, Lambjergskov og Holm ligger delvist i "Område med naturinteresser". Der er en biologisk korridor, der krydser arealerne ved Sarup. Ingen af arealerne ligger indenfor udpegningen "Særligt næringsfattige naturarealer" og "Naturområder".

Arealer udpeget jf. § 7 i lov om godkendelse af husdyrbrug: Der er ca. 7,8 km til nærmeste udpegede § 7 areal. Det er et overdrevsareal langs kysten på Kegnæs sydøstligste hjørne. Da § 7 – arealet ligger i en afstand af mere end 4000 meter fra anlægget er der ikke beregnet ammoniakdeposition som følge af emission fra anlægget. Depositionen af ammoniak fra anlægget indgår på grund af den store afstand i den generelle baggrundsbelastning.

Der er ingen af udbringningsarealerne, der ligger indenfor bufferzonen til udpegede § 7 naturarealer

Natura 2000: Der er ingen bygninger eller arealer indenfor Natura 2000. Det nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde på land, Augustenborg Skov (habitatområde H200), ligger ca. 4,9 km fra ejendommen i nordlig retning. Nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er Bredgrund (habitatområde H173) og Flensborg Fjord og Nybøl Nor (fuglebeskyttelsesområde F64) – områderne ligger henholdsvis ca. 11 og 13 km fra ejendommen. Se bilag 3. (Natura 2000 områder). Natura 2000 arealer ligger en afstand af mere end 4.000 meter fra anlægget. Depositionen af ammoniak indgår i den generelle baggrundsbelastning på grund af afstanden.

Der er angivet forventede bygningsmaterialer og farver til det nye byggeri. Der ønskes dog fleksibilitet i vilkår således, at der stilles vilkår om, at der enten skal bygges i natur-søstenselementer og grå eternittage - eller hvis dette af en eller anden grund ikke kan lade sig gøre, at der alternativt skal vælges materialer, som ikke er selvlysende og eller glinsende, og farver som harmonerer med omgivelserne. I forbindelse med byggesagen vil der blive oplyst om materialevalg og farver, således at kommunen kan vurdere, om materialer og farver overholder vilkåret.

De nye stalde opføres ca. 10 cm over terrænhøjde.

Ny gyllebeholder på ca. 5.257 m³: Formodentlig en Perstrup elementbeholder i grå beton, 5 m dyb og ca. 2 m over terræn, ingen overdækning. Der bliver etableret afskærmende beplantning i form af 3-rækket hegn mod nord. Mod de andre retninger vil gyllebeholderen være skærmet af eksisterende hegn og de nye staldbygninger. Det eksisterende hegn vil blive suppleret med træer/buske, hvor der er behov for det. Det kan være, at der i stedet etableres to gyllebeholdere af ca. 3.000 m³ ved siden af hinanden.

Der er i forbindelse med sagsbehandlingen ansøgt om spildevandsudledningstilladelse. Som følge heraf skal der etableres et forsinkelsesbassin på ejendommen. Forsinkelsesbassinet placeres sydvest for det nye anlæg i en afstand af mere end tyve meter. Placeringen fremgår af bilag 10.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har sendt en forespørgsel om udflytning af produktionsanlægget, da det ikke er muligt at udvide produktionen i tilknytning til de eksisterende bygninger pga. lugtemissionen fra staldene. Der er fremsendt beregninger, der viser, at de nye stalde ikke kan placeres ved det eksisterende staldanlæg, idet der ikke er tilstrækkelig afstand til samlet bebyggelse. Se afsnit 5.2 Lugt. Baggrun-

den for forespørgslen er, at Husdyrlovens § 22 giver mulighed for at flytte produktionen til det åbne land.

Det nye staldanlæg kommer til at ligge i et område, der er udpeget som uforstyrrede landskaber. Det ligger udenfor de øvrige landskabelige, kulturhistoriske, naturmæssige, geologiske udpegninger og rekreative interesseområder. Se bilag 6. – retslige bindinger.

Det vurderes, at beliggenheden og udformningen af det ansøgte ikke visuelt vil ændre på området, da byggeriet sker på en mindre markparcel, som i forvejen er omgivet af hegn. For at sikre, dels mod landskabelig påvirkning, dels at anlægget fortsat ligger omgivet af hegn stilles der vilkår om, at der skal etableres afskærmende bevoksning nord og vest for den nye gyllebeholder. Der stilles også vilkår om at det eksisterende levende hegn rundt om matrikel nr. 1 af Majbøl, Hørup skal bibeholdes og vedligeholdes, så det altid fremstår tæt.

For at sikre placeringen i landskabet stilles der vilkår om, at der ikke må ske terrænmæssige ændringer udover de, som følger af byggeriet. For at sikre mod terræændringer stilles der vilkår om udlægning af jord. Der stilles også vilkår om, at Sønderborg Kommune skal orienteres om, hvor jorden flyttes hen og hvor stor mængde der flyttes.

Bygningshøjden på staldene vil endvidere ligge indenfor de generelle bygningshøjder på 8,5 m jf. Byggeloven. For at sikre at højden på bygningerne ikke overskrider den generelle bygningshøjde stilles vilkår om, at den maksimale byggehøjde maksimalt må være 8,5 m til kip.

Det vurderes endvidere, at natur-søstenselementer og grå eternittage er materialer og farver, som vil bevirke, at staldene vil falde ind i landskabet. For at give mulighed for at have lidt fleksibilitet vedrørende farver og materialer, formuleres vilkår således, at der enten skal bygges i natur-søstenselementer og grå eternittage, eller hvis dette af en eller anden grund ikke kan lade sig gøre, at der alternativt skal vælges materialer, som ikke er selvløsende og eller glinsende, og farver som harmonerer med omgivelserne. Et eventuelt alternativ skal sendes til vurdering af kommunen. Der skal vurderes om alternative farver og materialer overholder ovennævnte vilkår.

Der er endvidere ingen naturmæssige forhold, der forhindrer en udflytning. Forholdet til natur er beskrevet i afsnit 4.1. Her gennemgås påvirkningen af ammoniak på beskyttet natur, Natura 2000 arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter) og stævningskove.

Forespørgslen blev behandlet i Teknik og Miljøudvalget den 19. december 2007. Udvalget anbefalede den ansøgte placering.

Selv om det generelt er uhensigtsmæssigt at tillade spredt byggeri i landzonen, vurderer Sønderborg Kommune, at der i dette tilfælde kan tillades en udflytning af hensyn til landbrugets mulighed for vækst, idet anlægget kommer til at ligge, så det ikke skæmmes omgivelserne. Da anlægget og gyllebeholderen placeres i åbent land, stilles vilkår om at de ikke længere skal anvendes til dyrehold og gødningsopbevaring. Ansøger har også godtgjort, at det ikke er økonomisk muligt at udvide ved eksisterende byggeri, da det vil kræve investering i lugtrensning på grund af kort afstand til naboer. Sønderborg Kommune vurderer, at byggeriet er erhvervsmæssigt nødvendigt. Se også afsnit 6. om alternative løsninger og o-alternativet.

Ansøger skal etablere et forsinkelsesbassin. Bassinet er en del af en tilladelse til udledning af overfladevand. Sønderborg Kommune vurderer, at etableringen af forsinkelsesbassinet på den skitserede placering (se bilag 10) ikke er omfattet af § 23 i Husdyrbrugsloven. Denne vurdering er baseret på at § 23 refererer til byggeri. Sønderborg Kommune vurderer at det ikke er et byggeri da det ikke hæver sig over jordoverfladen. Sønderborg Kommune vurderer derfor at etableringen af forsinkelsesbassinet ikke har opsættende virkning.

På baggrund af den store afstand til § 7 områder og Natura 2000 områder vurderes det, at der ikke

skal stilles yderligere vilkår til udledningen af luftbårent kvælstof af hensyn til § 7 natur.

Sønderborg Kommune vurderer samlet set, at den ansøgte placering og udformningen af det ansøgte med de stillede vilkår er mulig.

3 Husdyrhold, staldanlæg og drift

3.1 Bygninger

Ejendommens bebyggede erhvervsareal er på ansøgningstidspunktet ifølge BBR opgjort til 2.996 m² bebygget areal.

Bilag 1. viser en situationsplan over den samlede virksomhed.

Oplysninger om bygningernes grundplan, bygningshøjde, taghældninger, bygningsmaterialer og farver og bebyggelsens fremtidige anvendelse fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Oversigt over bygninger

Bygning		Grundplan	Bygningshøjde	Taghældning	Bygningsmaterialer/farver	Anvendelse
1	Stuehus (BBR 1)	289 m ²	ca. 8 m	45 °	Gule flensborgsten og rødt tegltag	Stuehus
2	Farestald (BBR 2)	467 m ²	ca. 8 m	45 °	Hvidmalede mursten og tag af grå stålplader	Ændres til smågrisestald. Indeholder også kontor. Staldafsnit 1.1.3.
3	Garage mv. (BBR 3)	206 m ²	ca. 8 m	20 °	Hvidmalede mursten med stålplader øverst og tag af grå stålplader	Klimastald og garage mv. – klimastalden tages ud af brug. Staldafsnit 1.1.4.
4	Gl. stald (BBR 4)	130 m ²	ca. 5,5 m	20 °	Hvidmalede mursten og tag af grå stålplader	OBS: rives ned. Staldafsnit 1.1.6
5	Smågrisestald (BBR 6)	582 m ²	ca. 5,5 m	20 °	Hvidmalede mursten og tag af grå stålplader	Smågrisestald. Staldafsnit 1.1.5.
6	Løbe-/drægtighedsstald (BBR 7)	607 m ²	ca. 5,5 m	20 °	Hvidmalede mursten og tag af grå stålplader	Ændres til smågrisestald. Staldafsnit 1.1.1 og 1.1.2.
7	Foderlade (BBR 8)	402 m ²	ca. 10 m	25 °	Røde/brune plader og gråt eternit-tag	Foderlade, evt. til presse til pilotprojekt
8	Maskinlade (BBR 9)	313 m ²	ca. 9 m	20 °	Røde/brune plader og gråt eternit-tag	Opbevaring af maskiner mv.

9	Ny løbe-/drægtighedsstald	ca. 3.881 m ²	ca. 8,2 m	20 °	Forventet natur-søstenselementer og gråt eternittag	Løbe-/ drægtighedsstald. Staldafsnit 1.1.8 og 1.1.9.
10	Nyt kontor, ny farestald og foderlade	ca. 3.500 m ²	ca. 8,3 m	20 °	Forventet natur-søstenselementer og gråt eternittag	Kontor mv., farestald og foderlade. Staldafsnit 1.1.7.

*Grundplan og bygningshøjde er uændret med mindre andet er nævnt.

Opbevaringsanlæg til gylle bliver behandlet i se afsnit 4.2 Flydende husdyrgødning.

Fodersiloer: En tidligere ”sukkersilo” på 21 tons (højde: 4 m, materiale: jern, farve: blå og hvidstribet).

Øvrige fodersiloer er opstillet i foderladen ved de eksisterende bygninger. De nye fodersiloer bliver placeret i den nye foderlade.

Der er desuden en grå gastæt jernsilo på 18 m og ca. 420 tons, som har været brugt til opbevaring af korn. Siloen er ikke gastæt længere og anvendes derfor ikke. Den vil muligvis blive renoveret og taget i brug igen.

Der opbevares ingen flydende handelsgødning på ejendommen.

Der er i ansøgningen angivet en forventet plan for afvikling af de eksisterende stalde. Det forventes således, at indenfor 1-5 år nedrives to af de gamle stalde, bygning 3 og 4. Se bilag 4. Den nuværende farestald, som ændres til smågrisestald, forventes slidt ned og taget ud af produktion indenfor en 5-10 års horisont, mens de øvrige stalde forventes taget ud af drift indenfor 10-15 år.

Virksomheden er etableret omkring 1970. Det planlagte byggeri forventes påbegyndt i 2011 og det nye staldanlæg forventes i fuld drift i 2012. Det kommer dog meget an på den generelle finansielle situation, mulighed for at få håndværkere mv. Der kan derfor gå op til 3-5 år før byggeriet påbegyndes.

Ansøger har yderligere dyrehold på Rubæk 10, 6470 Sydals. Husdyrholdet på denne ejendom består på ansøgningstidspunktet af ca. 6.000 slagtesvin 32-99 kg, i alt 159,4 DE. Herudover går der 2 heste på > 700 kg på Rubæk 10, svarende til 1,1 DE.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at der er behov for til enhver tid at kende produktionen på ejendommen, da udvidelsen sker i etaper. Der fastsættes derfor vilkår om, at ansøger skal orientere kommunen, når de forskellige eksisterende stalde tages ud af drift. Orienteringen kan ske på mail, brev eller lignende. Der er i afsnit 2.3 Placering i landskabet fastsat vilkår om farver, materialer og maksimal byggehøjde. Det vurderes derfor, at der ikke er behov for at fastsætte yderligere vilkår, når det nye staldanlæg opføres som angivet i ansøgningen og efter de stillede vilkår.

3.2 Husdyrhold og staldindretning

Landbruget drives som konventionelt landbrug. Ansøger vil fremover indkøbe polte.

Ejendommens årlige dyrehold/produktion før og efter udvidelsen fremgår af tabel 4.

Beregningen af dyreenheder er sket efter Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 717 af 02/07/2009.

Staldafsnit nr. referer til bilag 4. Her fremgår staldafsnit og opbevaringslagre med nummerering jf. www.husdyrgodkendelse.dk.

Tabel 4 Dyreholdets størrelse og sammensætning i nudrift og ansøgt drift

Dyrehold og staldtype for ansøgt drift	Staldafsnit nr.	Antal/ stipladser nudrift	Antal/ stipladser etape 1	Antal/ stipladser etape 2	DE nudrift	DE etape 1	DE etape 2
Årsso, løbe- og drægtighedsstald, Løsgående, delvis spaltegulv Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.1	241 / 189 89 / 70	0 0	0 0	39,15 14,46	0	0
Smågrise 8,5-30 kg, Toklimastald, delvis spaltegulv	1.1.2	0	7.399/ 1.057	7.399/ 1.057	0	32,20	32,20
Årsso, farestald, Kassestier, delvis spaltegulv Smågrise 8,5-30 kg, Toklimastald, delvis spaltegulv	1.1.3	330 / 71 0	1.925 / 296	1.925 / 296	23,14	8,38	8,38
Slagtesvin 30-102 kg, Fuldspaltegulv	1.1.4	100 / 20	0	0	2,57	0	0
Smågrise 8,5-30 kg*, Toklimastald, delvis spaltegulv	1.1.5	8.000 / 1.485	8.113 / 1.159	8.113 / 1.159	36,92	35,31	35,31
Årsso, løbe- og drægtighedsstald, Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.6	0	0	0	0	0	0
Årsso, farestald, Kassestier, delvis spaltegulv Smågrise 7,2-8,5 kg, Toklimastald, delvis spaltegulv**	1.1.7	-	0 0	1.500 / 410 45.000 / 1 **	0	0	105,16 11,87
Årsso, løbe- og drægtighedsstald, Løsgående, delvis spaltegulv	1.1.8	-	0	1.124 / 817	0	0	182,59
Årsso, løbe- og drægtighedsstald, Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.9	-	0	376 / 273	0	0	61,08
Dyreenheder i alt	-	-	-	-	125,53	75,89	436,56

* 7,2-30 kg i nudrift. ** Der etableres ingen smågrisestald i staldafsnit 1.1.7.

Der er flere og tungere smågrise pr. årsso end normen i både nudrift og ansøgt drift. Dette bliver betragtet som foderkorrektur. Ansøger ønsker imidlertid ikke fodertilpasninger. Smågrisene er derfor lagt ind i en fiktiv to-klimastald i farestaldene med antallet af producerede smågrise pr. år forholdsfordelt på farestalden ud fra belægning og med angivelse af tilvæksten ud over standard fravænningsvægt på 7,2 kg. Gennemsnitsvægten for disse smågrise er dog sat til 0,01 kg, så lugtbe-regningen bliver den samme, som hvis smågrisene havde gået i farestaldene. Indtastningen er i overensstemmelse med Miljøstyrelsens FAQ 55.

Det forventes, at beregningsmodellen ændres, så den kan håndtere afvigende antal og vægt for smågrise uden at skulle indtaste oplysninger for foder.

Som det fremgår af ovenstående, forventes der at kunne produceres 30 smågrise pr. årsso. Produktionen forventes at ske jævnt hen over året. Det vil sige uden større udsving i antal årssøer eller smågrise på stald. På ansøgningstidspunktet ligger antal smågrise pr. so på ca. 24 stk.

Staldafsnit og opbevaringslagre med nummerering jf. www.husdyrgodkendelse.dk. Staldafsnit 1.1.1 og 1.1.2 er indtegnet oveni hinanden.

Ansøgers redegørelse for bedste tilgængelige staldteknologi

Med hensyn til BAT og staldsystemer så er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), dels er der BAT-byggebladene, og dels er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger.

Af BREF-dokumentet fremgår det, at følgende staldsystemer er BAT:

Staldsystemer for søer, løbeafdelingen og drægtighedsstalden:

- fuld- eller delspaltegulv med vakuumsystem nedenunder til hyppig fjernelse af gylle, eller
- delspaltegulv og en reduceret gødningskanal.

Staldsystemer for søer, farestalden:

En boks med fuldspaltede jern- eller plastikgulve og som har:

- en kombination af vand- og gødningskanal, eller
- et udskylningssystem med gødningsrender, eller
- en gødningsopsamler nedenunder.

Staldsystemer for grise, smågrisestalden

En sti:

- eller et en-etagesbur med fuld- eller delspaltegulv og et vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- et en-etagesbur med fuldspaltegulv med et hældende betongulv nedenunder til adskillelse af urin og fækalier, eller
- med et delvist spaltet gulv (to-klimasystem), eller
- med et delvist spaltet gulv jern- eller plastikgulv og et skrånende eller konvekst fast gulv, eller
- med et delvist spaltet gulv med metal- eller plastikspalter og en lavvandet gødningskanal og kanal for fordærvet drikkevand, eller
- med delspaltegulv med trekantede jernspalter og en gødningskanal med hældende sidevægge.

Staldsystemer for grise, slagtesvinestalden

- et fuldspaltet gulv med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- et delvist spaltet gulv med reducerede gødningskanaler, med hældende vægge og et vakuumsystem, eller
- et delvist spaltet gulv med et centralkonvekst fast gulv eller et hældende fast gulv foran stien, en gødningsrende med hældende sidevægge og en hældende gødningsbeholder.

Ifølge Dansk Svineproduktion har staldtyper med gyllekanaler med skrå vægge og skrånende gødningskakker samt stier med et centralt konvekst massivt gulv ikke fundet udbredelse i Danmark.

Endvidere findes der 7 BAT-byggeblade/BAT-blade:

- Delvist spaltegulv med skraber og køling af kanalbund (106.01-51, revideret 11.11.2004)
- Faresti med delvist spaltegulv (106.02-51, revideret 11.11.2004)
- To-klimastald med delvist spaltegulv (106.03-52, revideret 11.11.2004)
- Delvist spaltegulv ved 1/3 spaltegulvsareal (106.04-52, revideret 26.10.2004)
- Køling af gyllen i svinestalde (1. udgave, oprettet 19.05.2009)
- Svovlsyrebehandling af gyllen i slagtesvinestalde (1. udgave, oprettet 19.05.2009)
- Luftvasker med syre (2. udgave, revideret 19.05.2009)

Det vurderes, at BAT-byggeblad "Luftvasker med syre, rensning af 60 % afgangsluft" (106.04-58) er uaktuelt efter udgivelsen af BAT-blad "Luftvasker med syre", at "Deltvist spaltegulv med skraber og køling af kanalbund" (106.04-53) er uaktuel efter udgivelsen af "Køling af gyllen i svinestalde".

BREF-dokumentet konkluderer, at farestalde med bokse med et delvist spaltet gulv og en reduceret gødningskanal ikke er BAT – mens et fuldspaltet gulv er det, hvis det er på plast eller metalgulv. På dette punkt er der ikke harmoni mellem BREF-dokumentet, BAT-byggebladene og www.husdyrgodkendelse.dk.

De nye stalde ønskes etableret med beton- eller jernspalter og gyllekummer under spaltearealet:

Farestald: Bokse med delvist spaltegulv og gyllekøling evt. med støbejernsspalter, ca. 50 % fast gulv (i overensstemmelse med BAT-byggeblad)

Drægtighedsstald: Delvist spaltegulv og linespil og gyllekøling, ca. 50 % fast gulv (betongulv) (BAT jf. BREF og BAT-byggeblad)

Løbeafdeling: Bokse med delvist spaltegulv og gyllekøling, ca. 45 % fast gulv i boksen (betongulv) (BAT jf. BREF)

Eksisterende stalde:

Smågrisestalde: Stier med 1/3 spaltegulv og 2/3 fast gulv og hyppig fjernelse af gylle (BAT jf. BREF)

Anlægget indeholder kun stalde med delvis spaltegulve med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle. Hvor ofte "hyppig fjernelse" er, er ikke nærmere defineret i BREF-dokumentet. Der udsluses gylle ca. hver 2. uge, og normalt aldrig i tidsrummet fredag eftermiddag til og med søndag samt på helligdage.

I alle stalde vil der blive etableret iblødsætningsanlæg, der også kan anvendes til overbrusning af dyrene.

I ansøgningsskemaet i www.husdyrgodkendelse.dk er der indtastet gyllekøling med 16 % ammoniakreduktionseffekt i de nye stalde og 8.760 driftstimer jf. beregningerne for gyllekøling. Beregninger fra Danfoss viser, at den genvundne varme dækker ejendommens varmebehov. På ansøgningstidspunkter er der ikke taget stilling til varmepumpens størrelse. Med et gyllekummeareal på 1.239 m² i drægtighedsstalden med linespil og 1.443 m² i de øvrige stalde, skal der være en køleeffekt på gennemsnitligt 14,49 W/m² og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 38.860 W. Som udgangspunkt vil anlægget køre året rundt, men afhængigt af varmepumpens størrelse vil det faktiske antal driftstimer kunne variere.

Gyllekølingsslangerne vil blive støbt ned i kanalbunden i de nye stalde. Slangerne vil blive koblet til varmepumper. Det er endnu ikke afgjort, hvor varmepumperne skal opstilles. Som hovedregel op-

stilles varmepumpen, hvor der er behov for at udnytte overskudsvarmen. Der vil graves en ledning ned til det eksisterende staldanlæg. Slangerne er DS godkendte PEL-slang. Der anvendes kølevæske i køleslangene. Kølevæsken består af ethylenglycol og natrium 2-ethylhexanoat. Der installeres trykfaldsalarm på væskestand i køleslang.

Det vurderes, at gyllekøling ikke nødvendigvis altid er BAT - ansøger vælger dog at benytte teknologien til at overholde det generelle ammoniakreduktionskrav på 15 %. Der etableres ikke gyllekøling i de eksisterende stalde. Det vurderes, at hvis der etableres gyllekøling i de eksisterende stalde, så vil alt varmen ikke kunne genbruges, idet ejendommens varmebehov opfyldes ved genvinding af varme fra det nye staldanlæg (se beregning fra Danfoss).

Kommunen har vurderet, at gyllekøling kræver en tilladelse efter Miljøbeskyttelseslovens § 19, hvis der er ledninger, der kommer til at ligge direkte nedgravede i jorden.

Etablering af forsuring af gyllen i de nye stalde for at reducere ammoniakfordampningen vil koste ca. 1,4 millioner kr. i investering og årlige omkostninger på ca. 80.000 kr. (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009). Beregningerne er baseret på beregninger for slagtesvin og kan derfor ikke umiddelbart overføres på et soanlæg. Med en udvidelse på 178 DE i den nye løbeafdeling og den nye farestald vurderes investeringen ikke at være BAT (forsuring kan ikke lade sig gøre, i drægtighedsstalden, idet der etableres linespil). Denne teknologi er derfor fravalgt.

Da BAT-bladet kun omhandler slagtesvin, er der ikke forsøgt at beregne pris pr. kg N reduceret ved den pågældende teknologi.

Syrerensning af afkastluften fra det nye staldanlæg (365 DE) vil koste mellem ca. 1½ million kr. og ca. 6 millioner kr. med årlige driftsomkostninger på hhv. ca. 100.000 og ca. 450.000 kr. ved 100 % luftrensning. Ved 20 % luftrensning bliver beløbene mellem ca. 400.000 kr. og ca. 2 millioner kr. med årlige driftsomkostninger på hhv. ca. 20.000 kr. og 130.000 kr. (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009).

For det eksisterende staldanlæg med knap 100 DE vil omkostningerne til syrerensning være mellem ca. 400.000 kr. og ca. 2 millioner kr. med årlige driftsomkostninger på hhv. ca. 25.000 og ca. 140.000 kr. ved 100 % luftrensning. Ved 20 % luftrensning bliver beløbene mellem godt 200.000 kr. og godt 400.000 kr. med årlige driftsomkostninger på hhv. ca. 10.000 kr. og 30.000 kr. (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009). Det må dog forventes, at de ovennævnte priser ikke holder for de eksisterende stalde, hvor der vil skulle ske tilpasninger for at kunne integrere rensningsanlæg.

Beregningerne er baseret på beregninger for slagtesvin og kan derfor ikke umiddelbart overføres på et soanlæg. Med en udvidelse på netto 320 DE vurderes investeringerne og meromkostninger ikke at være BAT. Dertil kommer, at der stadig er tekniske problemer med anlæggene og at der skal påregnes et vist tidsforbrug til overvågning. Scanairclean og Turbovent, som beregningerne er foretaget for, er således heller ikke tilgængelige på det danske marked længere. Denne teknologi er derfor fravalgt og der er ikke lavet nærmere beregninger for økonomi.

Da BAT-bladet kun omhandler slagtesvin, er der ikke forsøgt at beregne pris pr. kg N reduceret ved den pågældende teknologi.

Med hensyn til BAT-bladene for gyllekøling, forsuring og syrerensning skal der gøres opmærksom på, at det ikke er muligt at gennemskue, hvordan de miljøøkonomiske beregninger er foretaget. Det er endvidere ikke beskrevet i BAT-bladene, hvornår det rent faktisk er BAT at benytte en teknologi. Ansøger og konsulent tager derfor forbehold for beregningerne.

Der eksisterer på nuværende tidspunkt ingen BAT-blade eller BAT-byggeblade for lugtrensning. Der er i BREF-dokumentet kun beskrevet forhold omkring lugt i forbindelse med stalde, hvor der anvendes hyppig udskylning af gylle.

Da lugtrensning er en dyr og ressourcekrævende teknologi, er det fravalgt. Der er ikke foretaget nærmere beregning af omkostningerne eller ressourceforbruget, da det ikke antages at være BAT at rense for lugt.

Det forventes, at indenfor 1-5 år nedrives to af de gamle stalde (bygning 3 og 4). Den nuværende farestald som ændres til smågrisestald (bygning 2) forventes slidt ned og taget ud af produktion indenfor en 5-10 års horisont, mens de øvrige stalde forventes taget ud af drift i løbet af 10-15 år (bygning 5 og 6).

Når det nye staldanlæg en gang skal renoveres (forventet om 30-40 år), vil der blive taget højde for, hvilke muligheder der er for at leve op til det, som på det tidspunkt er BAT for staldsystemer.

Ud over BREF-dokumentet og BAT-byggebladene er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger. Med de angivne tilpasninger, kommer systemet til den konklusion, at ammoniakreduktionskravet er overholdt. Ammoniakreduktionskravet er politisk vedtaget og indarbejdet i www.husdyrgodkendelse.dk.

På baggrund heraf, må vi antage, at de eksisterende stalde kan fortsætte indtil videre, og at de nye stalde kan etableres som ansøgt.

Miljømyndighedens vurdering

Da udvidelsen af anlægget også involverer en ændring i eksisterende bygninger, ønsker ansøger mulighed for at gennemføre projektet i etaper. Etape 1 er en ændring af dyreholdet i eksisterende bygninger. Produktionen i etape I er mindre end nudrift. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at etape I kan godkendes. Vurderingen er baseret på at der er en mindre ammoniakemission fra ansøgt drift, ligesom geneafstanden er mindre i ansøgt drift i forhold til nudrift. Sønderborg Kommune vurderer, at etape I ikke vil have opsættende virkning, hvis godkendelsen påklages. Vurderingen er baseret på at, etappen er en ændring i de eksisterende bygninger.

Etape 2 er udvidelse i nyt byggeri. Der stilles vilkår om, at ansøger forud for ændring fra Etape 1 til Etape 2 skal meddele til kommunen, at der fremover produceres efter Etape 2. Meddelelsen skal ske med rimeligt varsel. Miljømyndigheden betragter en periode på tre måneder som rimeligt varsel.

For at kunne kontrollere om godkendelses vilkår om maksimalt dyrehold overholdes – med hensyn til antal og vægt – stilles der vilkår om, at dyreholdets antal og ind- og afgangsvægt til enhver tid skal kunne dokumenteres ved hjælp af dokumentation fra produktionen. Der stilles også vilkår, om at miljømyndigheden skal have mulighed for at kunne foretage en kontrol optælling af dyr i stalderne. Miljømedarbejderen vil ved tilsyn i staldene overholde gældende karantæne regler i besætningen. Det vurderes, at da der er tale om en smågrise produktion, hvor produktion er jævnt fordelt over hele året, er der ikke behov for at stille vilkår om kontinuerlig produktion.

Ansøger har redegjort for konsekvenserne af at have flere og tungere smågrise per årsso. Ansøger har efterfølgende korrigeret for problemstillingen. Korrektionen medfører, at beregninger af lugt sker korrekt på trods af at der er indsat en fiktiv stald i anlægget. Læs mere om fodring i afsnit 3.4.

Sønderborg Kommune har inden projektet blev sendt i høring fastlagt at, for et projekt af den omhandlede størrelse er det BAT-standard med hensyn til udformning af staldgulve:

- at holde søer i sostalde med delvist fast gulv

- at holde smågrise på gulve med enten 1/3 spaltegulv, 1/3 drænet gulv og 1/3 fast gulv eller gulve med 1/2 spaltegulv og 1/2 fast gulv

Med hensyn til søer på delvist fast gulv, er der for drægtige søer udgivet et BAT-byggeblad for delvist spaltegulv med skraber og køling af kanalbund 106.01-51. Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at etablering af gyllekøling er BAT for nye løbe- og drægtighedsstalde, i det omfang varmen kan genbruges. Det vurderes i denne sag, at der er god mulighed for at genbruge varmen fra drægtighedsstalden til opvarmning af gulve til smågrise i farestalde, opvarmning af vaskevand, opvarmning af folkerum mv.

Sønderborg Kommune beregnede i forbindelse med sagsbehandlingen det teoretiske og faktiske BAT niveau for ejendommen. Det teoretiske niveau er baseret på et tilsvarende projekt, hvor alle anlæg er opført fra bunden, hvor det er proportionalt at anvende en høj grad af bedste tilgængelige teknologi (BAT). Sønderborg Kommune har desuden beregnet det faktiske BAT-niveau for ejendommen. I det faktiske BAT niveau tages hensyn til andelen af nye og eksisterende stalde.

Der er imidlertid blevet sendt et høringsudkast til "Vejledende emissionsgrænserværdier opnåelige ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionelt hold af søer med produktion af smågrise til 7 kg (gyllebaserede staldsystemer)" og høringsudkast Vejledende emissionsgrænserværdier opnåelige ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) for husdyrbrug med konventionel produktion af smågrise 7 – 30 kg (gyllebaserede systemer).

Sønderborg Kommune har derfor beregnet emissionsgrænserværdien for det ansøgte projekt. Emissionsgrænserværdien er baseret på, at ansøgningen omfatter dels en omlægning af den eksisterende produktion med smågrise i eksisterende bygninger, dels nybyggeri af et anlæg til søer. Beregningen fremgår af bilag 9.

Beregningen viser, at det ansøgte projekt må have en samlet emissionsgrænserværdi på 5.259 kg NH₃-N per år.

Ansøger har redegjort for, at fravalg af forsuring af gylle og syrerensning af afkastluften sker af praktiske og økonomiske hensyn. Ansøger har også redegjort for staldbygningernes levetid og kommende indførsel af BAT.

Kommunen vurderer, at det ikke er proportionalt at kræve luftrensning eller syretilsætning, da luftrensning er svært at integrere i eksisterende stalde og gylleforsuring ikke er foreneligt med beton i alle eksisterende stalde. Desuden vurderes anlægsudgifterne ved etablering af gylleforsuring eller luftrensning ikke at være proportionale med den miljøgevinst der opnås ved tiltagene. Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT at genindvinde den varme som genereres ved gyllekøling. At etablere gyllekøling i eksisterende stalde giver ingen mening, idet hele ejendommens varmebehov kan dækkes ved genindvinding af varme ved etablering af gyllekøling i de nye stalde. Der vil ikke kunne genanvendes varme fra yderligere køling, hvorfor der vil skulle etableres et energiforbrugende køletårn, som kan afsætte overskudsvarmen, hvis der blev kølet yderligere.

Sønderborg Kommune vurderer derfor, at det i et projekt af den omhandlede størrelse og som følge af de konkrete forhold i ansøgningen er BAT at etablere gyllekøling i de nye stalde. Læs mere om gyllekøling i afsnit 4.4. Der bliver sat vilkår til gyllekølingen i dette afsnit.

Sønderborg Kommune vurderer på baggrund af ovenstående, at projektet kan realiseres i de ønskede staldbygninger med den ansøgte indretning, og at ansøger i fornødent omfang har redegjort for implementering af BAT i forhold til staldindretning. Ansøger har redegjort for, at det ikke er proportionalt at leve op til den beregnede emissionsgrænserværdi på 5.259 kg NH₃-N per år. Læs

mere i afsnit 8.

Ændringer af f.eks. staldindretning eller ventilationsarrangementer, må kun ske efter forudgående accept fra miljømyndigheden.

3.3 Ventilation

Tabel 5 viser en oversigt over ventilationstyper, den maksimale ventilation, antallet af afkast og højden over kip. Tallet i parentes under "Bygning" refererer til bilag 7.

Tabel 5 Ventilationsanlæg

Bygning	Ventilationstype	Maksimal ventilation	Antal afkast (udsugninger)	Højde over kip
2 (1.1.3)	Nyt Skov Multistep, undertrykventiler øverst i væg	4 x 18.000 m ³ /h	4 (hvoraf den ene er placeret på bygning 3)	forventet ca. 1/2 m over kip
3 (1.1.4)	-	-	nedlægges	2 afkast 1 m over kip og et afkast i højde med kip
4 (1.1.6)	-	-	nedlægges	-
5 (1.1.5)	Skov, undertryk ventiler øverst i væg	4 x 18.000 m ³ /h	2 x 4	ca. 1 m over kip
6 (1.1.1 + 1.1.2)	Undertryk ventiler øverst i væg	6 x 5.000 m ³ /h*	6	ca. 1 m over kip (alle med hætte)
9 (1.1.9)	Nyt Skov Multistep, undertryk ventiler øverst i væg	5 x 14.000 m ³ /h	5	forventet ca. i kip
9 (1.1.8)	Nyt Skov Multistep, undertryk ventiler øverst i væg	9 x 14.300 m ³ /h	9	forventet ca. i kip
10 (1.1.7)	Nyt Skov Multistep, undertryk, evt. diffus, gulvudsugning	18 x 12.500 m ³ /h	18	forventet ca. i kip

Det er endnu ikke afgjort hvor på tagfladen ventilationsafkastene kommer til at sidde. Der er derfor ikke vedlagt en ventilationsplan for det nye staldanlæg. Umiddelbart ønskes afkastene placeret lidt nede på tagfladen, så de ikke vil fremstå synlige. Teorien omkring afkast er, at jo højere de er placeret i forhold til tagflade og evt. andre nærliggende bygninger, des bedre, idet der så ikke skabes nedsug, med lokale lugtgener til følge.

Da det nye staldanlæg imidlertid placeres langt væk fra naboer, og der derfor ikke vil blive lugtproblemer, bør det vægtes højere, at anlægget fremstår så lidt synligt som muligt ude i det åbne land.

BAT i forbindelse med ventilation:

Ved nye stalde er det BAT, at reducere energiforbruget ved at anvende naturlig ventilation, hvor dette er muligt. For mekanisk ventilerede stalde er det BAT, at reducere energiforbruget ved at optimere udformningen af ventilationssystemet i hver stald for at tilvejebringe god temperaturkontrol samt opnå minimumsventilation om vinteren. Modstand i ventilationssystemer undgås gennem hyppigt eftersyn og rengøring af luftkanaler og fans.

Der kommer alarmsystem på ventilationen til det nye staldanlæg. Ved strømsvigt vil vinduer og ventilationsklapper åbnes. Ventilationen er temperaturstyret. Der vil formodentlig blive indgået en serviceaftale på det nye ventilationssystem.

Ingen af afkastene er overdækkede. Hastigheden i afkastene vil variere mellem ca. 1 og 8 m/s afhængigt af ventilationsbehovet.

Ventilatorerne i smågrisestaldene vaskes efter hvert hold smågrise. Ventilatorerne i farestalden vaskes sektionvis efter fravæning. Ventilatorerne i drægtigheds- og løbestalden vaskes en gang hver sommer. Ventilationsanlæggene serviceres efter behov.

Ansøger vurderer, at der ikke er behov for at foretage støjreducerende tiltag for ventilationen. Kun på varme stille dage, hvor ventilationen kører på højtryk, vil ventilationen kunne høres af naboerne. Ansøger vurderer, at støjen vil kunne overholde Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser kan overholdes. Der har således heller aldrig været klager fra naboer over støj.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for at den endelige udformning af ventilationssystemet ikke er fuldt fastlagt. Ansøger udtrykker ønske om at afkastene ikke bliver placeret i kip. Sønderborg Kommune vurderer, at der kan være en landskabelig påvirkning fra afkast placeret eksempelvis en meter over kip. Der er ikke naboer indenfor lugtgenafstanden. Sønderborg Kommune vurderer, at der skal tages hensyn til de landskabelige værdier. Der stilles derfor vilkår om, at afkastene skal placeres så langt nede på bygningen som muligt for at reducere anlæggets visuelle påvirkning af landskabet. Da der ikke er naboer inden for lugtgenafstanden vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af omgivelserne som følge af lugt ved denne placering af afkastene.

For at sikre at ventilationen til enhver tid fungerer optimalt, herunder har det lavest mulige energiforbrug, stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal for ventilationsanlæggene. Der stilles også vilkår om, at ventilationen skal rengøres minimum en gang årligt eller efter hvert hold ved holddrift (fx smågrisestalde). Datoer for rengøring og service skal noteres i journalen, som skal opbevares i 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Det mekaniske ventilationssystem er styret af et temperaturregulerende styringssystem. Ventilationsystemet efterses og rengøres efter hvert hold. Der stilles vilkår om, at der skal installeres undertryksventilation i det nye staldanlæg, da dette har det laveste elforbrug. Det er miljømyndighedens vurdering, at ventilationen af staldene lever op til BAT, når vilkår efterleves.

3.4 Fodring

For det eksisterende staldanlæg blæses foderet direkte over i siloerne og fra siloerne trækkes det ind i staldene ved kædetræk i rørsystem. Foderet til blandedanlægget til vådfoderet blæses til blandedekaret og trykkes herfra ud i staldene. Det nye anlæg vil blive med korngrav, så foder tippes i graven og snegles op i de indendørs siloer. Fra siloerne ledes foderet i lukket rørsystem til staldene. Halm til strøelse bliver dels opbevaret i foderladen og i den nye fodercentral.

Fodersiloer: En tidligere ”sukkersilo” på 210 tons, der i nudrift benyttes til foder til transponderstalden opstillet på foderladens østlige side. Øvrige fodersiloer er opstillet i foderladen, hvor også blandedanlægget står. I forbindelse med udvidelsen stopper hjemmeblanderiet. Der etableres en foderlade i forlængelse af den nye farestald. Der er desuden en gastæt silo på 18 m og ca. 420 tons, som har været brugt til opbevaring af korn. Siloen er ikke gastæt længere og anvendes derfor ikke. Muligvis vil siloen blive benyttet i forbindelse med pilotprojektet om presning af raps.

Der er intet ensilageoplag.

Ansøger vurderer, at der ingen støvgener er for naboer i forbindelse med håndteringen af foderet.

Ansøgers redegørelse for foder:

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. I nudrift er der derfor ikke indtastet oplysninger, hvorved www.husdyrgodkendelse.dk beregner på baggrund af normtal. For at opfylde kravet om 15 % reduktion af ammoniakudledningen for udvidelsens Etape II etableres gyllekøling. Det udnyttes desuden, at der er teltoverdækning på den eksisterende gyllebeholder på Mommarkvej. Der er derfor ikke valgt fodertilpasning i ansøgt drift.

Antal fravænnede grise pr. årssø (ved årssøer):	Før:	ca. 24 stk.
	Efter:	30 stk.
Fravænningsvægt (ved årssøer):	Før:	7,2 kg
	Efter:	8,5 kg

I etape I benyttes der foderkorrektio n og overdækning af eksisterende gyllebeholder for at leve op til det generelle ammoniakreduktionskrav. Der indtastes derfor, at der maksimalt må benyttes 165 g råprotein pr. FE for smågrisene ved tilvækst fra 8,5 til 30 kg mod standard 164,8 g råprotein pr. FE ved tilvækst fra 7,2 til 30 kg. Vilkåret for foder til smågrisene i etape I bliver, ud fra følgende formel, at type 2 korrektio n må være højest 0,994:

$$((2,03 \text{ FEsv pr. kg} \times (30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times 165 \text{ g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times 0,026 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) / ((30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times (20,95 + (0,177 \times (30 \text{ kg} + 8,5 \text{ kg})) / 1000))$$

Der vil være fleksibilitet med hensyn til de forskellige variable parametre, så længe korrektionsfaktoren ikke overstiger 0,994.

Ansøger oplyser, at grunden til, at det fravælges at indtaste oplysninger om indhold af råprotein og fosfor samt antal FE pr. kg tilvækst i etape II, ikke er, at ansøger ikke er bevidst om foderforbrug og indhold, men at han ønsker at kunne variere foderet ud fra dyrenes behov og udbud og efterspørgsel, uden at skulle bekymre sig om, at et foder evt. indeholder lidt mere af fx råprotein, end det han benytter p.t.

Ansøger vurderer, at der generelt anvendes foder indeholdende et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF). Alle udbringningsarealer ligger i øvrigt udenfor oplande til fosforbelastede internationale naturbeskyttelsesområder, hvorfor fosforproblematikken er af mindre relevans i denne sag. Foderet er tilsat fytase. Benzosyre anvendes efter behov i slagtesvine- og smågriseblandingerne, dvs. ved problemer med Salmonella eller diarre.

Vejledende niveauer for råprotein i BAT-foder til svin:

Art	Faser	Indhold af råprotein (% i foder) ¹⁾	Samlet fosforindhold (% i foder) ²⁾
Fravænnede grise	< 10 kg	19-21	0,75-0,85
Smågrise	< 25 kg	17,5-19,5	0,60-0,70
Slagtesvin	25-50 kg	15-17	0,45-0,55
Slagtesvin	50-110 kg	14-15	0,38-0,49
So	drægtighed	13-15	0,43-0,51

So	diegivning	16-17	0,57-0,65
----	------------	-------	-----------

¹⁾ Med tilstrækkeligt afvejet og optimal tilførsel af aminosyrer

²⁾ Med tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af fx højtfordøjelige uorganiske foderfosfater og/eller fytase

Der skal gøres opmærksom på, at referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) ikke forholder sig til, hvor mange FE der anvendes af det forskellige foder. I princippet kan man derfor leve op til % -indholdet ved at fortynde foderet med foder med lavt indhold af råprotein og fosfor.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at der ikke vil opstå gener for naboer i forbindelse med håndtering og opbevaring af foder. Vurderingen er baseret på, at størsteparten af husdyrbruget bliver placeret i god afstand fra naboer, samt at dyreholdet i de eksisterende bygninger mindskes.

Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT-standard med hensyn til fodring for et projekt af den omhandlede størrelse, når foderet ligger indenfor de vejledende BAT-niveauer og når der anvendes fytase, fasefodring og benzoesyre. Det vurderes, at det er tilstrækkeligt, at der fastsættes vilkår til type 2 korrektion for foder til smågrisene i etape I. Da foderkorrektion bruges som virkemiddel, stilles der vilkår herom.

For at kunne dokumentere, at foderniveauet er på niveau med det oplyste niveau, stilles vilkår om, at blanderecept eller indlægsseddel fra indkøb af foder skal gemmes mindst fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Der stilles vilkår om at der skal tilsættes fytase eller tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med f.eks. højt fordøjelige uorganiske foderfosfater. Der stilles desuden vilkår til at korrektionsfaktoren ved gennemregning af type 2 korrektion ikke overstiger 0,994 for alle dyregrupper.

For at leve op til BAT for management stilles der vilkår om, at der skal føres journal over mængden af husdyrfoder samt opstået spild.

Sønderborg Kommune vurderer, at ansøger anvender BAT i tilstrækkeligt omfang på foder, når ovennævnte vilkår overholdes.

3.5 Energi- og vandforbrug

I forbindelse med drift af ejendommen og den beskrevne husdyrproduktion før og efter udvidelsen, er der skønnet at være et forbrug af råvarer og hjælpestoffer som angivet i tabel 6.

Tabel 6. Skønnet forbrug af energi og vand

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
El	ca. 100.000 kWh	ca. 350.000 kWh
Drikkevand, vask i stalde, overbrusning mv.	ca. 2.500 m ³	maks. 10.000 m ³
Vand til rengøring af maskiner	ca. 20 m ³	ca. 20 m ³
Vand til sprøjtning	ca. 60 m ³	ca. 60 m ³

Elforbruget dækker ventilation, belysning, gyllepumper, drift af foderanlæg og øvrige elektriske

maskiner og forbrug til stuehuset. Vandforbruget dækker drikkevand, samt vand til rengøring og sprøjtning.

Der foregår ingen markvanding.

Ansøgers redegørelse for energibesparende foranstaltninger (BAT)

Alle stalde er isolerede. For at spare på energien er der installeret lavenergilysstofrør i de eksisterende stalde. Der installeres ligeledes lavenergilysstofrør og lavenergi varmepærer i de nye staldbygninger. I løbeafdelingerne er der lys ca. 16 timer i døgnet. I farestaldene er der lys i maksimalt 11 timer i døgnet. I drægtighedsstaldene er der lys ca. i 16 timer i døgnet samt natbelysning ved transponderanlægget og i smågrisestaldene er der lys i ca. 10 timer i døgnet. I de nye stalde vil belysningen blive styret af timer og automatisk tænd/sluk. Ventilatorer vaskes i forbindelse med vask af de enkelte stalde. Dermed reduceres modstanden.

I forbindelse med udvidelse skiftes fra mest hjemmeblandet foder til udelukkende at indkøbe færdigfoder. Dette vil nedsætte strømforbruget. Det er dog muligt, at der senere etableres hjemmeblander i igen.

Markdriften er tilrettelagt så markerne er opdelt i blokke, hvor hver blok har samme afgrøde, således at markarbejde, sprøjtning mv. kan ske i samme arbejdsomgang. Dette giver besparelser i forhold til brændstofforbrug.

Der etableres gyllekøling og genvinding af varme.

Elforbruget tjekkes månedligt ved fjernaflæsning, således at der kan gribes ind, hvis der sker unormale udsving i elforbruget.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT: lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation.

Ansøgers redegørelse for vandbesparende foranstaltninger (BAT)

I klimastaldene til smågrisene er der drikkenipler integreret i foderautomaterne. I de nye stalde vil der blive installeret drikkekopper i drægtighedsstalden.

I de nye stalde og i staldene der renoveres til smågrise installeres der iblødsætningsanlæg, der både kan benyttes til overbrusning af dyr og iblødsætning af stalde. Ved vask af stalde anvendes iblødsætningsanlæg, hvorefter staldene vaskes med højtryksrenser med koldt vand. Både iblødsætning og vask med højtryksrenser er vandbesparende.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT: brug af iblødsætningsanlæg, vask med højtryksrenser, drikkenipler i foderautomater og over drikkekopper.

Der er desuden planer om at investere i en vaskerobot. Det er dog endnu ikke afgjort, om den vil blive købt.

Vandforbruget måles ikke som sådant, men tjekkes løbende ca. en gang om måneden. Der bliver desuden installeret vandalarm på det nye anlæg. Vandalarmen fungerer på den måde, at hvis der bruges mere vand end en forudbestemt mængde, lukker vandforsyningen af og sender en alarm. Staldene kontrolleres dagligt og der udføres småreparationer med det samme eller tilkaldes service, hvis der er behov for det.

Miljømyndighedens vurdering

I henhold til "Håndbog for svinehold 2008" er elforbruget for en tilsvarende produktion godt 570.000 kWh. Det forventede forbrug i ansøgt drift er derfor end lavere normen.

For at sikre en god udnyttelse af ressourcerne stilles der vilkår om, at ejendommen gennemgås ved et energieftersyn, hvis elforbruget mod forventning bliver større end 570.000 kWh. Energieftersynet er gratis og fås ved henvendelse hos elselskab.

Der stilles vilkår om, at besøgsrapporten fra et eventuelt energieftersyn skal fremsendes miljømyndigheden. Der stilles også vilkår om, at hvis en eventuel besøgsrapport viser energiforbedringer, som via besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal udføres senest et år efter modtagelsen af rapporten.

For at sikre en god udnyttelse af ressourcerne stilles vilkår om at anlæg som er særligt energiforbrugende, som for eksempel ventilationsanlæg, skal kontrolleres og vedligeholdes således, at de altid kører energimæssigt optimalt.

Det fremgår af tabel 7, at det forventede vandforbruget vil være maks. 10.000 m³ årligt efter udvidelsen.

I henhold til "Håndbog for svinehold 2008" er det gennemsnitlige årlige vandforbrug for en tilsvarende produktion ca. 10.500 m³ vand +/- 25 %. Det vurderes derfor, at vandforbruget på ejendommen ligger inden for normtallene. For at sikre en god udnyttelse af vandressourcerne stilles vilkår om, at hvis vandforbruget stiger over 11.000 m³ årligt, skal ansøger indsende en redegørelse til kommunen. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af, hvorfor vandforbruget er steget, og hvilke tiltag der planlægges iværksat for at reducere vandforbruget igen.

For at sikre, at der sker en god udnyttelse af ressourcerne og for at kommunen kan føre kontrol med forbruget stilles der vilkår om, at vand, el, diesel og fyringsolieforbruget skal registreres årligt, således det er muligt at følge forbruget og dermed lave en indsats, hvis forbruget stiger. Dokumentation skal gemmes mindst 5 år og fremvises miljømyndigheden på forlangende.

Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT-standard med hensyn til forbrug af vand og energi for det aktuelle størrelse og type af husdyrbrug, når:

- der anvendes lavenergibelysning,
- efterses og rengøres ventilatorer,
- der er temperaturstyring af ventilationen,
- der bruges iblødsætningsanlæg og vaskes med højtryksrensere,
- der er drikkenipler i foderautomater og over drikkekopper
- der installeres vandalarm på det nye anlæg

og de fastsatte vilkår efterkommes.

Kommunen vurderer endvidere at gyllekøling er BAT, i det omfang varmen kan genvindes.

3.6 Spildevand herunder regnvand

De årlige producerede mængder af spildevand fremgår af tabel 7.

Tabel 7. Oversigt over spildevand, mængder før og efter samt hvortil det bortledes

Spildevandstyper	m ³ /år før udvidelse	m ³ /år efter udvidelse	Afledes til	Renseforanstaltning
------------------	----------------------------------	------------------------------------	-------------	---------------------

Rengøringsvand, drikkevandsspild mv.	372 m ³	2.300 m ³	Løber i gyllekanaler og videre til gyllebeholder	Ingen
Vaskevand fra vaskepladsen	ca. 20 m ³	ca. 20 m ³	Ledes til gyllebeholder	Ingen
Sanitært spildevand stuehus + folkerum	ca. 200 m ³	ca. 400 m ³	Spildevand fra det eksisterende anlæg ledes til septiktank	Septiktank og/eller opsamlings-beholder
Regnvand tilledt gyllebeholder fra vaskeplads	ca. 160 m ³	ca. 160 m ³	Ledes til gyllebeholder	Ingen
Tagvand	ca. 2.000 m ³	ca. 7.200 m ³	Gennem ledning til vandløb nr. 50	Ingen

Rengøringsvand og drikkevandsspild er skønnet ud fra normtal i standardkapacitetsberegningerne. Tallene er dog muligvis større, idet sohold erfaringsmæssigt producerer mere gylle end normtallene angiver.

På nuværende tidspunkt ledes spildevand fra stuehuset og toiletter mv. i kontoret i bygning 2 til septiktanke (3 stk.) og videre til vandløb nr. 50. Området omkring Majbøl er planlagt til at skulle offentligt kloakeres. Afhængigt af hvad kommunen vil acceptere, vil der enten blive etableret en septiktank til det nye staldanlæg eller en opsamlingsbrønd, som tømmes via den kommunale tømningsordning.

Beregninger af samlede tagfladeareal viser, at der er ca. 2.394 m² i nudrift og ca. 9800 m² i ansøgt drift. Da der kommer en stor mængde regnvand fra det nye staldanlæg har ansøger indsendt en udfyldt ansøgning om tilladelse til udledning af overfladevand gennem et forsinkelsesbassin. Ansøgningen bliver behandlet af Vand og Jord afdelingen, som meddeler spildevandsudledningstilladelse. Se bilag 7. Ledningsplan for nyt anlæg.

Mængden af rengøringsvand til vask af stalde, drikkevandsspild og vand til overbrusning i skemaet herunder, er skønnet ud fra standardkapacitetsberegningens normtal. Jf. standardkapacitetsberegning er der ca. 0,49 m³ gylle/slagtesvin 30-102 kg (heri er der inkluderet ca. 25 l vaskevand samt ca. 75 l drikkevandsspild pr. slagtesvin), 0,127 m³ gylle/smågris 7,2-30 kg (heri er der inkluderet ca. 15 l vaskevand samt ca. 15 l drikkevandsspild pr. slagtesvin) og 3,79 m³ + 1,62 m³ gylle/so (heri er der inkluderet ca. 400 l vaskevand pr. so).

Bedriften har egen sprøjte. Kemikalierne opbevares i aflåst skab i garagen i bygning 3.

Der er vandtank på sprøjten, så sprøjten skylles igennem med rent vand ude på marken - vandet udsprøjtes på mark og indgår i markbehandlingen. Påfyldning af sprøjten foregår fra en plastpalletank opstillet på vaskepladsen. Plastpalletanken fyldes via vandslange fra foderladen. Kemikalier fyldes på, mens sprøjten står på vaskepladsen. Udvendig rengøring foregår på vaskepladsen. Afløb fra pladsen er forbundet med gyllebeholderen på 2.125 m³. Der vaskes med højtryksrensere og koldt vand.

Når sprøjten stilles væk for vinteren fyldes slanger med frostvæske. Frostvæsken tappes af og genanvendes.

Miljømyndighedens vurdering

De beskrevne spildevandstyper kan opdeles i sanitært spildevand (fra stuehus og folkerum), spildevand fra husdyrproduktionen (vask af stalde, maskiner mv. samt regnvand fra vaskepladsen) samt

uforurenet regnvand fra tage og omgivende arealer. Sønderborg Kommune vurderer, at når sanitært spildevand afledes via septiktank eller bortskaffes via tømningsordning til renseanlæg – eller senere via spildevandsledning, og når spildevandet fra husdyrproduktionen ledes til gyllebeholdere og uforurenet regnvand ledes til regnvandsbassin og videre til vandløb, så sker afledningen miljømæssigt forsvarligt.

Da marksprøjten fyldes med vand fra en buffertank stilles der ikke vilkår herom.

For at mindske risikoen for forurening stilles også vilkår om at udvendig vask af sprøjtemaskiner skal ske på vaskepladsen, samt at indvendig vask skal ske på det netop sprøjtede areal.

For at sikre mod forurening i forbindelse med vask af maskiner mv. stilles vilkår om, at vask af landbrugsmaskiner, transportbiler mv. skal ske på en vaskeplads med en tæt, befæstet bund med afløb til forbeholder eller gyllebeholder. Pladsen skal være to meter længere og bredere end den største maskine som vaskes derpå.

Der sker en forøgelse i den samlede tagflade på 7400 m². Der er ansøgt om at etablere et forsinkelsesbassin hvorigennem afledning af regnvand fra de nye staldanlæg skal ske. For at undgå øget tilførsel af miljøfremmede stoffer fra overfladevand/tagvand, stilles der vilkår til, at der indhentes udledningstilladelse fra Sønderborg Kommune. Udledningstilladelsen meddeles af Sønderborg kommunes afdeling for Vand og Jord.

Sønderborg kommune vurderer, at udledningen af næringsstoffer i vandet fra tagflader og lignende, ikke vil skade miljøet, når vilkårene i udledningstilladelsen er overholdt. Vilårene er nærmere beskrevet i udledningstilladelsen. Udledningstilladelsen er en forudsætning for opførelse af det nye anlæg.

Med den nye bekendtgørelse om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler er der lovkrav om, at landbrugsbedrifter skal anmelde, at de udbringer gylle indeholdende vand fra vask af sprøjter eller spild fra påfyldning af sprøjter. Sønderborg Kommune vurderer, at det med denne § 12 ansøgning er anmeldt, at der udbringes vand fra vask af sprøjter eller spild fra påfyldning af sprøjter. Godkendelsen er derfor samtidigt en godkendelse til, at vandet kan udbringes sammen med gylle på de angivne arealer.

3.7 Affald

Døde dyr

Døde dyr opbevares under kadaverkappe eller i containere, som er opstillet ca. 30 m fra Mommarkvej ved den private fællesvej/kirkestien. Kadaverkappen har hidtil været placeret direkte på jorden. Som følge af de nye regler for opbevaring af døde dyr, lægges dyrene fremover enten på en palle eller en betonspalte ovenpå en befæstet eller grusdækket plads. Dyrene lægges ud på pladsen forud for afhentning. Som regel sker dette mellem 10.00 og 16.00. Pladsen er afskærmet mod sollyset af den omgivende beplantning. Der er ingen naboer, som kan se pladsen fra deres ejendom, dog kan pladsen ses fra Mommarkvej, når man kommer kørende fra øst. Daka afhenter dyrene. Dyr til afhentning tilmeldes pr. telefon.

Andet affald

I slagteriår 1. oktober 2006 til 30. september 2007 er der afhentet 41 søer og 51 stk. 190 liter-containerne med smågrise. Mængden af døde søer forventes at blive ca. 5 gange større og mængden af smågrisecontainer ca. fordoblet. Husdyrbrugets skønnede mængder og typer af affald fremgår af tabel 8.

Tabel 8: Skønnede årlige affaldsmængder

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Mængder	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald:						
Spildolie	I maskinlade	Transporterer selv	Containerplads	maks. 50 l	13.02.08	06.01
Olie- og brændstoffiltre	I maskinlade	Transporterer selv	Containerplads	maks. 8 stk.	16.01.07	06.05
Blyakkumulatorer	I maskinlade	Transporterer selv	Tilbageleveres til salgssted	maks. 1 stk.	16.06.01	05.99
Rester af bekæmpelsesmidler	Normalt intet	Transporterer selv	Containerplads	-	20.01.19	05.12
Spraydåser	I maskinlade og i staldene	Transporterer selv	Containerplads	ca. 24 stk.	15.01.10	23.00
Kanyler	I staldene	Transporterer selv	Apotek	1 boks	18.02.02	66.00
Batterier - alle typer	I staldene	Transporterer selv	Containerplads		20.01.33	77.00
Fast affald:						
Lysstofrør	I staldene	Transporterer selv	Containerplads	ca. 50 stk.	20.01.21	79.00
Metalaffald	Ved vaskeplads	Transporterer selv	Majbøl Produkt-handel	0-1 tons	02.01.10	56.20
Bigbags	I maskinlade	Transporterer selv	Containerplads	ca. 40 stk.	15.01.02	52.00
Diverse brændbart	Ved stalden (bygning 3)	Marius Peder-sen	Sønderborg Kraftvarmeværk	13 x 770 l	Afhængig af indhold	19.00

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre en korrekt affaldshåndtering stilles vilkår til opbevaring og håndtering samt bortskaffelse af rester af bekæmpelsesmidler og farligt affald. Der stilles desuden vilkår om, at der skal foreligge dokumentation for korrekt affaldsbortskaffelse.

Vilkårene vurderes at være tilstrækkelige til at forhindre gener for omgivelserne og forurening fra affald.

Virksomheden skal desuden være opmærksom på, at alt affald skal opbevares, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom. Der henvises til:

- *Affaldsbekendtgørelsen*
- *Regulativ og forskrift for farligt erhvervsaffald*
- *Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune*

- *Regulativ for husholdningsaffald i Sønderborg Kommune*
- *Regulativ og forskrift for klinisk risikoaffald og andet farligt affald fra sundhedssektoren*
- *Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr*

I henhold til regulativerne gælder det, at medicinrester (inklusive vaccinerester og brugte kanyler) skal afleveres på apoteket. Tømt emballage kan bortskaffes med dagrenovationen.

Ligeledes kan tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage bortskaffes med dagrenovationen, mens emballage med pesticidrester skal afleveres som farligt affald – fx på en af Sønderborg Forsynings containerpladser. Alternativt kan tømt emballage fra såvel medicin som pesticider afleveres på containerpladsen som erhvervsaffald.

Ejer skal sikre sig, at genanvendeligt affald bliver afleveret til et registreret genanvendelsesanlæg.

3.8 Råvarer og hjælpestoffer

Olieforbruget fremgår af tabel 9. Fyringsolieforbruget er et skøn over det maksimale forbrug. Det vil formodentlig blive lavere, pga. gyllekøling og varmegenvinding. Der er dog ikke foretaget endelig projektering og beregning for gyllekølingsanlægget, hvorfor det ikke vides hvor meget fyringsolie, der kan spares.

Tabel 9. Skønnet forbrug af olie

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
Fyringsolie stuehus og stald	ca. 12.000 l	maks. 2.000 l
Dieselolie*	ca. 10.000 l	ca. 10.000 l

* Svarende til ca. halvdelen af bedriftens forbrug. Den øvrige mængde dieselolie leveres til Rubæk 10. Der er derfor ikke lavet en opgørelse over forbrug af diesel pr. ha.

Ejendommens tankanlæg fremgår af tabel 10.

Tabel 10. Oversigt over olietanke

Olietanke:	Størrelse	Fremstillingsår	Tanknr.	Godkendelsesnr.
Fyringsolietank bygning 3	2.500 l	kendes ikke	kendes ikke	kendes ikke
Dieselolietank i bygning 8	2.500 l	2006	Cp-981	55-5820

Fyringsolietanken i garagen udskiftes snarest. Den ikke er lovlig efter 1. august 2008 eftersom der bl.a. mangler mærkeplade. Tanken vil blive anmeldt til kommunen. Olietanken til diesel i maskinladen står på betongulv, er på ben og har påfyldningsalarm.

I maskinladen (bygning 8) opbevares spildolie i en 50 l tromle i en 200 l olietromle. Oliefiltre dryppes af på en rist over en tromle og opbevares efterfølgende i en spand. Tønder med olieråvarer, motorolie og hydraulikolie opbevares i 200 l tromler samme sted.

Der opbevares ingen flydende handelsgødning på ejendommen.

Miljømyndighedens vurdering

Forbruget af fyringsolie forventes at falde drastisk, eftersom ejendommen i etape II primært vil

blive opvarmet med varme genvundet ved gyllekøling. Det vurderes derfor, at der ikke er belæg for at stille vilkår til forbruget af fyringsolie ud over registrering af forbrug.

Sønderborg Kommune vurderer, at olietanke på et husdyrbrug, der godkendes efter Husdyrloven, er omfattet af Olietankbekendtgørelsen. Der er derfor kun behov for at stille vilkår om, at tankning af diesel skal ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand, og at håndtering af olie- og brændstof i øvrigt skal foregå på en måde, således at der ikke opstår risiko for forurening af jord, overfladevand eller grundvand.

Den nye olietank skal anmeldes inden den stilles op. Det følger af Olietanksbekendtgørelsen. Ved anmeldelsen vil kommunen vurdere, om opstillingen udløser miljøgodkendelse.

Der er ikke angivet nøjagtigt hvilke typer bekæmpelsesmidler og kunstgødning, der anvendes på virksomheden. For at sikre imod forurening ved uheld stilles der vilkår om, at eventuelle bekæmpelsesmidler skal opbevares i et rum med tæt gulv og uden mulighed for afløb til kloak, dræn eller lignende. Bekæmpelsesmidlerne må kun opbevares i den oprindelige emballage.

3.9 Driftsforstyrrelser eller uheld

Ansøgers redegørelse for risici samt afværgeforanstaltninger

Ved overpumpning af gylle fra forbeholder til gyllebeholder aktiveres en kontakt på forbeholderen ved gyllebeholderen. Det tjekkes løbende, om der er plads i gyllebeholderen før overpumpning. Forbeholderen er placeret i et niveau i forhold til gyllekanalerne, så det ikke er muligt at få overløb fra forbeholderen. Der er ingen faste rør eller pumper til overpumpning af gylle fra gyllebeholder til gyllevogn. Der er heller ikke spjæld mellem forbeholder og gyllebeholder.

Skulle uheldet være ude og den eksisterende gyllebeholderen bryder sammen eller overfyldes ved en fejl og gyllen løber ud på marken øst for markvejen. Hvis der skulle ske uheld med den nye gyllebeholder, vil gyllen samles i lavtliggende areal ved gyllebeholderen. En del af gyllen kunne sive gennem jorden og ud i eventuelle dræn og videre ud i kommunevandløb H35. Beredskabsplanen beskriver, hvordan disse situationer kan afhjælpes.

Hvis der skulle ske uheld med gyllebeholderen ved Asserballe, vil gyllen løbe ud i lavning nordvest for beholderen og evt. ud på vejen. Placeringen af de nærmeste brønde kendes ikke. Kommunen bedes om at udpege dem, så beredskabsplanen eventuelt kan blive opdateret, hvis der er behov for det.

Det vurderes, at der er ekstrem lille sandsynlighed for, at en gyllebeholder vil bryde sammen. Gyllebeholderne er omfattet af tiårsbeholderkontrolordningen og eventuelle fejl og mangler udbedres løbende.

Gyllebeholderen fra 1992 har omfangsdræn, som kan inspiceres bl.a. i forbindelse med tømning af gyllebeholderen. Omfangsdrænets primære formål er at tjekke grundvandsstanden, så beholderen ikke tømmes i niveau under grundvandsstand. Tømning under grundvandsstand vil kunne forårsage brud på gyllebeholderens bundplade og dermed utæthed. Den/de nye beholder vil sandsynligvis også blive med omfangsdræn.

Det kan selvfølgelig ikke garanteres, at der ikke kan ske et uheld, så en gyllevogn vælter eller der kommer skybrud efter gylleudbringning. Generelt køres der hensigtsmæssigt og vejret vurderes før udbringning, så sandsynligheden for disse uheld er meget små. Hvis en gyllevogn vælter - eller en gyllebeholder sprænger - eller der sker overfyldning af beholder trods faste procedurer om tjek af

kapacitet før overpumpning - vil opsamling af gylle øjeblikkeligt blive iværksat og beredskabet tilkaldt.

I forbindelse med fx sygdomsudbrud med efterfølgende restriktioner over for svineflytninger eller slagteristrejke kan der ske en midlertidig ophobning af dyr på ejendommen. Dette vil bevirke, at lugtemissionen fra stalden bliver større end normalt. Denne situation forventes at forekomme meget sjældent.

Olietankene er opstillet dels i maskinlade, bygning 8 og i garagen, bygning 3. Fyringsolietanken i garagen udskiftes snarest, da den ikke er lovlig efter 1. august 2008 (mærkeplade mangler). Olie-tanken til diesel i maskinladen står på betongulv, er på ben og har påfyldningsalarm. Se punktet "Oplag af olie og kemikalier" for yderligere oplysninger om olietankene.

Sandsynligheden for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med påfyldning og brug af olie, forventes derfor at være meget lille.

Gyllekølingsanlægget vil blive forsynet med et trykovervågningssystem samt en alarm og en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af en lækage i varmesystemet stopper anlægget. Der vil øjeblikkeligt blive tilkaldt servicemontør i tilfælde af driftsstop. Hvis det er muligt vil systemet blive tilkoblet telefon, så der automatisk vil blive sendt en SMS til driftsleder i tilfælde af driftsstop.

Der er udarbejdet en foreløbig beredskabsplan, der beskriver hvordan man skal handle i tilfælde af en række kritiske situationer. Dvs. ved brand, spild/udslip af gylle og kemikalier eller olie, strømsvigt og transport af bekæmpelsesmidler. Beredskabsplanen vil blive opdateret, så snart den endelige indretning af det nye staldanlæg er bestemt.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at der kan være en vis risiko for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering og transport af gylle, samt håndtering af olie og bekæmpelsesmidler. Det er derfor vigtigt, at beredskabet straks tilkaldes ved uheld, der medfører forurening, og at miljømyndigheden orienteres efterfølgende. Det er dog stadig virksomhedens pligt at forebygge og afværge driftsforstyrrelser og uheld – ligesom det er virksomhedens pligt at genoprette den hidtidige tilstand ifølge Miljøbeskyttelseslovens § 71.

Sønderborg Kommune kan oplyse, at den nærmeste boring ligger på Mommarmvej 242, ca. 85 m nordvest for nærmeste stald.

Ansøger har i forbindelse med ansøgningen udarbejdet en foreløbig beredskabsplan bilag 8. Sønderborg Kommune vurderer, at beredskabsplanen er et godt redskab, som sikrer, at der hurtigt kan dannes et overblik over ejendommen, så der kan ske en hurtig indsats i forbindelse med evt. driftsforstyrrelser og uheld.

Der stilles vilkår om, at der skal foreligge en opdateret beredskabsplan senest tre måneder efter at de nye staldanlæg er taget i drift. Herudover skal beredskabsplanen minimum hvert andet år gennemgås og eventuelt rettes til, såfremt der er sket ændringer. Der stilles også vilkår om, at beredskabsplanen skal være udformet på et sprog, som de ansatte forstår, og den skal være kendt af de ansatte. Beredskabsplanen skal endvidere være fysisk placeret, så den er let tilgængelig.

3.10 Biaktivitet/bivirksomhed

Der foregår ingen godkendelsespligtige biaktiviteter på ejendommen.

4 Gødningsproduktion og -håndtering

I dette kapitel beskrives og vurderes den husdyrgødning, der produceres på ejendommen og evt. afsættes og modtages fra anden side, og om mulighed for modtagelse af større mængder husdyrgødning, jf. FAQ 10. Husdyrgødningens opbevaring, håndtering og evt. teknisk forarbejdning indgår også heri.

4.1 Gødningstyper og mængder

Fra nudriften på 330 årssøer, 8.000 smågrise og 100 slagtesvin er der beregnet ca. 3.385 m³ gylle og vand inklusiv vand fra vaskeplads. Efter udvidelsen beregnes mængden til ca. 12.149 m³ gylle og vand inklusiv vand fra vaskeplads. Beregningerne er tillagt 20 % ekstra "vand" til søerne.

Kapacitetsberegning (nudrift):

$$330 \text{ årssøer} \times (5,41 \text{ m}^3 \times 1,2) = 2.142 \text{ m}^3$$

$$8.000 \text{ smågrise} \times 0,127 \text{ m}^3 = 1.016 \text{ m}^3$$

$$100 \text{ slagtesvin} \times 0,49 \text{ m}^3 = 49 \text{ m}^3$$

$$\text{Vaskevand} + \text{regnvand på vaskeplads: } 20 \text{ m}^3 + 160 \text{ m}^3 = 180 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 3.387 \text{ m}^3$$

$$\text{Fradrag for overdækning } (0,4 \text{ m}^3/\text{m}^2 \times 2.125 \text{ m}^3/4 \text{ m}) = 212 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 3.175 \text{ m}^3$$

Beholderkapacitet på 3.675 m³ (gyllebeholder på Mommarkvej 244 + gyllebeholder ved Asserbal-le).

Der er altså en opbevaringskapacitet på 13 mdr. i nudrift i gyllebeholdere alene.

Kapacitetsberegning (etape I):

$$17.437 \text{ smågrise } 8,5\text{-}30 \text{ kg} \times 0,121 \text{ m}^3 = 1.008 \text{ m}^3$$

$$\text{Vaskevand} + \text{regnvand på vaskeplads: } 20 \text{ m}^3 + 160 \text{ m}^3 = 180 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 2.288 \text{ m}^3$$

$$\text{Fradrag for overdækning } (0,4 \text{ m}^3/\text{m}^2 \times 2.125 \text{ m}^3/4 \text{ m}) = 212 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 2.076 \text{ m}^3$$

Beholderkapacitet på 3.675 m³ (gyllebeholder på Mommarkvej 244 + gyllebeholder ved Asserbal-le).

Der er altså en opbevaringskapacitet på 21 mdr. i etape I i gyllebeholdere alene.

Kapacitetsberegning (etape II):

$$1.500 \text{ årssøer} \times (5,41 \text{ m}^3 \times 1,2) = 9.738 \text{ m}^3$$

$$17.437 \text{ smågrise} \times 0,127 \text{ m}^3 = 2.215 \text{ m}^3$$

$$\text{Vaskevand} + \text{regnvand på vaskeplads: } 20 \text{ m}^3 + 160 \text{ m}^3 = 180 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 11.953 \text{ m}^3$$

$$\text{Fradrag for overdækning } (3 \times 0,4 \text{ m}^3/\text{m}^2 \times 4.500 \text{ m}^3/4 \text{ m}) = 1.350 \text{ m}^3$$

$$\text{I alt } 11.741 \text{ m}^3$$

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere: 10.432 m³

Der er altså ca. 10,7 mdr. opbevaringskapacitet i ansøgt drift i gyllebeholdere alene.

Tabel 11 viser en oversigt over produktion og afsætning af gylle efter udvidelsen inklusiv gødningsmængder fra Rubæk 10. Der produceres husdyrgødning fra 6.000 stk. slagtesvin 32-99 kg og to heste > 700 kg, svarende til i alt 143,7 DE.

Tabel 11 oversigt over produktion og afsætning af gylle.

Gødningstype	Kg kvælstof	Kg fosfor	Udnyttelses %	DE
Gylle	47.227	11.079	75	436,56
Afsat gylle	- 47.227	- 11.079	75	- 436,56
Tilført gylle	28.200	7.157	75	282,00
Dybstrøelse	0	0	45	0
I alt til rådighed	28.200	7.157	-	282,00

Der udbringes dels på egne og forpagtede arealer samt på gylleaftalearealer. Se tabel 17.

4.2 Opbevaring af flydende husdyrgødning

Tabel 12 viser en oversigt over, hvordan husdyrgødningen opbevares i nudrift og ansøgt drift.

Tabel 12 Opbevaringsanlæg, kapacitet mv.

Opbevaringsanlæg	Kapacitet i m ³	Opførelsesår	Overdækning	Pumpesystem fra beholder til gyllevogn	% i nudrift	% ansøgt
Spæncom gyllebeholdere	2.125	1992	teltoverdækning	Ikke fast	59	20
Eksisterende fortank	21	1992	betonlåg	-	-	-
Eksisterende kanaler	ca. 260	diverse	-	-	-	-
Forbeholder ved vaskkeplads	ca. 10	ca. 1980	spalter/ betonlåg	-	-	-
Gyllebeholder ved Asserballe	1.550	1989	flydelag	Ikke fast	(41)	(15)
Ny gyllebeholder	5.257	2009*	flydelag	Ikke fast	-	51
Ny forbeholder	90	2009*	betonlåg	-	-	-
Nye kanaler	ca. 600	2009*	-	-	-	-
Lejet gyllebeholderka-	1.500	ca. 1991	flydelag	Ikke fast	-	(14)

pacitet						
I alt	11.413	-	-	-	59 (100)	71 (100)

* forventet byggeår

Gyllebeholderen på 2.125 m³ er kontrolleret i 2003 og skal kontrolleres igen i 2012. Gyllebeholderen ved Asserballe er formodentlig kontrolleret i 2001 og skal kontrolleres igen i 2011. Status på beholderkontrollen for gyllebeholderen til opbevaringsaftalen kendes ikke.

Placeringen af den nye gyllebeholder fremgår af situationsplanen bilag 3. Den placeres i terrænet, som er næsten plant.

Ifølge FAQ 68 skal opbevaringsanlæg på andre ejendomme ikke indgå i miljøgodkendelsen. Af hensyn til, at kommunen skal lave en vurdering af lokaliseringen af gyllebeholderen i forhold til natur og omgivelser, er gyllebeholderen ved Asserballe samt Rubæk (opbevaringsaftale) tegnet med ind i www.husdyrgodkendelse.dk, men angivet med 0 % opbevaring i både nudrift og ansøgt drift. Ansøger ejer matrikel 344 Asserballe, Asserballe, Snurom 1A, hvor gyllebeholderen på 1550 m³ er beliggende.

Ansøgers redegørelse for bedste tilgængelige opbevaringsteknik

For den nye gyllebeholder er teltoverdækning fravalgt. Gyllebeholderen vil virke mindre markant uden teltoverdækning. Endvidere ønskes etableringsomkostningerne holdt nede, og en overdækning er en forholdsvis dyr løsning (ca. 340 kr pr. m²) i forhold til den opnåede ammoniakreduktionseffekt (246 kg N i yderligere reduktion ved overdækning af ny gyllebeholder med fx teltoverdækning). Flydebrikker fravælges, da de er stort set lige så dyre som en teltoverdækning. De forhindrer heller ikke regnvand i at ende i beholderen, hvilket en teltoverdækning vil.

Da der er tale om:

- stabile beholdere, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- lageret tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)
- beholderens bund og vægge er tætte
- der ingen spjæld er, men alt overpumpes via neddykket rør
- gyllen kun omrøres umiddelbart før tømning
- beholderne er overdækkede af teltoverdækning eller med naturligt flydelag (sikres ved at tilsætte halm efter hver tømning)

og beholderne kontrolleres ved 10-års beholderkontrollen, vurderes det, at der er BAT med hensyn til gødningsopbevaring jf. referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF).

Miljømyndighedens vurdering

For at sikre mod spild af gylle eller uheld med gylle, stilles der vilkår om at håndteringen af gylle skal foregå på en måde, som medfører mindst mulig gene for omgivelserne, samt at pumpe og gyllevogn altid skal være under opsyn og eventuelt spild skal opsamles og ledes til gyllebeholder.

Af hensyn til naboer til det eksisterende staldanlæg stilles vilkår om, at udpumpning af gylle fra staldene til gyllebeholderen ikke må ske på lørdage eller søn- og helligdage.

Der stilles endvidere vilkår om minimum ni måneders opbevaringskapacitet i gyllebeholdere.

Ansøger har redegjort for bedste tilgængelig opbevaringsteknik. Det vurderes, at gyllebeholdere som udgangspunkt sikrer en god og sikker opbevaring af gyllen og at der med teltdug eller veletab-

leret flydelag sikres en god næringsstofudnyttelse og tilstrækkelige begrænsning af lugtgener. Det vurderes, at der med 10 måneders opbevaringskapacitet i gyllebeholdere alene sikres en god bufferkapacitet på ejendommen. På dette grundlag vurderer kommunen, at der i fornødent omfang er anvendt BAT i forbindelse med opbevaring af husdyrgødning.

Sønderborg Kommune vurderer, at de nye regler om gyllebeholdere og pumper mv. i bekendtgørelse om ændring af Husdyrgødningsbekendtgørelsen (gennemførelse af visse gylleinitiativer mv.) bevirker, at der ikke er behov for vilkår til udformning og sikring af pumper mv. Det vurderes endvidere, at terrænet, hvor den nye gyllebeholder placeres, er så plant, at der ikke er behov for at stille vilkår om etablering af fast jordvold eller lignende.

4.3 Gylleseparering

Der anvendes ikke gylleseparering.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer derfor, at der ikke kan stilles vilkår om separering.

4.4 Gyllekøling

I ansøgningsskemaet i www.husdyrgodkendelse.dk er der indtastet gyllekøling med 16 % ammoniakreduktionseffekt i de nye stalde og 8.760 driftstimer jf. beregningerne for gyllekøling. Beregningerne viser, at den genvundne varme dækker ejendommens varmebehov. På ansøgningstidspunkter er der ikke taget stilling til varmepumpernes endelige størrelser og placeringer. Med et gyllekummeareal på 1.239 m² i drægtighedsstalden med linespil og 1.443 m² i de øvrige stalde, skal der være en køleeffekt på gennemsnitligt 14,49 W/m² og varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 38.860 W. Som udgangspunkt vil anlægget køre året rundt, men afhængigt af varmepumpens størrelse vil det faktiske antal driftstimer kunne variere.

Gyllekølingsslagene vil blive støbt ned i kanalbunden i drægtighedsstalden. Slangerne vil blive koblet til en varmepumpe. Det er endnu ikke afgjort, hvor varmepumpen skal opstilles. Som hovedregel opstilles varmepumpen, hvor der er behov for at udnytte overskudsvarmen. Hvis pumpen ikke opstilles i den nye stald, vil der føres en slange til varmepumpen – enten nedgravet i jorden eller fx ophængt i staldene. Slangerne er DS godkendte PEL-slang. Der anvendes kølevæske i køleslangene. Kølevæsken består af ethylenglycol og natrium 2-ethylhexanoat. Der installeres trykfaldsalarm på væskestand i køleslang.

Ansøger vurderer, at gyllekøling ikke nødvendigvis altid er BAT. Ansøger vælger dog at benytte teknologien til at overholde det generelle ammoniakreduktionskrav på 15 %. Der etableres ikke gyllekøling i de eksisterende stalde. Det vurderes, at hvis der etableres gyllekøling i de eksisterende stalde, så vil alt varmen ikke kunne genbruges, idet ejendommens varmebehov opfyldes ved genvinning af varme fra det nye staldanlæg (se beregning fra Danfoss).

Miljømyndighedens vurdering

Som beskrevet i afsnit 3.2 Husdyrhold og staldindretning vurderer Sønderborg Kommune, at det i et projekt af den omhandlede størrelse og som følge af de konkrete forhold i ansøgningen er BAT at etablere gyllekøling i stalde, i det omfang den indvundne varme kan genanvendes.

For at sikre mod risikoen for forurening af jord og grundvand stilles der vilkår om at staldene ikke må bygges før en tilladelse til etablering af gyllekøling efter Miljøbeskyttelseslovens § 19 er meddelt. Sønderborg Kommune vurderer, at vilkårene i tilladelsen efter § 19 i Miljøbeskyttelsesloven sikrer mod risiko for forurening af jord og grundvand.

Vilkårene for gyllekøling er fastsat i overensstemmelse med vilkårsforslagene i BAT-blad Køling af gyllen i svinestalde 1. udgave 19.05.2009.

4.5 Fast gødning inkl. dybstrøelse

Al strøelse ender i gyllebeholder, hvorfor der ikke opbevares fast gødning eller dybstrøelse på ejendommen.

Miljømyndighedens vurdering

Da der ikke fremkommer fast gødning eller dybstrøelse, der håndteres særskilt, stilles der ingen vilkår til håndtering, opbevaring eller andet.

4.6 Anden organisk gødning

Der modtages ikke anden organisk gødning eller slam.

Miljømyndighedens vurdering

Da der ikke modtages anden organisk gødning, stilles der ingen vilkår herfor. Såfremt det senere ønskes at modtage anden organisk gødning som fx slam, skal der forinden søges og opnås miljøgodkendelse hertil.

4.7 Udbringning af husdyrgødning

Ansøgers redegørelse for BAT i forbindelse med udbringning

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage),
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreder til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer,
- krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- og krav til efterafgrøder

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding og planternes udbytte.

Det er bedriften, der selv står for udbringningen af gyllen. Gyllen køres primært ud med 25 m³ gyllevogn med slæbeslanger. Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle. Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der er ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløbene.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage. På arealer op til byer køres der aldrig gylle ud på weekend- og helligdage.

Da arealerne primært er jordbundstype 6 (lerjord) og der primært dyrkes vinterafgrøder, benyttes der som regel ikke nedfælder. Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreskader på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. Enkelte år nedfældes der dog i vårafgrøder. Arbejdet udføres af maskinstation. Udkørsel med nedfælder tager endvidere en del længere tid. En nedfælder har typisk 6-8 m rækkevidde, mens en gyllevogn med slæbeslanger har op til 24 m rækkevidde.

Der er ingen arealer inden for 1.000 m til § 7 naturarealer.

Når der udbringes husdyrgødning og suppleres op til Plantedirektoratets norm med handelsgødning, er der forbrugt 15-20 % mindre kvælstof end økonomisk optimal mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik, placering i sædskiftet og benytte de mest optimale vejrforhold, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig. Ligeledes vil stigende afgrødepriser flytte afgrødernes økonomisk optimale kvælstofniveau højere op, og dermed kræve bedre udnyttelse af husdyrgødning på bedriftens arealer.

Som det fremgår af afsnit 5.4 Transport, er der en væsentlig stigning i antallet af transporter. Set i forhold til, at antallet af dyreenheder bliver mere end tre gange så stort, er stigningen dog forventelig.

Der køres så vidt muligt ikke ad veje gennem byer. Når der skal transporteres gylle til opbevaringsaftalen, køres således ad Mintebjergvej og Skovbyvej i stedet for gennem Tandslet. Når der køres til arealerne ved Ny Stavnsbøl køres fra gyllebeholderen ved Asserballe via Ketting i stedet for gennem Augustenborg. Der udbringes aldrig gylle på arealer op til byområder på weekend- og helligdage.

Ejendommen er den eneste, der benytter indkørslen fra Mommarkvej og indkørslen ligger væk fra Majbøl.

Miljømyndighedens vurdering

Udvidelsen giver et stigning i antallet af gylletransporter, både med lastbil og med gyllevogn. Kommunen vurderer, at stigningen i antallet af transporter medfører forholdsvis få gener for områdets beboere, idet der køres på hovedveje og så vidt muligt ikke gennem tætbefolkede områder.

Naboerne til Mommarkvej 244 har dog i høringsperioden udtrykt bekymring omkring øget og tungere trafik som følge af udvidelsen. Det har medført, at miljømyndigheden stiller vilkår til at transporter af gylle og andet så vidt muligt skal ske i tidsrummet 8- 16 på hverdage. Læs mere i afsnit 5.4.

Der stilles vilkår om, at der efter udbringning af gylle på marken skal sikres, at slæbeslanger mv. er tømt, så der ikke spildes gylle på vejen og at eventuelt spild på vejen skal fjernes. Endvidere stilles vilkår om, at lejet personale/maskinstation skal gøres bekendt med vilkår, der vedrører udbringning af husdyrgødning, herunder også vilkår til bræmmer.

Sønderborg Kommune vurderer, at det er BAT-standard med hensyn udbringning af gylle på lerjord med primært vinterafgrøder, at benytte gyllevogn med slæbeslanger eller slangeudlægger. Sønderborg Kommune vurderer også at det er BAT ikke at køre gylle ud på frossen jord. Der stilles derfor vilkår herom. Herudover vurderes der, at efterlevelse af gældende lovgivning som beskrevet i redegørelsen er BAT.

Det er således Sønderborg Kommunes vurdering, at ansøger med de stillede vilkår lever op til kravene for anvendelse af BAT for udbringning.

5 Forurening og gener fra husdyrbruget

5.1 Ammoniak og natur

Ammoniakreduktionskravet

I henhold til ansøgningsmaterialet er det generelle krav til reduktion på 15 % (beregningsgrundlag 10-2007-A) af ammoniaktab fra stald og lager opfyldt.

Ansøgningen er opdelt i to etaper. Ansøger har anvendt foderkorrektionsmiddel til at opfylde ammoniakreduktionskravet i Etape 1. Ansøger har opfyldt kravet til ammoniakreduktion på 15 % af udvidelserne og ændringerne ved at etablere gyllekøling samt at overdække den eksisterende gyllebeholder i Etape 2.

Beregninger, der er foretaget ud fra beregningsmetoderne i hht. godkendelsesbekendtgørelsen, viser at ammoniakemissionen fra nudriften er 1.696 kg kvælstof pr. år og i ansøgt produktion 5.535 kg kvælstof pr. år. Projektet medfører således en stigning i ammoniakfordampningen på 3.839 kg kvælstof pr. år.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at kravet om ammoniakreduktion er opfyldt ved at etablere gyllekøling og overdækning den eksisterende gyllebeholder. Vurderingen er foretaget på baggrund af de tal, som fremgår af ansøgningsskemaet.

Beskyttet natur

I de følgende afsnit behandles beskyttet natur opdelt i § 3 natur, § 7 natur, Natura 2000 samt Bilag 11. IV-arter og rødlistearter.

§ 3 natur

Den beskyttede natur inden for 1000 meter fra anlægget, er vist i bilag 11.

For at vurdere anlæggets påvirkning af beskyttet natur (ifølge naturbeskyttelseslovens § 3 – de såkaldte § 3-områder), har Sønderborg Kommune besigtiget naturen i en zone på 1000 meter fra anlægget.

Beskyttede naturarealer fremgår af kommunens vejledende registrering, men undersøgelser viser, at registreringen er mangelfuld, den omfatter kun 2/3 af de arealer, som opfylder kriterierne for beskyttelse.

Skov- og Naturstyrelsen har i deres "Vejledning vedrørende sagsvurdering for lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af husdyrbrug" fra 2003 (2005) vurderet, at ekstra belastning på mindre end 0,5 – 1 kg N / ha/år kan antages at være uvæsentlige. Det gælder såfremt der ikke er tale om særlig næringsfølsomme naturområder, og såfremt naturtypens grænseværdi ikke allerede er overskredet.

Tabel 13 viser den beregnede ammoniakdeposition i udvalgte naturpunkter. Sønderborg Kommune har på baggrund af den første version af ansøgningen beregnet ammoniakdepositionen for punkterne A – H. De øvrige punkter er beregnet af ansøgers konsulent for den endelige version af ansøgningen. Det gælder for disse punkter, at afstanden fra bygning til det givne naturpunkt varierer meget, da der er tale om en udflytning. Der er derfor ikke angivet en afstand. Det samme gælder vindretningen.

Sønderborg Kommune har også anmodet om beregning af ammoniakdeposition for punkt 11. Beregningen er dog ikke lavet. Det skyldes, at det kan konkluderes på baggrund af beregningerne for punkt 1 og 8 er, at der er en meget lille merbelastning.

Kommunens beregninger er baseret på en ammoniakemission på 5.824 kg N per år i ansøgt og 4022 kg N per år i merbelastning. Mindre korrektioner i ansøgninger betyder, at den samlede emission i version 6 af ansøgningen er 5.535 og merbelastningen er 3.839 kg N per år. Da forskellen på version 1 og 6 er mindre på grund af mindre samlet belastning og merbelastning, er depositions-beregningerne ikke genberegnet af kommunen.

Tabel 13: Ammoniakdepositions-beregninger til naturpunkter. De enkelte naturpunkter / beregningspunkter kan genfindes på kortbilag nr. 12.

Naturpunkt	Afstand (meter)	Retning (°)	I alt (kg N/ha/år)	Merbelastning (kg N/ha/år)
A	300	270 – øst	4,32	2,96
B	300	180 – nord	2,19	1,51
C	300	90 – vest	2,51	1,73
D	300	0 – syd	1,02	0,71
E	1000	270 – øst	0,46	0,32
F	1000	180 – nord	0,23	0,16
G	1000	90 – vest	0,27	0,18
H	1000	0 – syd	0,11	0,08
1	-	-	0,20	0,17
2	-	-	2,42	2,34
3	-	-	1,57	1,4
4	-	-	1,11	0,92
5	-	-	1,85	1,76
6	-	-	1,66	1,03
8	-	-	0,20	0,17
12	-	-	2,49	2,21
15	-	-	0,85	0,72
18	-	-	2,88	2,46

Ved den aktuelle gennemgang af 1000 meter zonen er der registreret 11 nye arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Inden for bufferzonen findes der i alt op mod 1,65 ha beskyttet na-

tur, hvoraf ca. 1,2 ha er nye registreringer.

Naturtyper, som påvirkes af kvælstof fra luften, kan ændre fysisk karakter som følge af ændringer i plantesamfundene. Ofte vil en næringsberigelse resultere i en øget biomasseproduktion. Ved manglende naturpleje er resultatet tilgroning.

Der er foretaget depositionsregninger på udvalgte naturarealer indenfor 1000 m fra anlægget.

I besigtigelsespunkt 2 (sø) er der beregnet en merdeposition på 2,34 kg/N/ha/år. Lokalteten er et stærkt eutrofieret vandhul med stor påvirkning fra de dyrkede arealer.

I besigtigelsespunkt 3 (sø) er der beregnet en merdeposition på 1,4 kg/N/ha/år. Lokalteten er et eutrofieret vandhul som er blevet oprenset indenfor de seneste 10 år. Vandhullet har en stor bestand af lille vandsalamander og lokaliteten er en af de bedste paddebiotoper indenfor 1000 meter zonen.

I besigtigelsespunkt nr. 4 er der en merbelastning på 0,92. Lokalteten er ligeledes en god paddebiotop.

I besigtigelsespunkt 5 (sø) er der beregnet en merdeposition på 1,76 kg/N/ha/år. Lokalteten er et meget eutrofieret vandhul som er under opfyldning i strid med naturbeskyttelseslovens § 3. Sønderborg kommune vil søge det ulovlige forhold lovliggjort.

I besigtigelsespunkt nr. 6 er der beregnet en merdeposition på 1,03 kg/N/ha/år. Det er et meget lille vandhul 100 % skygget af omgivende træer og uden egentlig vandhulsvegetation. Vandhullet er ikke omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

I besigtigelsespunkt nr. 12 (sø) er der beregnet en merdeposition på 2,21 kg N/ha/år. Vandhullet er meget tilgroet.

I besigtigelsespunkt nr. 37 (sø) er der beregnet en merdeposition på ca. 1,8 kg N/ha/år. Vandhullet har været ulovligt opfyldt i 2006 og efterfølgende er det retableret. Vandhullet er under tilgroning med sumplanter. Vandhullet udgør et potentielt leve og ynglested for padder.

På de resterende lokaliteter er merdepositionen så lille (< 1 kg N/ha/år), at der ikke vil være tale om målbare ændringer i tilstanden af de pågældende naturområder.

Beregninger viser, at der vil være ekstra deposition af kvælstof over 1 kg N/ha/år som følge af den ansøgte udvidelse til vandhuller med id. nr. 2, 3, 5, (6), 12, 18, og 37.

Miljømyndighedens vurdering

I henhold til "Vejledning vedrørende sagsvurdering for lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af husdyrbrug" fra 2003 (2005), vurderer Sønderborg Kommune, at der skal stilles vilkår om udlægning af en bræmme omkring naturpunkt 37. Det gøres ved, at der udlægges minimum 5 meter brede udyrkede bræmmer omkring de belastede naturtyper. Formålet er at sikre en reduktion i randpåvirkningen som følge af overfladeafstrømning og ammoniakfordampning fra marken.

Sønderborg Kommune vurderer, at påvirkningen i naturpunkt 4 og 6 er marginal og stiller derfor ikke vilkår.

For at sikre de øvrige naturpunkter mod påvirkning af ammoniak fra anlægget stilles vilkår om at

ansøger skal foretage naturforbedringsmæssige tiltag. Læs mere senere i dette afsnit om Bilag IV-arter.

§ 7 natur

Kvælstof, der deponeres fra luften, er det begrænsende næringsstof for mange sårbare økosystemer. Der kan forventes væsentlige ændringer i disse økosystemer som følge af ekstra tilførsel af kvælstof. Der er derfor udlagt bufferzoner omkring disse naturområder for at beskytte dem. Bufferzone I er en bufferzone på 300 meter omkring særligt ammoniakfølsomme naturområder. Indenfor denne zone og i selve naturområdet kan husdyrbrug ikke udvides eller ændres, hvis det medfører en øget udledning af ammoniak til naturområdet.

I en yderligere bufferzone (Bufferzone II) af en afstand af 300-1000 meter om disse særligt ammoniakfølsomme naturområder afhænger den tilladte merbelastning af antallet af andre husdyrbrug over 75 DE. Der må maksimalt udledes 0,7 kg N per ha, hvis der ikke er andre husdyrbrug i bufferzone II. Der må maksimalt udledes 0,5 kg N per ha, henholdsvis 0,3 kg N per ha afhængig af, om der er to ejendom eller flere ejendomme.

Det nærmeste registrerede § 7 areal til Mommarkvej 244 er et overdrev på Kegnæs i en afstand af 8,3 km mod syd.

Sønderborg Kommune har besigtiget naturen i en zone på 1000 meter fra anlægget. Ved den aktuelle gennemgang af 1000 meter zonen blev der ikke registreret naturarealer omfattet af § 7 i lov om miljøgodkendelse.

Miljømyndighedens vurdering

www.husdyrgodkendelse.dk's beregningsmodel kan ikke beregne til naturtyper, der ligger mere end 4 km fra produktionen.

Det ansøgte projekts påviselige andel af den luftbåren N-belastning af § - 7 området ved Drejet – Kegnæs kan ikke beregnes på grund af afstanden. Det vurderes dog, at påvirkningen vil være marginal og øget ammoniaktab som følge af etableringen medfører ikke nogen beregningsmæssig øget N-deposition i § - 7 området.

Det vurderes, at udflytningen af staldanlæg ikke selvstændigt vil have væsentlig negativ effekt i forhold til § 7 arealer. Der stilles derfor ikke vilkår.

Natura 2000

I Sønderborg Kommune er der 3 terrestriske Natura 2000 områder. Områderne er udpeget for at bevare særligt beskyttelseskrævende arter og naturtyper. For de enkelte naturtyper er der opstillet en tålegrænse for ammoniakdeposition. Fælles for naturtyperne i de 3 terrestriske Natura 2000 områder gælder, at de hovedsageligt har et tålegrænseinterval på 10 – 20 kg N/år/ha.

Husdyrgodkendelsesloven regulerer i § 7 aktiviteter nær (indenfor 300 m) særligt følsomme naturtyper med vægt på arealer indenfor Natura 2000.

Der er ikke registreret særligt følsomme naturtyper indenfor de nærmeste 300 meter fra matr. nr. 1 Majbøl Hørup i Sønderborg Kommune.

De nærmeste terrestriske Natura 2000 områder til det ansøgte placering på matr. nr. 1 Majbøl Hørup i Sønderborg Kommune er Habitatområde H200 Augustenborg Skov som ligger 5,2 km fra det ansøgte mod nordvest.

Udpegningsgrundlaget for Augustenborg Skov (H 200) er:

- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks,
- Bøgeskove på muldbund,
- Ege- og blandingsskove på mere eller mindre rig jordbund og
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Miljømyndighedens vurdering

www.husdyrgodkendelse.dk's beregningsmodel kan ikke beregne til naturtyper, der ligger mere end 4 km fra produktionen. Der er derfor ikke beregnet ammoniakdeposition i Natura 2000-området.

Med henvisning til de store afstande og den eksponentielt aftagende ammoniak deposition – fortynding med afstanden fra kilden vurderes det, at projektets bidrag til luftbåren N-belastning i de førnævnte habitatområder ikke har nogen betydning.

Bedriftens påviselige andel af den luftbåren N-belastning af terrestriske naturtyper i habitatområderne vil være marginal og øget ammoniaktab som følge af etableringen medfører ikke nogen beregningsmæssig øget N-deposition i habitatområderne.

Det vurderes derfor, at det ansøgte projekt ikke vil have en væsentlig negativ påvirkning på bevaringsstatus i disse Natura 2000 områder. Der stilles derfor ikke vilkår.

Stævningsskove

Stævningsskovene er en kulturpræget skovtype, der er opstået gennem vedvarende stævning af den oprindelige naturskov og har ofte potentiale for at rumme store naturværdier og en høj artsdiversitet. Årsagen til stævningsskovens høje naturværdi skal findes i skovens århundrede lange historie og en ekstensiv drift, hvor der typisk ikke har været foretaget dyrkningstiltag som anvendelse af pesticider, kørsel med tunge maskiner eller dræning og den direkte menneskelige påvirkning har været begrænset til de gennemførte stævninger, der giver lys til skovbunden og skaber en artsrig bundflora. Selvom skoven ikke har været stævnet i mange år, mener man, at skovens naturværdier kan genskabes ved at gennemføre stævning i op til 60-70 år efter seneste stævning. Frøene ligger i skovbundens frøpulje, og når der igen kommer lys til bunden, vil arterne atter spire og blomstre. Visse orkideéarter trives nogenlunde i selv kraftig skygge.

Stævningsskoven udgør en meget lille andel af Danmarks samlede skovareal. Als er sammen med Fyn og Langeland de steder i landet, hvor man mener, der findes mest bevaret stævningsskov. På Als kan 364 ha, hvilket svarer til 15 % af øens samlede skovareal karakteriseres som stævningsskov, men stævningen sker kun i meget begrænset omfang. Stævningsskovene på Als kan derfor betegnes som værende af national betydning.

Naturafdelingen vurderer, at der i mange af kommunens stævningsskove findes forskellige arter af orkidéer. Orkidéen risikerer at blive udkonkurreret af mere skyggetålende arter, når lystilgangen til skovbunden forsvinder og trues derved af skovens tilgroning. Tilførslen af næringsstoffer bør begrænses mest muligt til de lokaliteter, hvor der enten er kendskab til forekomst af orkidéer eller hvor det vurderes, at det er sandsynligt, at arten findes.

Miljømyndighedens vurdering

Merdepositionen af luftbårent kvælstof som følge af projektet vurderes at være så lave på stævningsskovene at der ikke vil være tale om målbare negative påvirkninger på skovene eller deres indhold af orkideer.

Beskrivelserne af stævningsskovene baseres primært på Sønderjyllands Amts registreringer fra 1988.

Bilag IV- og Rødliste-arter

Lokaliteter for bilag 11. og Rødliste-arter og deres id numre fremgår af bilag 11.

”Rødliste 2009” er en fortegnelse over forsvundne, truede, sårbare og sjældne plante- og dyrearter i Danmark. Formålet med listen er dels at danne grundlag for arbejdet med at opretholde naturens mangfoldighed i Danmark og dels opfylde internationale forpligtelser i forhold til Biodiversitetskonventionen.

Alle de potentielt forekommende orkideer i området er listet som ikke truede (LC) på rødlisten.

Ål er optaget på rødlisten i 2009 som kritisk truet (CR). Projektet forventes ikke at påvirke arten i negativ retning.

Pirol er angivet som kritisk truet (CR) og lever i skovområder i Syddanmark. Levevilkårene påvirkes næppe af nærværende projekt.

Kirkeugle er moderat truet (EN) og lever ofte i lader og staldbygninger. Der er ikke kendskab til om arten er forekommende i området.

Af faglig rapport fra DMU nr. 637 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til Mommarkvej 244:

Vandflagermus	(<i>Myotis daubentonii</i>)
Dværgflagermus	(<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)
Sydflagermus	(<i>Eptesicus serotinus</i>)
Langøret Flagermus	(<i>Plecotus auritus</i>)
Markfirben	(<i>Lacerta agilis</i>)
Stor Vandsalamander	(<i>Triturus cristatus</i>)
Løvfrø	(<i>Hyla arborea</i>)
Spidsesnudet Frø	(<i>Rana arvalis</i>)

Ved naturafdelingens besigtigelse blev der ikke registreret bilag IV arter. Naturafdelingens registrering er ikke udtømmende for arealernes reelle indhold af bilag IV arter idet besigtigelsen har været fokuseret på identificering af potentielle levesteder og ikke arter.

Naturafdelingens registrering viser, at der er naturarealer og biotoper, som potentielt kan være levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted for bilag IV arter.

Id. nr.	Naturtype	Naturtypebeskrivelse
26	Mose/ellesump	Moseareal i skov med rødde og ask. Lille vandhul i ellesumpen er potentielt levested for Stor vandsalamander og Løvfrø. Kommunen har registreret løvfrø på arealet.
38	Sø	Gadekær beliggende tæt ved gård. Potentielt levested for Stor vandsalamander.
2	Sø	Tilgroet og eutrofieret vandhul. Lokaliteten er potentielt levested for stor og lille vandsalamander

3	Sø	Lysåbent vandhul i mosejord. Undervandsvegetation – hornblad. Stor bestand af lille vandsalamander. Potentielt ynglelokalitet for Stor vandsalamander, Spidssnudet frø og løvfrø.
4	Sø	50 % lysåbent vandhul. Undervandsvegetation – Svømmende vand-aks. Potentielt ynglelokalitet for Stor vandsalamander, Spidssnudet frø og løvfrø.
5	Sø	Dårlig paddelokalitet pga. opfyldning. Mulig overvintringslokalitet for padder i deponeret affald.
6	Sø	Lille mergelgrav 100 % skygget. Potentielt levested for Stor Vandsalamander.
12	Sø	Vandhul 100 % skygget og delvist opfyldt. Potentielt levested for Stor Vandsalamander.
18	Sø	Lille 100 % skygget vandhul delvist omgivet af braklagt areal (eng) og skov. Potentielt leve og ynglelokalitet for Stor Vandsalamander
37	Sø	Nyetableret vandhul. Potentielt ynglelokalitet for Stor vandsalamander, Spidssnudet frø og løvfrø.
39	Sø	Eutrofieret vandhul beliggende tæt ved ejendom. Vandhullet er skygget og med forholdsvis stejle brinker. Vandhullet bruges til opdræt af ænder og der finder fodring sted.

Kommunens egne registreringer for det pågældende område er meget mangelfulde.

Inden for 1000 meter fra det ansøgte er der 24 vandhuller og 2 moser. Kommunes beregninger viser at ca. 10 vandhuller vil få en øget deposition på mere end 0,5 kg N /ha/år. Enkelte vandhuller får en beregnet merdeposition tæt på 3 kg N/ha/år.

Den ønskede placering af de nye produktionsbygninger er sammenfaldende med et centralt knudepunkt for naturlige spredningsveje for specielt Løvfrø.

Der er tidligere registreret Løvfrø i 2-3 vandhuller indenfor 1000 m zonen.

Ansøger har foreslået naturforbedrende tiltag i form af etablering af et vandhul som kompensation for belastning med N til eksisterende vandhuller. Vandhullet skal placeres vest for maskinhuset, hvor der i forvejen er et lidt lavere areal, hvor det ikke ødelægger markdriften og hvor det ligger rimeligt tæt på den spredningskorridor, kommunen mener eksisterer. Se bilag 20.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at det ansøgte projekt på kort sigt umiddelbart kun kan påvirke forekomsten af padder. De øvrige arter vurderes at være mindre påvirkelige af projektet i forhold til levested og fødesøgning.

Ansøger ønsker at lave naturforbedrende tiltag ved at etablere et vandhul vest for ejendommen. Erfaringer har vist, at etablering af vandhuller til Løvfrøer er effektiv og at frøerne meget hurtigt tager de nye lokaliteter i brug. Sønderborg Kommune gør opmærksom på etablering af et vandhul kræver landzonetilladelse fra Sønderborg Kommune.

Da de centralt placerede vandhuller, lokalitet 5 og 18, sammen med de andre vandhuller omkring ejendommen udgør en vigtig del af spredningskorridoren for Løvfrø i området, stilles der vilkår om oprensning af eksisterende vandhuller for at bibeholde spredningskorridoren. De nævnte vandhuller ligger på ansøgers ejede arealer. Se bilag 12. Det kræver ikke en dispensation for Naturbeskyttelseslovens § 3 at ændre tilstanden for lokaliteterne, da ændringen vil ske gradvist. Oprensningen kan være fjernelse af træopvækst – pil omkring vandhullerne evt. i kombination med en let oprensning af bundsediment og ulovligt deponeret opfyld.

Det vurderes, at belastningen af ammoniak vil have en negativ effekt på vandhullernes egnethed som leve- og ynglelokalitet for bilag IV arter, især Løvfrø. Den negative effekt kan modvirkes ved at mindske tilledningen af næringsstoffer fra andre kilder. Da vandhullerne er beliggende i dyrket mark, udsættes de i dag for en tilførsel af næringsstoffer fra den omkringliggende mark. Den samlede belastning kan derfor nedsættes ved at udlægge bræmmer omkring vandhullet, således at markbidraget mindskes. Det vurderes, at bræmmerne kan tilbageholde mere kvælstof end det bidrag der kommer som nedfald fra luften og dermed neutralisere påvirkningen som følge af udvidelsen.

Der stilles derfor vilkår om, at der skal udlægges en fem meter dyrknings, gødnings og sprøjtefri bræmme omkring lokalitet 5 og 18. Bræmmerne måles fra vandhullets kronekant i lighed med reglerne for 2 meter bræmmer langs vandløb.

I udgangspunktet vil de afhjælpende foranstaltninger begrænse sig til lodsejerens egne jorde.

Derudover er det vigtigt at sten og jorddiger med levende hegn bevares som spredningskorridorer i landskabet.

Med en målrettet indsats for at sikre økologisk funktionelle korridorer omkring den nye husdyrproduktion, kan der sikres en forsat udveksling og spredning af specielt Løvfrø. Indsatsen vil endvidere gavne Stor Vandsalamander og andre padler.

5.2 Lugt

Jf. Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 20 skal kommunen ved vurdering af en ansøgning om tilladelse eller miljøgodkendelse sikre sig, at risikoen for forurening eller væsentlige gener for omgivelserne begrænses, hvis anlægget ligger mindre end 300 m fra:

- samlet bebyggelse
- eksisterende eller fremtidigt byzone eller sommerhusområde
- lokalplanlagte områder i landzone (boligformål, blandet bolig og erhverv)

Derudover skal genekriterierne for lugt være overholdt. Beregninger for lugt sker i www.husdyrgodkendelse.dk. Resultaterne fremgår af tabel 14. Bilag 2 viser en oversigt over nærmeste nabo og samlet bebyggelse.

Tabel 14. Genekriterier i forhold til lugt jf. beregninger i www.husdyrgodkendelse.dk:

Område-type	Minimumsafstand = geneafstand	Beskrivelse af punkt valgt i husdyrgodkendelse.dk	Genekriterie overholdt? Vægtet gennemsnitsafstand
-------------	-------------------------------	---	---

Byzone	567 m (ukorrigeret) Ny model	Byzonegrænse til Kirke Hørup (ca. 1,5 km fra centrum af staldanlægget)	Genekriteriet overholdt. Ingen nabobeboelser/ byzone indenfor 1,2 gange geneafstand
Samlet bebyggelse	179,1 m (ukorrigeret 403,0 m) FMK model	Stuehuset Mommarkvej 242, som udløser samlet bebyggelse (ca. 150 m fra centrum af eksis- terende bygninger og ca. 520 m fra centrum af nyt staldan- læg)	Genekriteriet overholdt. Korrigere- ret geneafstand (179,1 m) kortere end eller lig med geneafstand i nudrift (180,9 m), og vægtet gen- snitsafstand (139,0 m) læn- gere end 50 % af korrigeret ge- neafstand (89,6 m). **
Enkelt bolig	100,8 m (ukorrigeret 173,1 m) FMK model	Stuehuset Mommarkvej 242	Genekriteriet overholdt. Korrigere- ret geneafstand (100,8 m) kortere end vægtet gennemsnitsafstand (139,0 m).

* Afstandskravet er opgivet som de beregnede geneafstande beregnet i www.husdyrgodkendelse.dk. Der skal gøres opmærksom på, at afstanden måles fra et beregnet midtpunkt til beboelsesbygningen ved enkelt beboelse og samlet bebyggelse og til zonegrænse ved sommerhus- og byzoneområde.

** Grunden til, at det kan lade sig gøre, at afstanden til samlet bebyggelse i landzonen er mindre end afstandskravet, er, at det er muligt at få lov til at ændre i eksisterende staldanlæg, så længe mindst halvdelen af geneafstanden er opfyldt og lugtemissionen ikke er større end den nuværende lugtemission.

Lugtgeneafstandene er beregnet for worst-case med forventet fuld belægning i alle stalde. Lugtberegningerne udelader automatisk de nye staldafsnit i forbindelse med beregningerne til enkeltbeboelse og samlet bebyggelse, idet staldene ligger mere end 1,2 gange geneafstanden fra Mommarkvej 242. Derfor er den ukorrigerede geneafstand også længere end den korrigerede geneafstand. Alle stalde udelades af beregningerne i forhold til byzone, idet alle staldene ligger mere end 1,2 gange geneafstanden fra byzonen.

Der er ikke andre ejendomme med husdyrproduktion indenfor 300 m. Nærmeste ejendom med husdyrproduktion på mere end 75 DE, Majbølvej 5, ligger ca. 315 m fra ejendommen, målt fra stald til stald.

Der er indsendt alternative beregninger for lugt ved placering af det nye staldanlæg enten umiddelbart syd for stuehuset eller øst for det eksisterende staldanlæg. De alternative placeringer er vist i bilag 5.

Beregningerne i www.husdyrgodkendelse.dk viser, at hverken forslag 1 eller forslag 2 kan overholde genekriteriet for samlet bebyggelse, selv om der blev etableret rensning på alle staldanlæg. Geneafstanden er 271 m, når der etableres luftrensning på samtlige staldafsnit) men vægtet gennemsnitsafstand er 184 m for forslag 1 og 225 m for forslag 2. P.t. er der kun godkendt luftrensningsanlæg, der kan fjerne op til 30 % af lugtemissionen fra staldlugten.

Den eksisterende gyllebeholder, der ligger tættest på Mommarkvej 242 og Majbøl er overdækket med teltdug. Der vil derfor formodentlig kun afgives lugt i forbindelse med omrøring og udbringning af husdyrgødning.

Gyllen vil blive udbragt med slæbeslanger. Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage. På arealer op til byer køres der aldrig gylle ud på weekend- og helligdage.

Konsekvenszonen for etape II er i www.husdyrgodkendelse.dk beregnet til 776 m. Konsekvenszonen for etape I er beregnet til 406 m. Se bilag 13. Beregningen bygger på FMK-modellen og beregner den afstand fra anlægget indenfor hvilken man kan registrere lugt stammende fra anlægget.

Miljøstyrelsen anbefaler i bilag til praksis-notat af 6. juli 2009, at man i forbindelse med partshøring benytter geneafstanden til byzone. Afstanden er 567 meter i dette projekt.

Ud fra driften af staldene, bygningernes placering og terrænets udformning, beplantning mv. er der ikke noget der tyder på, at der er særlige forhold på ejendommen, som bevirker, at de generelle lugtberegninger og genekriterierne ikke skulle være nok til at regulere ejendommen i forhold til lugt.

Der eksisterer på nuværende tidspunkt ingen BAT-blade eller BAT-byggeblade for lugtrensning. Der er i BREF-dokumentet kun beskrevet forhold omkring lugt i forbindelse med stalde, hvor der anvendes hyppig udskylning af gylle.

Da lugtrensning er en dyr og ressourcekrævende teknologi, er det fravalgt. Der er ikke foretaget nærmere beregning af omkostningerne eller ressourceforbruget, da det ikke antages at være BAT at rense for lugt.

Miljømyndighedens vurdering

Ifølge bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug skal der gives afslag såfremt den beregnede geneafstand er større end den faktuelle afstand. I enkelte tilfælde kan der dog meddeles godkendelse. Det gælder for eksempelvis, hvis den ansøgte husdyrproduktion medfører uændrede eller færre lugtgener end den eksisterende produktion, samtidig med at afstanden til omboende er længere end 50 % af den beregnede geneafstand.

For de eksisterende stalde er afstanden til Mommarkvej 242 mindre end geneafstanden, men længere end 50 % af den beregnede geneafstand - 78 % - og kortere end geneafstanden i nudrift.

Sønderborg Kommune vurderer, at undtagelsesbestemmelsen kan benyttes i forhold til samlet bebyggelse i landzonen, idet der sker reduktion i lugtemissionen i forhold til den lugtemission, der kommer fra anlægget i dag. Endvidere overholdes lugtgenekriteriet til enkeltbeboelse til Mommarkvej 242.

I vurderingen indgår endvidere, at produktionen i de eksisterende bygninger udfases i løbet af de kommende år, og at den eksisterende gyllebeholder er overdækket og i øvrigt placeret længst væk fra nabo og samlet bebyggelse.

Der stilles vilkår om maksimalt antal dyr og vægt af smågrise på stald, for at sikre at lugtgeneafstandene overholdes jf. lugtberegningerne. Desuden stilles vilkår om, at kommunen kan forlange udarbejdet en handlingsplan for nedbringelse af lugtgener i tilfælde af, at de beregnede lugtgeneafstande mod forventning alligevel ikke er tilstrækkelige. Endvidere stilles vilkår til, at der ikke må ske gylleudpumpning fra de eksisterende stalde på lørdage, søn- og helligdage.

Da alle stalde har styret ventilation, stilles der desuden krav om, at færrest mulige ventilationsafkast i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidig, så den højest mulige afkasthastighed opnås.

Naboerne til Mommarkvej 244 har i høringsperioden udtrykt bekymring for øgede lugtgener som følge af udvidelsen. I forbindelse med lugt, har det ansøgte anlæg været igennem IT-systemets lugtberegninger, der beregner på geneafstanden til nabobebyggelserne. Disse geneafstande samt afskæringskriterier der findes i bilag 3, i bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse af husdyrbrug, er alle overholdte.

Konsekvenszonen for lugt omkring anlægget er i etape II beregnet til 776 meter. Konsekvenszonen er i etape I beregnet til 406 m. Det betyder, at i en afstand af ca. 776 m (406 m i etape I) fra stalde vil staldlugt kun undtagelsesvis kunne registreres. Den største lugtafgivelse er i sommerperio-

den, hvorfor det er denne beregning der lægges til grund for vurderingen. Der ligger en del ejendomme indenfor konsekvensområdet. Der kan rent undtagelsesvist forekomme registrerbar, men ikke genegivende lugt fra landbruget uden for konsekvensområdet.

Den beregnede konsekvensradius vil indgå som en parameter i vurderingen af, hvilke parter der skal høres i forbindelse med behandlingen af ansøgningen. Sønderborg Kommune har i forbindelse med vurderingen af hvilke parter der skal høres, foretaget en vægtning af lugtemission fra det eksisterende anlæg og det nye anlæg. I etape II vil ca. 17,4 % af dyreholdet være i eksisterende stalde ($75,89 \text{ DE} / 436,56 \text{ DE} \cdot 100$). Afstanden mellem eksisterende stalde og det nye anlæg er opmålt til ca. 400 meter. Centrum for konsekvenszonen er derfor lagt 17,4 % tættere på eksisterende stalde forhold til centrum af det nye anlæg. De to konsekvenszoner fremgår af bilag 13. Sønderborg Kommune vurderer, at der dermed er taget højde for den samlede lugtemission fra det samlede anlæg selvom det ligger fysisk afskilt.

Læs mere i afsnit 12.0 Offentliggørelse, klagevejledning og underretning.

Kommunen har noteret sig, at er i forbindelse med ansøgning er beregnet på alternative placeringer af det nye staldanlæg. De alternative placeringer bliver behandlet nærmere i afsnit 9.0 Alternative løsninger og o-alternativet.

5.3 Fluer og skadedyr

Det er i ansøgningen oplyst, at fluebekæmpelse sker i overensstemmelse med Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer, idet der indsættes rovfluelarver, når der er behov. Hvis der bliver behov for det, vil der blive suppleret med et godkendt smøremiddel. Der anvendes p.t. ikke noget smøremiddel.

Der er endvidere indgået aftale med Dansk Skadedyrskontrol. Der er p.t. udlagt 28 giftdepoter og der foretages 5 serviceinspektioner årligt, hvor der blandt andet fyldes depoter. Aftalen vurderes løbende. I forbindelse med byggeriet af det nye staldanlæg vil der blive sat yderligere giftdepoter op.

Miljømyndighedens vurdering

Naboerne til Mommarkvej 244 har i forbindelse med nabohøringen udtrykt bekymring for øgede fluegener. For at sikre, at der ikke kommer gener i forbindelse med skadedyr, stilles der vilkår om, at fluer skal bekæmpes i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium, at arealer mv. skal holdes fri for affald og foderrester, samt at foder skal opbevares på en måde, så der ikke kan ske risiko for tilhold af rotter mv.

Sønderborg Kommune vurderer, at vilkårene er tilstrækkelige til at sikre omgivelserne mod fluer og skadedyr.

5.4 Transport

Til- og frakørsel sker ad indkørslen fra Mommarkvej. Transporterne sker typisk i dagtimerne. Antallet af transporter før og efter udvidelse fremgår af tabel 15. Det forventes, at virksomheden kan overholde Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser.

Tabel 15 Antal transporter før og efter udvidelse

Art	Før udvidelse antal/år	Efter udvidelse antal/år	Tidsrum
Foder	52	104	dagtimer på hverdage

Fyringsolie/brændstof	6	12	dagtimer på hverdage
Afhentning af smågrise	26	26 + 52	dagtimer på hverdage
Levering af slagtesøer	26	52	dagtimer på hverdage
Indkøb af polte	12	12	dagtimer på hverdage
Afhentning af døde dyr	52	104	dagtimer på hverdage
Diverse sækkevarer mv.	14	14	dagtimer på hverdage
Gyllekørsel	77	330	*
Kørsel med lastbil**	50	124	
Markarbejdsørsel	52	52	*
Korn eller raps	28	28	dagtimer
Maksimalt i alt	395	910	-

* Gyllekørsel og markarbejde kan strække sig til aften og eventuelt nattetimerne. Dette er for at koncentrere kørslen til så få dage som muligt, dels af hensynet til omboende dels af driftsmæssige hensyn.

** De 50 kørsler i nudrift er kørslerne med lastbil med 30 m³ ad gangen til gyllebeholderen ved Asserballe. Når denne gylle skal køres ud, sker det som ca. 60 kørsler med 25 m³ gyllevogn. De 124 kørsler i ansøgt drift er kørsler med lastbil med 30 m³ ad gangen til gyllebeholderen ved Asserballe, opbevaringsaftalen samt arealerne ved Holm. Når denne gylle skal køres ud, sker det som ca. 150 kørsler med 25 m³ gyllevogn.

Antallet af transporter er skønnede. Der vil normalt blive kørt gylle ud dels i marts/maj måned og evt. i august måned.

Som det fremgår, sker der en væsentlig stigning i antallet af transporter. Set i forhold til, at antallet af dyreenheder mere end tredobles, er stigningen dog forventelig.

Der køres så vidt muligt ikke ad veje gennem byer. Når der skal transporteres gylle til opbevaringsaftalen, køres således ad Mintebjergvej og Skovbyvej i stedet for gennem Tandslet. Når der køres til arealerne ved Ny Stavnsløb køres fra gyllebeholderen ved Asserballe via Ketting i stedet for gennem Augustenborg. Der udbringes aldrig gylle på arealer op til byområder på weekend- og helligdage. Se transportveje for gylle i bilag 14.

Ejendommen er den eneste, der benytter indkørslen fra Mommarkvej og indkørslen ligger væk fra Majbøl.

Miljømyndighedens vurdering

Miljøgodkendelsen meddeles i medfør af Husdyrloven. Der kan derfor kun stilles vilkår til, hvilke udkørselsveje på ejendommen, der må benyttes og hvornår. Færdselsloven regulerer kørsel på offentlige veje. Da der kun er en ind-/udkørsel til anlægget, og denne er hensigtsmæssigt placeret i forhold til naboer og trafik hensyn, og da intern trafik på ejendommen vurderes ikke at medføre væsentlige gener for omgivelserne, stilles ingen vilkår til kørselsveje.

Naboerne til Mommarkvej 244 har i forbindelse med nabohøringen udtrykt bekymring omkring øgede støjgener fra især tung trafik. For at sikre omgivelserne mod gener, stiller Sønderborg Kommune vilkår om at der ikke må forekomme transporter i weekender og på helligdage. Endvidere er der for at tilgodese naboer, stillet vilkår om at ansøger skal tilstræbe at transporter foregår indenfor normal arbejdstid, dvs. hverdage fra kl. 8-16. Dog kan transporter til slagteriet samt gylle udbring-

ning i travle perioder, forgå uden for tidsrummet. Der stilles også vilkår om, at hvis antallet af transporter overskrides med mere end 10 %, så skal ansøger informere kommunen. Sønderborg Kommune vurderer derpå om der er behov for at give en tillægsgodkendelse.

EU's biproduktforordning (1774/2002EF) veterinærmæssigt stiller krav til transport af "biprodukter" herunder "gylle og indhold fra fordøjelseskanalen", der skal transporteres i "hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer". Det er Fødevarestyrelsen, der fører kontrollen med denne forordning. Sønderborg Kommune vurderer på den baggrund, at transporten af gylle er omfattet af Biproduktforordningen og stiller derfor ikke supplerende vilkår.

Sønderborg Kommune vurderer, at kørsel som ovenfor beskrevet, og med de vilkår der er stillet, ikke vil medføre gener for omboende.

5.5 Støj og vibrationer fra anlægget og maskiner

Der forventes støj fra ventilationsanlæg, fodringsanlæg, dyr, kørsel med landbrugsmaskiner og transporter mv. Tabel 16 viser en oversigt over støjklenderne, deres placering på ejendommen og driftstiden. Der foregår ingen korntørring på ejendommen.

Tabel 16 Støjklender, placering og driftsperioder

Støjkilde	Placering	Driftstid
Ventilationsafkast	På samtlige stalde	Døgnet rundt
Foderindblæsning	Lastbil ved siloer og foderlade (bygning 7)	Primært i dagtimerne (ca. ½-1 time ad gangen)
Blandekar	I foderlade (nedlægges ind til videre)	Kl. ca. 04-08 og 14-17
Kompressor til foderanlæg	I foderlade (nedlægges ind til videre)	Kører automatisk ved trykfald
Transport via til- og frakørselsvej	Til- og frakørselsvejen	Primært i dagtimerne

For det eksisterende staldanlæg vurderes det, at der ikke er behov for at foretage støjreducerende tiltag. Den eneste støj, der vil kunne høres ved naboer, vurderes at være ventilationsanlæggene på varme stille dage, hvor ventilationen kører på højtryk. Desuden er det muligt, at foderindblæsning og til og frakørsel kan høres af naboer. Der er indgået kontrakt med foderleverandøren, så foder leveres på hverdage og ikke efter kl. 18.

Det vurderes, at Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser kan overholdes. Der har således heller aldrig været klager fra naboer over støj.

Det nye staldanlæg kommer til at ligge så langt fra naboer, at der ikke vurderes at være behov for støjreducerende tiltag.

Miljømyndighedens vurdering:

Som tidligere nævnt ligger ejendommen i det åbne land, som er udlagt til landbrugsområde.

Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der er ikke foretaget støjmålinger eller -beregninger. Det skyldes dels, at det nye anlæg ligger mere end 400 meter fra de nærmeste naboer, dels af produktionen i det eksisterende bygninger

mindskes og på sigt afvikles. Endelig har Sønderborg Kommune ikke modtaget klager over støj fra naboerne til husdyrbruget. På den baggrund vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke er behov for at sætte specifikke støjvilkår til husdyrbruget.

Der fastsættes de generelle støjgrænser for husdyrbruget i overensstemmelse med vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5 fra 1984. I tilfælde af, at det på et senere tidspunkt findes nødvendigt (fx pga. klager), at virksomheden dokumenterer, at støjvilkårene kan overholdes, stilles der vilkår om, at miljømyndigheden kan forlange en eftervisning af, at de fastsatte støjvilkår kan overholdes.

Ansøger har oplyst, at der ikke vil være nogen form for generende vibrationskilder på ejendommen. Sønderborg Kommune vurderer, at der normalt ikke vil være særligt generende vibrationskilder på et traditionelt landbrug. Der fastsættes derfor ingen vilkår om vibrationskilder.

5.6 Støv fra anlæg og maskiner

Der kan forventes et mindre støvbidrag fra staldene ventilationsanlæg, fodringsanlæg og i forbindelse med håndtering af foder og halm samt ved intern transport og kørsel på grusveje.

Ansøger vurderer, at naboer ikke vil blive generet af støv pga. de forholdsregler der er taget. For det eksisterende staldanlæg blæses foderet direkte over i fodersiloerne og fra siloerne trækkes det ind i staldene ved kædetræk i rørsystem. Foderet til blandeanlægget til vådfoderet blæses til blandedekaret og trykkes herfra ud i staldene. Det nye staldanlæg ude på marken vil blive med korngrav, så foder tippes i graven og snegles op i de indendørs siloer. Fra siloerne ledes foderet i lukket rørsystem til staldene. Halm til strøelse bliver dels opbevaret i foderladen og i den nye fodercentral. Endvidere installeres overbrusningsanlæg i samtlige staldafsnit.

Miljømyndighedens vurdering

Støv fra gården forventes ikke at kunne give anledning til væsentlige gener hos naboer, idet der ikke er særligt støvende aktiviteter på ejendommen. Dog henvises der til god landmandspraksis. Desuden stilles vilkår om, at al transport til og fra bedriften skal foregå ved hensynsfuld kørsel for at begrænse støvgener.

Der stilles endvidere vilkår om, at stalde, anlæg, udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.

5.7 Udvendig belysning

På det eksisterende anlæg er der opsat tre lamper på stuehuset, en lampe ved garagen og lysstofrør ved udleveringspladsen og maskinladen.

Ansøger overvejer, om der skal etableres belysning ned langs alléen til det nye staldanlæg. Ved det nye anlæg vil der blive opsat spots i forbindelse med udleveringsrampen og porten til fodercentralen. Der vil komme ovenlysplader i den nye drægtighedsstald.

Ansøger vurderer, at både den eksisterende og den kommende belysning vil være placeret og indrettet, så den ikke kan genere naboer og så belysningen ikke vil fremstå markant i landskabet.

Miljømyndighedens vurdering:

Sønderborg Kommune vurderer, at belysningen ikke vil give anledning til væsentlige gener for omkringboende. Af hensyn til ressourceforbrug og hensynet til landskabet stilles vilkår om, at belysningen langs vejen ned til det nye staldanlæg samt den udvendige belysning på det nye staldanlæg skal være sensorstyret. Endvidere stilles vilkår om at belysningen skal indrettes, så der ikke oplyses

et større område, end der er behov for.

6 Udbringningsarealer

6.1 Lokalisering og planmæssige forhold

Ejendommen og de tilhørende arealer ligger primært på den sydlige del af Als. Der ligger dog også en mindre del af udbringningsarealerne ved Guderup og Nordborg. Se bilag 15 – oversigt over udbringningsarealer.

Zonestatus: Hovedparten af arealerne er beliggende i landzone. Se bilag 19.

Lokalplan: Markerne 2, 3, 4, 12, 13, AK1, AB1, AB2, SB 16-1, PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0 og PM 3-1 ligger i, grænser op til eller ligger delvist mindre end 200 fra lokalplanlagte områder. Det drejer sig om følgende områder: Guderup, Bro, Kirke Hørup, samt sommerhusområder ved Mommark og Skovbyballe.

Kommuneplan: Arealerne er overvejende beliggende i landområde.

For udbringningsarealer beliggende inden for 200 meter til byzone gælder der ifølge Husdyrgødningsbekendtgørelsen, at udbringning af husdyrgødning ikke må finde sted på lørdage, søn- og helligdage.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller ingen vilkår til arealerne som vedrører planmæssige forhold, da det vurderes at forholdet er håndteret i gældende lovgivning.

6.2 Harmoniareal

Tabel 17 viser en samlet oversigt over de udbringningsarealer som indgår i ansøgningen. Det fremgår af tabellen, om det er forpagtningsaftale eller gylleaftale, størrelse på arealerne fordelt på ejer og det maksimale antal DE.

Tabel 17. Oversigt over udbringningsarealer

	Udbringningsareal	Maks. antal DE
Eget areal (nr. alene)	152,14 ha	213,0 DE
Forpagtning Hans & Rita Bonde (nr. + H&RB)	7,49 ha	10,5 DE
Forpagtning Anders Kryhlmand (nr. + AK)	23,32 ha	32,6 DE
Forpagtning Bjarne Schmidt (nr. + BS)	7,90 ha	11,0 DE
Forpagtning Menighedsråd (nr. + Menig)	10,79 ha	15,1 DE
Gylleaftale Anders Kryhlmand (AK + nr.)	7,79 ha	10,9 DE
Gylleaftale Carsten Sørensen (CS + nr.)	51,58 ha	70 DE
Gylleaftale Allan Boysen (AB + nr.)	13,08 ha	18,3 DE
Gylleaftale Hans Jørn Zachariassen (HJZ + nr.)	28,56 ha	38 DE

Gylleaftale Jes Henrik Kolmos (JHK + nr.)	21,02 ha	29 DE
Gylleaftale Søren Beck (SB + nr.)	4,52 ha	6,3 DE
Gylleaftale Peter Mussman (PM + nr.)	53,31 ha	50 DE
Gylleaftale Finn Rasmussen (FR + nr.)	44,72 ha	62,6 DE
I alt	426,22 ha	567,3 DE
Jf. www.husdyrgodkendelse.dk	426,15 ha	

For aftalen med Peter Mussman er der vist et større areal end nødvendigt i forhold til, at der må udbringes 1,4 DE/ha. Arealerne vil blive fyldt op med gylle, men kan variere indenfor de viste arealer.

OBS: I www.husdyrgodkendelse.dk er der ikke ændret oplysningerne under aftalearealer for Carsten Sørensen og Hans Jørn Zachariassen om, at arealer kræver arealgodkendelse, da dette ikke ændrer på beregningerne. Der er indsendt § 16 ansøgninger for arealerne til begge bedrifter.

I bedriften er der 579,26 DE (436,56 DE+142,7 DE). Enten vil der ske det, at produktionen på Rubækvej drosles lidt ned, eller alternativt afsættes lidt mere gylle til Peter Mussman (modtager 50 DE, men har plads til 74,6 DE).

Beregning for nudrift af arealerne

En del af arealerne til Mommarmvej 244 ligger i nitratfølsomt indvindingsopland. Ansøger beskriver i det følgende hvordan N og P indholdet i husdyrgødningen beregnes på grundlag af nyere norm end 2005/06.

Lager	Primo, kg N	per., sidste år	Nomproduktion, kg N	Modtaget, kg N	Alsat, kg N	Ultimo, kg N	Fort. per. i år, kg N	Forbrug, kg N	Gødningstype	Udnyttelseskrav, %	Slutlager	Max. lager	Forbrug, kg P
Gylle, Skovbyballe	1700	0	15863	0	0	3912	3705	0	13858	Svinegylle	75	3705	3019
Sogylle, Majbæl	2510	0	12775	1513	4432	2297	0	10069	Svinegylle	75	2297	7144	2648
	4210	0	28637	1513	4432	6209	3705	0	23327	(Ingen)		6002	5667

N-regnskab		N-kvote efter eftervirkning		Forbrug af N i org. gødning		N-udn.krav. for ejd.	
Overskridelse af N-kvoten i kg N	-3 kg	Modtaget N (intern)	0,0 kg	Alsat N (intern)	0,0 kg		75,0 %
DE beregninger		Tilladte dyreenheder	271,8 DE	DE forbrugt	258,5 DE	Lageropbygning	17,9 DE

DLBR Mark

Hovedmenu Bediger Vis Funktioner Opsætning Hjælp

2008 Husdyrgødning

Gødskning Henrik Høeg Fangel - 74415811 **2008**

Lagre 1 Besætning 2 Produktion 3 Behov 4 Fordeling 5 Gødningstildeling 6 Gødningsregnskab 7

Handelsgødning Organisk gødning Overdragelse (Eftervirkning) Overdragelse (Forbrugt N) Ekstra efterafgr (eftervirkning)

Lagre med anden organisk gødning er først indeholdt i listen fra 2004, og først fra 2005 er det muligt at indregne lageropgørelser i beregning af forbrugt N til gødningsregnskabet.

Lager	Primo, kg N	per., sidste år, kg	Normproduktion, kg N	Modtaget, kg N	Afsat, kg N	Ultimo, kg N		Forl. per. i år, kg N		Forbrug, kg N	Gødningstype	Udnyttelseskrav, %	Slutlager	Max. lager	Forbrug, kg P
						Ber.	Indtastet	Ber.	Indtastet						
Gylle, Skovbyballe	3705	0	13314	0	0	3319	2200	0	0	14819	Svinegylle	75	2200	6657	3000
Sogylle, Majbøl	2297	0	11237	0	4259	2628	0	0	0	6646	Svinegylle	75	2628	5618	1727
Søren Beck	0	0	0	2756	0	0	0	0	0	2756	Svinegylle	75	0	1378	567
	6002	0	24551	2756	4259	5948	2200	0	0	24221	(Ingen)		4829	13654	5294

N-regnskab

Overskrivelse af N-kvoten i kg N	-20 kg	N-kvote efter eftervirkning	33127 kg	Forbrug af N i org. gødning	18165 kg	N-udn.krav. for ejd.	75,0 %
DE beregninger		Modtaget N (intern)	0,0 kg	Afsat N (intern)	0,0 kg		
		Tilladte dyreenheder	291,9 DE	DE forbrugt	281,5 DE	Lageropbygning	-11,7 DE

År	Svinegylle N	Svinegylle P	Svinegylle DE	Ha
06/07	23.927	5.667	258,5	194,16
07/08	24.221	5.294	281,5	208,52
Gennemsnit	24.074	5.480	270,0	-

Ifølge www.husdyrgodkendelse.dk er der 108,5 og 108,2 kg N pr. DE i nudrift og ansøgt drift, hvilket er meget mere, end den reelle belastning af arealerne er og vil blive. I nudrift indtastes i stedet den reelle belastning jf. mark- og gødningsplanens tal for N, P og DE.

Normtal 09/10 for søer er worst case 98,47 kg N/DE (løse løbe- og drægtige søer på delvis spaltegulv og søer i farestald med kassestier med delvist spaltegulv) og normtal for smågrise delvist spaltegulv er 98,03 kg N/DE.

I www.husdyrgodkendelse.dk giver gyllekøling anledning til 47.227 kg N og 11.079 kg P i gyllen og uden gyllekøling giver det 46.498 kg N og 11.079 kg P. Dvs. effekten af tiltaget er en faktor 1.016.

$$1,016 \times 98,47 \text{ kg N} = 100,05 \text{ kg N}$$

$$1,016 \times 98,03 \text{ kg N} = 99,60 \text{ kg N}$$

Indtastning af 100 kg N pr. DE i ansøgt drift giver derfor god mening fagligt!

Fosformængderne i www.husdyrgodkendelse.dk ligger også lidt højt, men da det har knap så stor betydning for beregningerne, er det valgt at fortsætte med [husdyrgodkendelse.dk](http://www.husdyrgodkendelse.dk)'s tal i ansøgt drift.

Som tidligere oplyst, har det nitratfølsomme udbringningsareal været med i bedriften i alle disse år. Kravet til nitratudvaskningen for dette areal er således, at der ikke må ske en merudvaskning i forhold til udvaskningen i nudrift.

Ansøger forbeholder sig ret til at fylde op med gylle fra andre bedrifter på egne og forpagtede arealer, så længe antallet af dyreenheder endnu ikke er etableret eller såfremt der pga. sygdom i besætningen eller andre forhold ikke er fuld produktion – selvfølgelig under forudsætning af, at modta-

get gylle ikke indeholder større mængder N og P pr. DE, end den gylle der er beregnet på i denne ansøgning.

Ændringer i husdyrbrugets ejede og forpagtede udbringningsarealer skal anmeldes til kommunen og have kommunens accept, før ændringen kan finde sted jf. § 15-16 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*. Anmeldelsen skal ske før planårets begyndelse den 1. august. Kommunen vurderer om de aktuelle ændringer af udbringningsarealer kan ske indenfor rammerne af denne godkendelse.

Miljømyndighedens vurdering

Ifølge den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse må der højst udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 DE pr. ha pr. planperiode for svin. Hvis der på et tidspunkt ikke er tilstrækkeligt udbringningsareal til rådighed, skal dyreholdet derfor mindskes, så de gældende harmonikrav kan overholdes.

Det nødvendige udbringningsareal/harmoniareal er på 311,82 ha (436,56 DE/1,4 DE pr. ha). Ejendommens udbringningsareal udgør 426,2 ha.

Da husdyrbrugets samlede udbringningsareal er større end det mindst tilladte jf. Bek. om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. vurderer miljømyndigheden, at harmonikravet er opfyldt. Sønderborg Kommune vurderer, at det generelle harmonikrav er overholdt, idet der ikke udbringes mere end 1,4 DE/ha på egne og forpagtede arealer eller på gylleaftalearealer.

Endvidere overholdes kravet om, at der ikke må ske en merudvaskning af nitrat i forhold til nudrift på mark nr. 31, der ligger i nitratfølsomt indvindingsområde, hvis nitratkoncentrationen er over 50 mg N/l. Se bilag 15 og læs mere i afsnit 7.4 Nitrat til grundvand.

7 Påvirkning fra arealerne

I forbindelse med vurderingen af projektets mulige indvirkning på miljøet er der vurderet på, om virksomheden overholder harmonikravet, og om der er problemstillinger vedrørende planforhold, som gør sig gældende. Arealanvendelsens påvirkning af grundvandsressourcerne, vandmiljøet og beskyttet natur i forhold til fosfor, nitrat og ammoniak bliver også vurderet. Beskyttet natur indebærer naturarealer beskyttet af § 7 i Husdyrloven, § 3 i Naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 områder og arter, som er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (bilag IV arter) samt andre relevante artsfredninger. Endelig bliver arealanvendelsens påvirkning af kulturelementer i landskabet, som f.eks. beskyttede jord- og stendiger og fortidsminder og andre aktuelle fredninger også vurderet.

Alle arealer er blevet gennemgået nøje. Hvis aftalearealerne ikke er nævnt i de enkelte afsnit under arealdelen betyder det, at den pågældende vurdering ikke er relevant for arealet. Eksempelvis vil arealet ikke blive nævnt i forhold til beskyttet natur, hvis gennemgangen af arealet viser, at der ikke er beskyttet natur på eller arealet.

Udspretningsarealerne ligger hovedsageligt spredt på den sydlige del af Als. Dertil kommer en mindre del ved Guderup og på Nordals. Bilag 15 viser udspretningsarealernes geografiske beliggenhed samt fordelingen mellem ejede/forpagtede arealer og gylleaftaler.

Der rådes over et samlet udspretningsareal på 426,2 ha, hvor af 201,6 ha er ejede eller forpagtede og 224,6 ha er gylleaftaler. Tabel 18 viser en fordeling af udbringningsarealerne.

Tabel 18: Fordeling af udbringningsarealer

Areal	ha
Eget udbringningsareal (ejet og forpagtet)	201,6 ha
Aftaler om at modtage husdyrgødning svarende til 285,1 DE	224,6 ha
Udbringningsareal total	426,2 ha

Udbringningsarealerne bliver tilført gylle fra svin primært fra ansøger. Ansøger forbeholder sig ret til at fylde op med gylle fra andre bedrifter, så længe antallet af dyreenheder endnu ikke er etableret eller såfremt der pga. sygdom i besætningen eller andre forhold ikke er fuld produktion – selvfølgelig under forudsætning af, at modtaget gylle ikke indeholder større mængder N og P pr. DE, end den gylle der er beregnet på i denne ansøgning.

Der modtages ikke slam eller andre affaldsprodukter til udbringning på udspretningsarealet.

I alt produceres 28.200,00 Kg N og 7.157,00 Kg P fra svin i ansøgt drift. Udspretningsarealerne gennemgås i de følgende afsnit. Udspretningsarealerne (JHK) tilhørende Jes Henrik Kolmos er godkendt til udbringning af husdyrgødning i en tilladelse til Ulbjergvej 31, 6430 Nordborg i september 2009. For fuldstændighedens skyld gennemgås vurderingen af arealerne i det følgende. Der er ingen afgrænsningsaftaler i ansøgningen.

§ 16 godkendelse

Cirka halvdelen af udbringningsarealerne er anmeldt som tredje-mands arealer i form af aftaler om overdragelse af husdyrgødning (gylleaftaler). Hvis afsætning af husdyrgødning til markarealer hos tredjemand i forbindelse med en etablering, udvidelse eller ændring af et husdyrbrug, vurderes at kunne påvirke miljøet væsentligt, kræver det en særskilt godkendelse af arealer efter § 16 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Alle arealer er blevet gennemgået nøje.

Det er vurderet, at arealerne (HJZ) tilhørende adressen Mommarkvej 250, 6470 Sydals og arealerne (CS) tilhørende adressen Mjanghai 5, 6470 Sydals kræver en § 16 godkendelse. Det skyldes, at en gennemgang af arealerne viser, at der er behov for at stille vilkår til driften af de pågældende arealer. Udspretningsarealerne til Mommarkvej 250 og Mjanghai 5 fremgår af bilag 13, som viser samtlige udspretningsarealer til ansøgningen. Arealerne vil ikke blive behandlet yderligere i denne godkendelse. Der henvises i stedet til de to § 16 godkendelser.

7.1 Udbringningsarealerne

Nedenstående tabel, fra IT-ansøgningssystemet, viser, hvordan bedriftens areal er sammensat og hvor mange hektar, der ligger i udpegede og følsomme områder:

	I alt, ha	I nitratfølsomme indvindingsområde	I indsatsplanområde	I nitratklasse 2	I fosforklasse 2	Opland til fosforbelastede søer
Ejede og forpagtede arealer	201,65	7,56	0	0	0	0
Aftalearealer	235,10	0	0	0	0	0

Bilag 16 viser en oversigt over de ejede udbringningsarealer og arealer med gylleaftale.

Det maksimale husdyrtryk fra den ansøgte besætning er beregnet til 1,4 DE/ha. Det reelle husdyrtryk er beregnet til 1,4 DE/ha. Alle ejede og forpagtede arealer er drænede. Ingen af de ejede eller forpagtede udbringningsarealer bliver vandet. Alle ejede eller forpagtede udbringningsarealer har JB6, med undtagelse af mark 13, som har JB11.

Ingen af udbringningsarealerne ligger i opland til fosforfølsomt Natura 2000 område, i fosforklasse I – III eller i nitratklasse I – III.

En del af udbringningsarealerne indeholder lavbundsarealer. Se bilag 15 – overfladevand. Følgende marker i opland til målsatte søer har lavbundsarealer: 31, 33, 34, AB1 og AB2. Lavbundsarealerne udgør samlet 1,91 ha. Ingen af de nævnte arealer har direkte forbindelse til overfladevandet via vandløb eller søer.

Der er ingen arealer, som hælder mere end tolv grader. Mark 34 hælder mellem seks og tolv grader. Mark 34 grænser ikke op til arealer med § 3 beskyttelse.

Der er valgt samme sædskifte, S2, som referencesædskiftet. Det betyder, at sædskiftet ikke bliver brugt som virkemiddel. Der er dermed ikke mulighed for stille vilkår til valg af sædskifte. S2 sædskifte medfører, at der er 14 % efterafgrøder. S2 sædskiftet består af 15 % vårkorn, 14 % lovpligtige efterafgrøder, 50 % vinterkorn, 5 % ærter samt 20 % vinterraps. S2 medfører et udvaskningsindeks på 93 % og det maksimale areal med efterafgrøder er 20 %.

Ingen af udbringningsarealerne ligger i "opland til P-belastet Natura 2000 område". Se bilag 3 – Natura 2000.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de generelle krav om fosforoverskud, som det er fastlagt i lovgivningen, er overholdt på disse arealer med de sædskifter, som benyttes. Beregningerne i ansøgningssystemet viser da også, at kravet om fosforoverskud er overholdt.

Der anvendes standardsædskifte. Der stilles derfor ikke vilkår i forhold til sædskifte.

De beregnede mængder kvælstof og fosfor i husdyrgødningen, som tilføres de ejede udbringningsarealer, udgør efter den ansøgte ændring/udvidelse samlet 39,90 kg N/ha/år og 35,5 kg P/ha/år.

Det maksimale antal dyreenheder er beregnet til 1,4 DE/ha på ejede og forpagtede arealer og det reelle dyretryk er beregnet til 1,4 DE/ha. Plantedirektoratets krav er dermed overholdt.

Udskiftning af bedriftens udbringningsarealer eller udskiftning af markarealer hos 3. mand til udspreddning eller afsætning af gødning skal anmeldes til kommunen før planårets begyndelse d. 31. august.

7.2 Påvirkninger af søer og vandløb

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbs, søens eller fjordens øverste kant.

Opland til søer

Ingen udspreddningsarealer ligger i fosforklasse 1-3.

Aftalearealerne AB1 og AB2 ligger i oplandet til Nydam. Arealerne udgør samlet 11,70 ha. Det samlede opland til Nydam er på ca. 3252 ha. Det svarer til ca. 0,4 % af det samlede opland til Nydam. Der er ingen udbringningsarealer i oplandet til Lillehav. Lillehav og Nydam har en B-målsætning (naturligt og alsidigt dyre- og planteliv), som ikke er opfyldt.

Markerne 31, 33, 34, 30 Menig, og 28 BS ligger i oplandet til Mjang Dam. Udbringningsarealerne udgør samlet ca. 40 ha. Mjang Dam har et samlet opland på ca. 2517 ha. Det svarer til ca. 1,6 % af det samlede opland til Mjang Dam. Aftalearealet AB 3 på 1,91 ha ligger også i oplandet til Mjang Dam. Det svarer til ca. 0,5 ha af det samlede opland.

Mjang Dam har en A1-målsætning. Det vil sige, at søen er et særligt naturvidenskabeligt interesseområde.

Der er ingen af arealerne, som skråner direkte ned mod Lillehav, Nydam eller Mjang Dam. Se bilag 15.

De nævnte søer og deres tilløb er udpeget som udpeget som særlig regional eller lokal beskyttelsesinteresse jf. *Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug § 11 stk. 3.*

Aftalearealerne JHK 7 og JHK 8 ligger delvist i oplandet til Hopsø. Det drejer sig om ca. 4 ha. Ca. 2/3 af vandet i Hopsø kommer fra et vandløb, som afvander Nordborg Sø. Derfor udgør vandet fra oplandet til Hopsø kun ca. 1/3 af den totale vandmængde i Hopsø. Oplandet til Nordborg sø er på ca. 1227 ha. Oplandet til Hopsø er 689 ha. Det vil sige at markene påvirker 0,2 % af den totale vandmængde der løber til Hopsø ($(4 / (1227+689) \times 100)$).

Aftalearealerne JHK 6, 7 og 8 ligger delvist i oplandet til Oldenor. Det drejer sig om ca. 14 ha. Oplandet til Oldenor er på 2248 ha. Aftalearealerne udgør dermed 0,6 % af det samlede areal.

Både Hopsø og Oldenor har målsætning B, der er en basismålsætning, som dækker over en generel målsætning for alle søer over 100 m². Alle målsatte søer skal have et alsidigt dyre- og planteliv. Målsætningen er i følge Regionplan 2005 – 2016 ikke opfyldt. Oplandet til Hopsø er 689 ha og oplandet til Oldenor er på 2248 ha.

Det ansøgte projekt giver et fosforoverskud på 8,6 kg P /ha/år.

Miljømyndighedens vurdering

Ingen udspretningsarealer ligger i fosforklasse 1-3. Sønderborg Kommune vurderer på den baggrund, at der ikke sker en påvirkning følge af fosfortilførsel og stiller derfor ikke vilkår.

Målsætningen for Nydam er ikke opfyldt blandt andet på grund af tilførslen af næringsstoffer fra landbruget. Det vurderes dog, at da arealerne udgør en lille del af det samlede opland og da projektet medfører et forholdsvis lille overskud af fosfor fra arealerne, at risikoen for at søerne bliver væsentlig påvirket af udvidelsen af husdyrproduktionen på Mommarmvej 244 er meget lille. Sønderborg Kommune anser påvirkningen for at være marginal og stiller derfor ikke vilkår til arealerne. Det betyder samtidigt, at aftalearealerne ikke skal godkendes efter § 16 i Husdyrbrugsloven.

Mjang Dam er en målsat søer i henhold til Landsplandirektivet. Den er udpeget som særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser jævnfør § 11, stk. 3 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 294 af 31. marts 2009.

Fem ejede/forpagtede udbringningsarealer ligger i oplandet til Mjang Dam. Arealerne er dræned. De udgør samlet 1,6 % af oplandet til Mjang Dam. Et aftaleareale ligger ligeledes i oplandet til Mjang Dam. Det udgør samlet 0,04 % af oplandet til Mjang Dam. Projektet medfører samlet et fos-

foroverskud på 8,6 kg P/ha/år.

Det vurderes derfor, at selvom arealerne er drænedes og der er et mindre samlet fosforoverskud på arealerne, at de udgør så lille en del af oplandet til søen, at arealanvendelsen kun giver anledning til en marginal påvirkning af fosfor på Mjang Dam. Der stilles derfor ikke vilkår, ligesom der ikke kræves godkendelse efter § 16 af i Husdyrbrugsloven.

Aftalearealerne JHK ligger delvist i oplandet til Hopsø og Oldenor. Ingen af søerne er udpeget med særlig regional eller lokal beskyttelsesinteresse, og udbringningsarealerne udgør en meget lille del af det samlede opland. Sønderborg vurderer derfor, at påvirkningen er marginal og stiller ikke vilkår. Det betyder samtidigt, at aftalearealerne ikke skal godkendes efter § 16 efter § 16 i Husdyrbrugsloven.

Vandløb

Mark 28 BS ligger i en afstand af minimum 35 meter fra et vandløb. Vandløbet er B1-F målsat. Terrænet skråner under 6 grader til vandløbet.

En del af udbringningsarealerne har rørlagte vandløb. Det gælder følgende marker: 1-3, 8-0, 30 Menig, 24, SB 16-2, AK -1, 37 AK, 37-1 AK, 37-2 AK, 37-3 AK og 38-0 AK.

Mark FR 12 og FR 13 grænser op til et vandløb, som er B1-F-målsat. Se bilag 11. Målsætningen er ikke opfyldt. Det betyder, at vandløbet er gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk, påvirket af okker, og at vandkvaliteten ikke blev fundet tilfredsstillende på måletidspunktet. Vandløbet er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Markerne hældes mindre end seks grader mod vandløbet. Vandløbets kronekant skråner nogle steder mellem seks og tolv grader, andre over tolv grader. Vandløbet afvander til Hørup Hav.

Mark FR 9 og FR 10 grænser op til et vandløb, som er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbet er ikke målsat. Se bilag 11. Mark 9 skråner mellem seks og tolv grader mod vandløbet. Mark 10 skråner mere end tolv grader mod vandløbet. Det er vandløbets kronekant som skråner. Markfladen skråner mindre end seks grader. Vandløbet afvander til Hørup Hav.

Markerne 6, 7, 7 1-a, 7 1b og 12 grænser også op til vandløb, som er efter Naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbene er ikke målsat. Se bilag 11. Markerne hældes mindre end seks grader mod vandløbet. Vandløbets kronekant skråner nogle steder mellem seks og tolv grader. Vandløbet afvander til Flensborg Fjord.

Mark PM 3-1 grænser op ligeledes op til et § 3 beskyttet vandløb. Se bilag 11. Marken skråner ned mod vandløbet. Der er ca. 30 meter mellem vandløbet og marken. Vandløbet afvander til Lillebælt.

Sønderborg Kommune gør opmærksom på § 26 stk. 3 i Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v., der forskriver, at flydende husdyrgødning ikke må udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant.

Bestemmelsen ændrer ikke ved reglen om en 2 meter dyrkningsfri bræmme ved alle naturlige vandløb, jf. Vandløbslovens § 69.

Udvidelsen medfører, at bygningsmassen stiger med ca. 7400 m² og mængden af overfladevand øges dermed væsentligt. Overfladevand fra ejendommen ledes via vandløb nr. 50 til Høruphav. Større regnskyl kan resultere i store mængder vand fra faste flader (tag, asfalt mm) der, ved almindelig afledning via dræn, resulterer i pulsvise udledninger til vandløb. Store hydrauliske ændringer over kort tid kan i vandløb skade den eksisterende biologi. En kraftig stigning i vandføringen kan

således skylle både dyr og planter væk nedstrøms. Mange steder er de aktuelle drænsystemer endvidere ikke dimensioneret til den øgede mængde vand fra nye tagarealer. Det kan give problemer med afledning af vand fra andre kilder. Risikoen for øget hydraulisk påvirkning af vandløb samt risiko for kapacitetsproblemer i eksisterende dræn afhjælpes ved etablering af et forsinkelsesbassin.

Miljømyndighedens vurdering

Mark FR 12 og FR 13 grænser direkte op til et vandløb, som er B1 - F-målsat. Markerne skråner meget svagt mod vandløbet. Da terrænet kun hælder meget svagt mod vandløbet, vurderer Sønderborg Kommune, at erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene under kraftige regnskyl, ikke udgør en risiko, såfremt der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på minimum 2 m jf. Vandløbslovens § 69. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår til arealerne ved vandløbet. Det medfører også, at der ikke er krav om godkendelse af aftalearealer efter § 16.

En del marker grænser op til vandløb, som er beskyttet efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Sønderborg Kommune vurderer, at erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene under kraftige regnskyl, ikke udgør en risiko, såfremt der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på minimum 2 m jf. Vandløbslovens § 69. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår til arealerne ved vandløbet. Det medfører også, at der ikke er krav om godkendelse af aftalearealer efter § 16.

Sønderborg Kommune vurderer, at der vil ske en væsentlig påvirkning af vandløb nr. 50 følge af den øgede mængde overfladevand fra ejendommen. Sønderborg Kommune har udarbejdet en spildevandsudledningstilladelse til Mommarkvej 244, som tager hånd om den forøgede mængde overfladevand. Der stilles derfor ikke vilkår i denne godkendelse. Se desuden næste afsnit om påvirkning af fjord og hav.

7.3 Kvælstof og fosfor til fjord & hav

I dette afsnit redegøres for kvælstof- og fosforudvaskningen til fjord og hav.

I dette afsnit redegøres for kvælstof- og fosforudvaskningen til fjord og hav. Forhold vedrørende overfladevand fremgår af bilag 17.

Efter udvidelsen, øges bygningsmassen med 7400 m² og mængden af tagvand øges dermed væsentligt. Overfladevand fra Mommarkvej 244, ledes via vandløb nr. 50 til Hørup Hav. Som nævnt i forrige afsnit, etableres et forsinkelsesbassin, som modtager tagvand som herefter bortledes til Kommunevandløb 35. Der gives en separat udledningstilladelse til overfladevandet.

Udspretningsarealerne til Mommarkvej 244 afvander til Sydlige Lillebælt området nord for Als, Als Fjord, Augustenborg Fjord, sydlige Lillebælt Als-Ærø og Flensborg Fjord ydre del. Nogle af arealerne afvander desuden til Habitatområde H 173 (Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als). Vurdering af disse arealer foretages i afsnit 6.6.

Dele af arealerne vest for Nordborg afvander til havområdet Sydlige Lillebælt området nord for Als (terminologi fra udkast til Vandplan for Lillebælt/Jylland). Det drejer sig om JHK 7, JHK 8 og hele JHK 9. Arealerne udgør ca. 5,2 ha. Belastningen til havområdet er ikke opgjort i udkast til vandplan for Lillebælt/Jylland, men til den nærliggende Aabenraa Fjord udgør belastningen i 2006 176 ton N. Oplandsarealet er 154 km². Der foreligger ikke en beregning på udviklingen i antal DE i oplandet men samlet set for kommunen er der sket en stigning fra 43.154 DE i 2007 til 44.239 DE i 2008 (en stigning på 2,5 %). I ansøgningssystemet er beregnet en stigning i udvaskning fra rodzonen på 4,4 kg N/ha/år fra arealerne (39,9 kg N/ha/år i ansøgt drift og 35,5 kg N/ha/år i nudrift). Dette svarer til at der fra arealerne i oplandet til havområdet Sydlige Lillebælt området nord for Als

i værste fald (kvælstofreduktionspotentialer er 0-50 % i området) sker en merudvaskning på 22,9 kg N/år og en samlet udvaskning på 207,5 kg N/år i ansøgt drift.

Dele af JHK 7 og JHK 8 samt hele JHK 6 afvander via søen Oldenør til Als Fjord. Det drejer sig i alt om ca. 14,9 ha. Oplandsarealet til Als Fjord er ca 100 km². Den yderste del af fjorden er udlagt som et naturgivent iltsvindsområde. Ifølge udkast til vandplan for hovedopland 1.11 (Lillebælt/Jylland) udgør den nuværende påvirkning til Als Fjord (2001-2005) 235 tons N/år. Den målsatte påvirkning er opgjort til 69 tons N, svarende til et indsatsbehov på 70 %. Det forventes ikke, at målopfyldelse kan nås inden 2015. I oplandet til Als Fjord er der beregnet en stigning i antal DE udbragt fra 11.396 DE i 2007 til 12.617 DE i 2008 (en stigning på 10,7 %). I ansøgningssystemet er beregnet en stigning i udvaskning fra rodzonen på 4,4 kg N/ha/år fra arealerne (39,9 kg N/ha/år i ansøgt drift og 35,5 kg N/ha/år i nudrift). Dette svarer til at der fra arealerne i oplandet til Als Fjord sker en merudvaskning på 65,6 kg N/år og en samlet udvaskning på i værste fald 291,3 kg N/år i ansøgt drift (arealerne ligger i et område med et kvælstofreduktionspotentialer på 51-75 %). Den samlede udvaskning i ansøgt drift svarer til 0,12 % af den samlede belastning til havområdet.

Dele af arealerne 37-3 AK, 37 AK, 38-0 AK og hele SB 16-1, SB 16-2, AK 1, 30Menig, 28 BS, 31, 33, 34, AB 1, AB 2 og AB 3 afvander til Augustenborg Fjord. Det drejer sig om ca. 73,2 ha i alt. Augustenborg Fjord er i Landsplandirektivet målsat med en generel målsætning og en skærpet målsætning/naturgivent iltsvindsområde. Målsætningen er ifølge basisanalyse for vanddistrikt 50 del II ikke opfyldt. Oplandet til Augustenborg Fjord er 95 km². Ifølge udkast til vandplan for hovedopland 1.11 (Lillebælt/Jylland) udgør den nuværende påvirkning til Augustenborg Fjord (2001-2005) 155 tons N/år. Den målsatte påvirkning er opgjort til 65 tons N, svarende til et indsatsbehov på 70 %. Det forventes ikke, at målopfyldelse kan nås inden 2015. I oplandet til Augustenborg Fjord er der beregnet et lille fald i antal DE udbragt i oplandet fra 9462 DE i 2007 til 9452 DE i 2008 (et fald på 0,1 %). I ansøgningssystemet er beregnet en stigning i udvaskning fra rodzonen på 4,4 kg N/ha/år fra arealerne (39,9 kg N/ha/år i ansøgt drift og 35,5 kg N/ha/år i nudrift). Dette svarer til at der, i værste fald (arealerne ligger i et område med et kvælstofreduktionspotentialer på 0-50 %), fra arealerne i oplandet til Augustenborg Fjord sker en merudvaskning på 322,1 kg N/år og en samlet udvaskning på 2920,7 kg N/år i ansøgt drift. Den samlede udvaskning i ansøgt drift svarer i værste fald til 1,88 % af den samlede belastning til havområdet.

Dele af arealerne 37-3 AK, 37 AK og 38-0 AK (i alt 12,7 ha) og hele 37-1 AK, 37-2 AK, 8-0, FR 9, FR 10, FR 11, FR 11-1, FR 11-2, FR 12, FR 13, 21, 24 og 23 H&RB afvander til Flensborg Fjord, ydre del. Arealerne udgør samlet ca. 91,29 ha. Oplandet til Flensborg Fjord, ydre del er 109 km². Ifølge udkast til vandplan for hovedopland 1.11 (Lillebælt/Jylland) udgør den nuværende påvirkning til Flensborg Fjord, ydre del (2001-2005) 196 tons N/år. Den målsatte påvirkning er opgjort til 69 tons N, svarende til et indsatsbehov på 65 %. Det forventes ikke, at målopfyldelse kan nås inden 2015. I oplandet til Flensborg Fjord, ydre del er der sket et fald i antal DE fra 10.508 DE i 2007 til 10.149 DE i 2008 (et fald på 3,4 %). I ansøgningssystemet er beregnet en stigning i udvaskning fra rodzonen på 4,4 kg N/ha/år fra arealerne (39,9 kg N/ha/år i ansøgt drift og 35,5 kg N/ha/år i nudrift). Dette svarer til at der fra arealerne i oplandet til Flensborg Fjord, ydre del i værste fald (arealerne ligger i et område hvor kvælstofreduktionspotentialer er 0-50 %) sker en merudvaskning på 401,7 kg N/år og en samlet udvaskning på 3642,5 kg N/år i ansøgt drift. Den samlede udvaskning i ansøgt drift svarer til 1,86 % af den samlede belastning til havområdet.

Arealerne PM 1-0, PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0, PM 3-1, 36 JP, 26-0 JP, 26-1 JP, 27 JP, 27-1 JP, 27-2 JP, 7-1a, 7-1b, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12 og 13 (i alt ca. 161,9 ha) afvander til Habitatområde H 173 (Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als). Vurdering af disse arealer foretages som nævnt i afsnit 6.6.

Ingen arealer skræner mere end 6 grader mod kyster.

Ingen af arealerne afvander til et udpeget kvælstoffølsomt Natura 2000 område og alle arealerne ligger udenfor nitratklasser 1-3.

Miljømyndighedens vurdering

Arealerne afvander til fjorde og havområder der alle er overbelastede med kvælstof.

Den 24. juni 2010 udgav Miljøstyrelsen et notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevande ved vurderinger af ansøgninger efter husdyrloven. I notatet er opstillet afskæringskriterier for hvornår et projekt ikke kan medføre en skadevirkning på overfladevande som følge af nitratudvaskning. Der står bl.a. følgende:

”Dyretrykket i det aktuelle opland, må ikke have været stigende siden 1. januar 2007 og nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, må ikke udgøre 5 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område”. Samme notat beskriver en fremgangsmåde til beregning af nitratudvaskningen til overfladevande. Der er dog uklarhed i notatet, om hvorvidt udvaskningen skal ske på baggrund af merbelastningen eller den samlede belastning fra husdyrbruget. Sønderborg Kommune har derfor beregnet nitratudvaskningen til overfladevande på baggrund af den samlede belastning fra husdyrbruget. Udvasningspotentialet er således beregnet som ”worst-case”, med udgangspunkt i den mindst mulige nitratreduktion fra arealerne til recipienter. Sønderborg Kommune vurderer, at den beregnede nitratudvaskning fra det enkelte husdyrbrug viser den maksimale udvaskning. Dermed sker vurderingen af påvirkning på den baggrund. Den reelle udvaskning kan dog være mindre.

Sønderborg Kommune har via programmet CTtools beregnet dyretrykkets udvikling i oplandene til de aktuelle fjorde og havområder for perioden 2007-2008. De nødvendige baggrundstal for at beregne for 2009 er endnu ikke tilgængelige.

For havområdet Sydlige Lillebælt området nord for Als foreligger ikke en belastningsopgørelse. Sammenholdt med størrelsesordenen af totalbelastninger af andre fjordområder i det sydlige Lillebælt og det forhold at der er tale om et meget lille areal i oplandet (5,2 ha ud af et samlet opland på 15.400 ha) vurderes det at den samlede udvaskning ligger langt under afskæringskriteriet på 5 %. Sønderborg Kommunes analyse af udviklingen i antal DE i oplandet er behæftet med en stor usikkerhed da der kun bruges tal fra 2007 og 2008 og det derfor er vanskeligt at afgøre om der er tale om en reel stigning i antallet af dyreenheder. Samlet set vurderes det derfor at der ikke er baggrund fra at stille skærpede krav til udvaskningen af kvælstof (dvs. ud over de generelle reduktionskrav) til havområdet Sydlige Lillebælt området nord for Als.

For Als Fjord's vedkommende er der tale om en merbelastning i den værst tænkelige situation på 291,3 kg N/år svarende til 0,12 % af den samlede belastning til havområdet, hvilket er under afskæringskriteriet på 5 %. Beregningen af udviklingen af antal dyreenheder i oplandet viser en stigning på 10,7 %. Sønderborg Kommunes analyse af udviklingen i antal DE i oplandet er dog behæftet med en stor usikkerhed da der kun bruges tal fra 2007 og 2008 og det derfor er vanskeligt at afgøre om der er tale om en reel stigning i antallet af dyreenheder. Samlet set vurderes det derfor at der ikke er baggrund fra at stille skærpede krav til udvaskningen af kvælstof (dvs. ud over de generelle reduktionskrav) til havområdet Sydlige Lillebælt området nord for Als.

For Augustenborg Fjord's vedkommende er der tale om en merbelastning i den værst tænkelige situation på 322,1 kg N/år svarende til 1,88 % af den samlede belastning til havområdet, hvilket er under afskæringskriteriet på 5 %. Beregningen af udviklingen af antal dyreenheder i oplandet viser et fald på 0,1 %. Sønderborg Kommunes analyse af udviklingen i antal DE i oplandet er dog behæftet med en stor usikkerhed da der kun bruges tal fra 2007 og 2008 og det derfor er vanskeligt at afgøre om der er tale om en reel stigning i antallet af dyreenheder. Samlet set vurderes det derfor at der ikke er baggrund fra at stille skærpede krav til udvaskningen af kvælstof (dvs. ud over de generelle reduktionskrav) til havområdet Augustenborg Fjord.

For Flensborg Fjord, ydre del's vedkommende er der tale om en merbelastning i den værst tænkelige situation på 401,7 kg N/år svarende til 1,86 % af den samlede belastning til havområdet, hvilket er under afskæringskriteriet på 5 %. Beregningen af udviklingen af antal dyreenheder i oplandet viser et fald på 3,4 %. Sønderborg Kommunes analyse af udviklingen i antal DE i oplandet er dog behæftet med en stor usikkerhed da der kun bruges tal fra 2007 og 2008 og det derfor er vanskeligt at afgøre om der er tale om en reel stigning i antallet af dyreenheder. Samlet set vurderes det derfor at der ikke er baggrund fra at stille skærpede krav til udvaskningen af kvælstof (dvs. ud over de generelle reduktionskrav) til havområdet Flensborg Fjord, ydre del.

For alle de vurderede marine områder gælder at der ikke er kendskab til andre kilder til nitratudvaskningen end husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra de aktuelle oplande siden 1. januar 2007.

Ifølge beregninger i ansøgningssystemet sker der et fald i mængden af udvasket kvælstof fra arealerne. Sammenholdt med at arealerne udgør en meget lille del af oplandet for de to fjorde (hhv. 0,44 % (41,45 ha ud 9.500 ha) af oplandet til Augustenborg Fjord og 0,10 % (9,88 ha ud af 10.000 ha) af oplandet til Als Fjord) vurderes det, at projektet ikke vil medføre væsentlige påvirkninger på marine områder i sig selv eller i kumulation med andre projekter eller planer.

7.4 Nitrat til grundvand

I dette afsnit redegøres for udvaskningen af nitrat til grundvandet.

Der er udarbejdet et kort over nitratfølsomme indvindingsområder (NFI). Kortet anvendes til vurdering af gødningsanvendelsen påvirkning af drikkevandsressourcen.

NFI-områderne er udpeget i områder med særlige drikkevandsinteresser og i indvindingsområder til almene vandforsyningsanlæg uden for NFI. Kortværket bliver opdateret efterhånden som de statslige miljøcentre får udført en detailkortlægning (zoner) af områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsområder uden for disse, herunder de nitratfølsomme indvindingsområder.

En mark er beliggende i område med særlige drikkevandsinteresser og i nitratfølsomme indvindingsområder ifølge Landsplandirektivet. Det drejer sig om 7,56 ha af mark 31. Se bilag 11. Beregningen er lavet på baggrund af, at der anvendes samme sædskifte som referencesædskiftet på alle arealer. Det drejer sig om sædskiftet S2, der er standardsædskifte. S2 er et sædskifte med omtrent 50 % vinterkorn, 15 % vårkorn, 5 % ærter, 20 % vinterraps og 14 % lovpligtige efterafgrøder.

Beregningen i Farm-N i www.husdyrgodkendelse.dk med det valgte S2 sædskifte viser, at der ikke sker en merbelastning som følge af udvidelsen. Belastningen er 63 mg nitrat per liter i nudrift og ansøgt drift. Der er efterfølgende lavet beregninger, som viser, at det valgte S2 sædskifte kombineret med to % ekstra efterafgrøder ud over Plantedirektoratets krav.

Beregningerne i Farm-N af N-udvaskning for arealer i nitratfølsomme indvindingsområder kan ses i tabel 1.

Der er endnu ikke udarbejdet indsatsplaner for de nitratfølsomme indvindingsområder.

Grundvandsdata fremgår af bilag 16.

Der er ikke vedtaget nogen indsatsplaner for drikkevand på udsprængningsarealerne.

Mark 1, 2, 3, 5, 6, 7, 7-1a, 7-1b, 8-0, 21, 24, 31, 33, 34, JHK 9, 28 BS, SB 15-1, SB 16-2, AK 1, 37 AK, 37-1 AK, 37-2 AK, 23 H&RB, 30 Mening, FR 9, FR 10, FR 11, FR 11-1, FR 11-2, FR 12

og FR 13 er beliggende i områder med særlige drikkevandsinteresser. Mark 4 ligger delvist i områder med særlige drikkevandsinteresser.

Mark JHK 6, JHK 7, JHK 8, 13, PM 1-0, PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0, PM 3-1, 13, 38, 26-0 JP, 26-1 JP, 27 JP, 27-1 JP og 27-2 JP ligger i områder med almindelige drikkevandsinteresser. Mark 4 og 12 ligger delvist i område med almindelige drikkevandsinteresser.

Der er ingen marker i boringsnært beskyttelsesområde.

Markerne 31, 33, 34, AB 1, AB 2, Ab3, 28 BS, AK 1, 37 AK, 37-1 AK, 37-2 AK, 37-2 AK, SB 15-1 og SB 16-2 ligger i et område med indsatsplan. Indsatsplanen er ikke trådt i kraft endnu. Når den træder i kraft vil der blive stillet krav om, at udvaskningen fra rodzonen maksimalt må være 50 mg nitrat pr. liter.

SB 16-1 og SB 16-2 ligger i oplandet til Vollerup-Ulkebøl Vandværk. Lerlaget under markerne er over 30 meter tykt og beskyttelsen er dermed god.

Markerne 31, 33, 34, AB 3, 28 BS, AK 1, 37-2 AK, 37 AK, 37-2 AK, 37-1 AK, 38-0 AK ligger i oplandet til SKV_Mjang Vandværk. Under markerne 31 og 33 lerlaget 0-15 meter tykt og der er således ingen/ringe beskyttelse af grundvandet. Lerlaget under mark AK 1 og en mindre del af mark 37-2 AK og 37 AK er minimum 15-30 meter tykt og der er således nogen beskyttelse af grundvandet. Lerlaget under de resterende marker er over 30 meter tykt og beskyttelsen er dermed god.

Mark 21, halvdelen af mark 24 og en mindre del af mark 23 H&RB ligger i oplandet til Mintebjerg Lebøl vandværk. Lertykkelsen er over 30 meter under markerne og beskyttelsen er dermed god.

Miljømyndighedens vurdering

Loven fastlægger, at hvis udvaskningen af kvælstof fra rodzonen beregnes til at være over 50 mg nitrat/l i nudrift, må den ikke stige i den ansøgte produktion.

Beregninger i www.husdyrgodkendelse.dk viser, at der ikke sker en stigning i udvaskningen af nitrat fra nudrift til ansøgt drift for mark 31. Kommunen vurderer derfor, at der ikke er grund til at stille yderligere vilkår om udvaskningen.

For mark 31 er kravet om ingen stigning i udvaskningen fra nudrift til ansøgt produktion opfyldt ved at øge det samlede areal med efterafgrøder med to % udover Plantedirektoratets krav. Da de to % ekstra efterafgrøder er anvendt som virkemiddel stiller kommunen vilkår om dette. Med dette vilkår vurderer kommunen derfor, at lovens krav er opfyldt.

Husdyrloven fastlægger, at hvis der forligger en indsatsplan for grundvandsbeskyttelse, der omfatter et projekts udbringningsarealer, skal retningslinier heri være styrende for miljøgodkendelse af projektet. Da der ikke er udspretningsarealer, som er beliggende i områder med indsatsplaner, vurderer Sønderborg Kommune, at der ikke er grundlag for at stille til yderligere vilkår i denne miljøgodkendelse.

Sønderborg Kommune gør dog opmærksom på, at der snart kommer en indsatsplan for nitrat på markerne 21, 24 og 23 H&RB.

Samlet konkluderer kommunen, at den ansøgte produktion, med de stillede vilkår, ikke vil udgøre en væsentlig risiko for forurening med nitrat af grundvandsforekomsterne i området.

7.5 Beskyttet natur

Beskyttet natur og terrænhældninger kan ses på bilag 11.

Naturtyperne eng, strandeng, hede, overdrev, mose og søer over 100 m², er beskyttet jf. Naturbeskyttelseslovens § 3. Beskyttelsen betyder, at man ikke må foretage ændringer eller indgreb, der kan forringe de beskyttede områders tilstand. Drift af beskyttede engarealer kan fortsætte efter sædvanlig praksis, men tilstanden må ikke ændres uden forudgående dispensation fra kommunen.

Beskyttede naturarealer fremgår af kommunens vejledende registrering, men undersøgelser viser, at registreringen er mangelfuld, den omfatter kun 2/3 af de arealer, som opfylder kriterierne for beskyttelse. På den baggrund har Sønderborg Kommune gennemgået arealer for potentiel beskyttet natur indenfor en 1000 meter zone omkring det ansøgte projekt.

Mark 8 ligger op til et § 3 beskyttet vandhul. Vandhullet er omkranset af træer og ligger en-to meter nordvest for marken. Terrænet hælder mindre end seks grader mod vandhullet.

Mark 37-2 AK ligger i en afstand af ca. 13 meter vest for et § 3 beskyttet vandhul. Der er registreret en række bilag IV-arter i vandhullet: Løvfrø, Stor og Lille vandsalamander samt Skrubtudse. Det fremgår af luftfoto, at der er levende hegn mellem marken og vandhullet.

En del af markerne 37 AK og 37-3 AK hælder mellem seks og tolv grader. Der er ca. 50 meter til en § 3 beskyttet eng mod øst målt fra hældningens slutning. Der er levende hegn mellem markerne og engen.

En mindre del af mark 37-1 AK hælder mere end tolv grader. Marken grænser ikke op mod beskyttet natur.

Mark AK 1 indeholder et vandhul beskyttet efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven.

Mark AB 1 indeholder et vandhul beskyttet efter Naturbeskyttelsesloven. Marken grænser mod vest op til en § 3 beskyttet mose, og mod syd op til en § 3 beskyttet eng. En opmåling på GIS kort viser, at der er ca. 6 meter mellem marken og engen. Marken hælder ikke mod naturarealerne.

Mark 31 grænser op mod en § 3 beskyttet mose. Der er ikke skrånende terræn fra marken ned mod mosen, bortset fra ca. 13 meter i den sydligste del af mosen. Kommunen har ikke kendskab til arts-sammensætningen i mosen.

Mark SB 16-2 grænser op til en registrering af Løvfrø, som ligger nordøst for marken. Lokaliteten er besigtiget i 2008. Der var ikke grundlag for at pålægge restriktioner på vandhullet.

Mark 23 H&RB grænser op til et § 3 beskyttet vandhul, nyregistreret i 2008 af Sønderborg Kommune. Vandhullet var ved besigtigelse i 2007 under tilgroning og delvist udtørret. Kanten ved vandhullet skråner mellem seks og tolv grader, enkelte steder mere end tolv grader. Vandhullet er afgrænset af levende hegn ind mod marken.

Markerne FR 9, 10, 12, 13 samt PM 3-0 indeholder vandhuller, som er beskyttet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Terrænet hælder mindre end seks grader mod de nævnte vandhuller. Der er terrænhældninger mellem seks og tolv grader meget lokalt ved vandhullerne.

Mark FR 11-1 grænser op til en nyregistreret mose mod vest. Terrænet meget lokalt ved mosen mellem seks og tolv grader. Der står levende hegn i grænsen mellem mosen og marken. Desuden ligger et vandhul med registrering af Butsnudet Frø mellem mark FR 11 og FR 11-1.

Der er skrånende terræn, mellem 6-12 grader og over 12 grader omkring markerne PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0 og PM 3-1. PM 1-0, PM 1-1 og PM 1-2 grænser mod øst op til kyststrækningen.

Ingen udspretningsarealer indeholder natur, som er beskyttet i henhold til § 7 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*. Der er ca. 2500 meter fra mark 4 til en hede/overdrev beliggende ved

Kegnæs. Heden/overdrevet er den nærmeste naturtype, der er beskyttet i henhold til § 7 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*.

Ingen af udspretningsarealerne afvander til naturområder, der er beskyttede i henhold til § 7 i *Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug*. Se bilag 15.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at vandhullet ved mark 8 er tilstrækkeligt beskyttet mod overfladeafstrømning, da vandhullet er omkranset af træer og da terrænet hælder mindre end seks grader mod vandhullet. Der stilles derfor ikke vilkår til mark 8.

Det vurderes, at det beskyttede vandhul med bilag IV- arter ved mark 37-2 AK er tilstrækkeligt beskyttet mod overfladeafstrømning. Vurderingen er baseret på afstanden mellem marken og vandhullet, og det levende hegn mellem marken og vandhullet. Der stilles derfor ikke vilkår til mark 37-2 AK.

Det vurderes at engen øst for mark 37 AK og 37-2 AK er tilstrækkeligt beskyttet mod overfladeafstrømning. Vurderingen er baseret på afstanden mellem markerne og engen, det levende hegn mellem markerne og engen, samt den store afstand og en terrænhældning mindre end seks grader. Der stilles derfor ikke vilkår til mark 37 AK og mark 37-2 AK.

Mark 37-1 AK hælder mere end tolv grader. Marken grænser ikke op til næringsstoffølsom natur. Det vurderes derfor, at der ikke er risiko for overfladeafstrømning til beskyttet natur. Der stilles derfor ikke vilkår til mark 37-1 AK.

Mark AB 1 grænser op til en beskyttet mose mod vest og en beskyttet eng mod syd. Det vurderes at naturarealerne er tilstrækkeligt beskyttede mod overfladeafstrømning, da der er afstand mellem naturarealerne og da marken ikke hælder mod mosen og engen. Der stilles derfor ikke vilkår til mark AB 1.

Det vurderes, at vandhullerne på mark AK 1, AB 1, 23 H&RB, FR 9, FR 10, FR 12, FR 13 og PM 3-0 er tilstrækkeligt beskyttet af den eksisterende lovgivning, som sikrer mod tilstandsændring. Der stilles derfor ikke vilkår til marken med vandhuller.

Det vurderes, at påvirkning som følge af overfladeafstrømning til mosen ved mark 31 vil være marginal. Vurderingen er baseret på, at marken ikke skrånede ned mod mosen, bortset fra ca. 13 meter. Der stilles derfor ikke vilkår.

Det vurderes, at der ikke er behov for at stille vilkår til vandhullet på mark SB 16-2. Vurderingen er baseret på Sønderborg Kommunes besigtigelse af vandhullet i 2008 og gennemgang af GIS-kort.

Det vurderes, at mosen ved mark FR 11-1 kun vil få en marginal påvirkning ved anvendelsen af marken, da marken og mosen er adskilt af levende hegn, og hældningen mod mosen kun meget lokalt er mellem seks og tolv grader. Der stilles derfor ikke vilkår til mark FR 11-1.

Det vurderes, at vandhullet mellem mark FR 11 og FR er beskyttet af den gældende lovgivning. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

Det vurderes, at da arealerne med skrånende terræn mod kysten ved PM 1-2, PM 1-1 og PM 1-0 ikke er beskyttet af § 3 i Naturbetyttelsesloven, er den gældende generelle lovgivning tilstrækkelig. Der stilles derfor ikke vilkår til markerne.

7.6 Natura 2000

Der er ikke udbringningsarealer beliggende i Natura 2000 områder. De kan ses på bilag 3.

Terrestriske Natura 2000 områder

Det Natura 2000 område der ligger nærmest arealerne fremgår af bilag 10. Det drejer sig om Augustenborg Skov (H 200) der ligger ca. 2,14 km vest for udbringningsarealet AB 2.

Udpegningsgrundlaget for Augustenborg Skov (H 200) er:

- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks,
- Bøgeskove på muldbund,
- Ege- og blandingsskove på mere eller mindre rig jordbund og
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld.

Habitatområdet er følsomt over for påvirkning med næringsstoffer og fosfor. Ansøgers marker afvander ikke til Augustenborg Skov. De øvrige Natura 2000 områder ligger længere væk.

Marine Natura 2000 områder

Det nærmeste marine internationale naturbeskyttelsesområde er habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H 173), hvor en del af udbringningsarealerne (PM 1-0, PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0, PM 3-1, 26-0 JP, 26-1 JP, 27 JP, 27-1 JP, 27-2 JP og 36 JP) afvander til. Det samlede areal er ca. 161,9 ha. Oplandet til H173 er på ca. 2.361 ha. H173 overlapper desuden fuglebeskyttelsesområdet Flensborg Fjord og Nybøl Nor (F64). F64 ligger ca. 3,9 km vest for det nærmeste udbringningsareal (SB 16-2). Markerne ligger med væsentligt større afstand til øvrige Natura 2000 områder og ingen af arealerne afvander hertil.

Udpegningsgrundlaget for H 173 er arten marsvin (*Phocoena phocoena*) og naturtyperne sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige hav-organismer (alger, muslinger, snegle, børste-orme og fiskeyngel). Muslinger er føde for dykænder og Bredgrund er derfor et vigtigt overvintringsområde for bl.a. edderfugl og havlit. Området er følsomt over for kvælstofpåvirkning fra diffuse kilder samt udledning af miljøfremmede stoffer. Et kort over havstrømningens dominerende retning fra DHI (NOVANA Havmodellen), viser, at vandafstrømning fra Als østkyst presses op gennem Lillebælt af havstrømmen, der kommer fra sydøst (se bilag 18).

Flensborg Fjord og Nybøl Nor (Fuglebeskyttelsesområde 64) er udpeget for at beskytte en række fuglearter. Fuglearterne på udpegningsgrundlaget er 18Troidand, Bjergand, Hvinand og Toppet Skallesluger.

Kortlægningen af naturtyperne indenfor habitatområdet H173 varetages af Miljøcenter Ribe. Kortlægningen er ikke tilendebragt på nuværende tidspunkt. I udpegningsgrundlaget for det tidligere habitatområde Bredgrund indgik naturtypen rev så naturtypen findes indenfor dette område. Kortlægningen er ikke færdig for det nye habitatområde og der er derfor ikke sikker viden om hvor naturtypen findes.

I Regionplan 2005-2016 er dog angivet en række marine områder der har naturvidenskabelig mål-sætning på baggrund af forekomst af stenrev. Af dette kortmateriale fremgår at der foruden området ved Bredgrund ligger stenrev ved Pøls rev og omtrent 1,7 km sydvest for Kegnæs. Afstanden fra det nærmeste udbringningsareal (13) til Pøls Rev er omtrent 1,8 km. Afstanden til Bredgrund fra det nærmeste udbringningsareal (4) er omtrent 4,2 km.

Der er ikke kendskab til beliggenheden af naturtypen sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev indenfor habitatområdet.

Den 24. juni 2010 udgav Miljøstyrelsen et notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevande ved vurderinger af ansøgninger efter husdyrloven. I notatet er opstillet afskæringskriterier for, hvornår et projekt ikke kan medføre en skadevirkning på overfladevande som følge af nitratudvaskning. Der står bl.a. følgende: Dyretrykket i det aktuelle opland, må ikke have været stigende siden 1. januar 2007 og nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, må ikke udgøre 5 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område. Det fremgår desuden af notatet at det anbefales at kumulationen opgøres for perioden fra 2007 og frem til godkendelsesåret, idet vandplanerne tager udgangspunkt i 2007".

Der foreligger ikke data på den samlede belastning med kvælstof til H 173. I oplandet til H 173 er der sket en stigning i antal DE fra 20.505 DE i 2007 til 20.845 DE i 2008 (en stigning på 1,6 %). I ansøgningssystemet er beregnet en stigning i udvaskning fra rodzonen på 4,4 kg N/ha/år fra areaerne (39,9 kg N/ha/år i ansøgt drift og 35,5 kg N/ha/år i nudrift). Dette svarer til at der fra areaerne i oplandet til H 173 i værste fald (arealerne ligger i et område hvor kvælstofreduktionspotentialitet er 0-50 %) sker en total udvaskning fra areaerne i ansøgt drift på 6459,8 kg N/år. Der er i værste fald tale om en merbelastning på 712,4 kg N/år.

Ingen af areaerne, hverken de ejede eller aftaleareaerne ligger i opland til Natura 2000 områder der er overbelastede med fosfor.

Miljømyndighedens vurdering

Afstanden til det nærmeste terrestriske Natura2000 område (Augustenborg Skov, Habitatområde 200) med terrestriske naturtyper, der er næringsfølsomme, er så stor (2,14 km), at det vurderes, at der ikke vil være negative påvirkninger på områdets udpegningsgrundlag som følge af projektet. Der sker ydermere ikke direkte afledning af vand fra udbringningsarealer til habitatområdet.

Da ingen af udbringningsarealerne afvander til Augustenborg Skov eller øvrige terrestriske Natura 2000 områder, vurderes det, at arealanvendelsen ikke har negativ indflydelse på disse Natura 2000 områder.

Afstanden til Fuglebeskyttelsesområde 64 er så stor og fortyndingen gennem Flensborg Fjord følgende stor at projektet ikke vil kunne påvirke området i negativ retning. Et kort over havstrømmningens dominerende retning fra DHI (NOVANA Havmodellen) viser desuden at vandafstrømningen fra Kegnæs i størstedelen af tiden presses op gennem Lillebælt af havstrømmen, der kommer fra sydøst. Se bilag 18.

På baggrund af den beskudne merbelastning med kvælstof der er tale om (i værste fald 712,4 kg N/år) og på baggrund af den store fortynding der vil finde sted vurderes det, at der ikke vil være målbare effekter på kendte forekomster af naturtypen rev indenfor habitatområdet. Naturtypen 18).

Der foreligger ikke data på den samlede belastning med kvælstof til H 173. Kommunens opgørelser af udviklingen i antallet af dyreenheder i oplandet viser at der er sket en stigning på 1,6 %. Dette tal er dog behæftet med stor usikkerhed da der kun er vurderet på udviklingen indenfor årene 2007 og 2008. Usikkerheden vil mindskes lidt når der foreligger data fra 2009. Der er ikke kendskab til andre kilder der har givet anledning til øget nitratudvaskning end husdyrproduktionen indenfor oplandet. Den samlede belastning fra areaerne i ansøgt drift kan i værste fald beregnes til 6.559,8 kg N/år. Sammenlignet med størrelsesordenen af totalbelastning af kvælstof til andre marine områder i det sydlige Lillebælt vurderes dette at være under de 5 % der angives som afskæringskriterie. Det vurderes derfor at der ikke er baggrund for at stille yderligere krav til reduktion af kvælstof til overfladevand ud over de generelle reduktionskrav. Yderligere vurderes det at det ansøgte projekt, i sig selv og i kumulation med andre projekter, ikke medfører væsentlige påvirkninger af udpegningsgrundlaget for H 173.

Truslerne mod udpegningsgrundlaget marsvin indenfor H 173 angives af Danmarks Miljøundersøgelser primært at være forstyrrelser af arten i yngleperioden og bifangster ved fiskeri med garn. På denne baggrund vurderes det, at arealanvendelsen på udspretningsarealerne ikke udgør en trussel mod arten marsvin.

Den dominerende havstrømretning for farvandet rundt om Als fører nord på og dermed væk fra de kendte sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand. Rev er ikke kortlagt og bevaringsstatus for naturtypen er ikke beskrevet. Danmarks Miljøundersøgelser angiver dog at naturtyperne blandt andet trues af eutrofiering. Med baggrund i den beskudne merbelastning med N der er tale om som følge af projektet vurderes det dog at projektet ikke vil medføre væsentlige påvirkninger på naturtyperne.

Der er ingen udbringningsarealer beliggende i opland til Natura-2000 områder, der er overbelastede med fosfor og der er ikke arealer med hældning over 6 grader mod vandområder, hvor der kan være risiko for overfladeafstrømning.

På den baggrund vurderer Sønderborg Kommune, at driften af udbringningsarealerne PM 1-0, PM 1-1, PM 1-2, PM 3-0, PM 3-1, 26-0 JP, 26-1 JP, 27 JP, 27-1 JP, 27-2 JP og 36 JP ikke har væsentlig negativ indflydelse på marine Natura 2000 område, Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H 173). Der stilles dermed ikke vilkår til disse udbringningsarealer. Der er dermed heller ikke krav om godkendelse af aftalearealer efter § 16 i Husdyrbrugsloven.

7.7 Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)

Kommunens padderegistreringer kan ses på bilag 11.

Af faglig rapport fra DMU nr. 637 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter registreret i nærområdet til Mommarkvej 244:

Vandflagermus	(<i>Myotis daubentonii</i>)
Dværgflagermus	(<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)
Sydflagermus	(<i>Eptesicus serotinus</i>)
Langøret Flagermus	(<i>Plecotus auritus</i>)
Markfirben	(<i>Lacerta agilis</i>)
Stor Vandsalamander	(<i>Triturus cristatus</i>)
Løvfrø	(<i>Hyla arborea</i>)

Ved naturgruppens besigtigelse blev der ikke registreret bilag IV arter. Naturgruppens registrering er ikke udtømmende for arealernes reelle indhold af bilag IV arter, idet besigtigelsen har været fokuseret på identificering af potentielle levesteder og ikke arter.

Naturgruppens registrering viser, at der er naturarealer og biotoper, som potentielt kan være levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted for bilag IV arter.

Markfirbenet lever på sandede jorder og foretrækker sydvendte skråninger med bart jord og sand. Markfirben er meget følsom overfor tilgroning af deres levesteder, idet de nedgravede æg dels skal have en hvis fugtighed, men også den rette mængde varme fra solen. Bar jord i forbindelse med træer er derfor et godt sted. Udspretningsarealerne er alle lerjorder og det antages derfor, at der ikke lever markfirben på de ansøgte arealer.

Flagermus trues generelt af mangel på hule træer, hvor de lever, samt dårligere fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller.

Stor Vandsalamander trues af, at blive ædt af rovdyr eller forurening af vandhuller med næringsstoffer. Løvfroe trues af overgødskning af vandhuller og løvdække, som gør vandhullerne uegnede som ynglebiotop.

I vurderingen af, om padden kan have levested og fødesøgningssted på arealerne, er der vurderet på tilstedeværelsen af vandhuller på og ved markerne. Ved vandhuller, er der vurderet på vandhullets egnethed som levested og fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted. Der er ydermere vurderet på vandhullets placering i forhold til kendte populationer.

Sønderborg Kommune har tidligere registreret en forekomst af løvfroe 12 meter nord for mark SB 16-2. Mark SB 16-2 og lokaliteten er adskilt af et naturligt hegn. Der er også to registreringer af løvfroe vest for mark 28 BS. Det ene punkt ligger umiddelbart vest for marken, det andet ligger i en afstand af ca. 50 meter fra marken. Begge punkter ligger i skovbevoksning.

De nævnte lokaliteter med løvfroe er markeret på bilag 11. Af de øvrige nævnte bilag IV arter, har Sønderborg Kommune ikke konkret kendskab til deres tilstedeværelse på og omkring ejendommens arealer.

Miljømyndighedens vurdering

Flagermus-arterne anvender gamle, hule træer og bygninger som f.eks. lader som dagskjul og i visse tilfælde også som yngle- og overvintringssted. Fødesøgning finder sted i det åbne land, langs skovbryn, i haver og over vandområder. Sønderborg Kommune vurderer, at projektet ikke vil påvirke gamle træer eller eksisterende bygninger med mulige dagskjul eller flagermusenes fødesøgningssmuligheder over det åbne land, idet der ikke sker væsentlige ændringer i arealanvendelsen.

Lokaliteten ved mark 28 BS er tidligere besigtiget. Den registrering af løvfroe, der er ude på marken er i et vandhul uden vand! Hullet i marken er altså ikke beskyttet af § 3. Der stilles derfor ikke vilkår til den lokalitet.

For løvfrøernes vedkommende vurderes det, at da der er en fysisk barriere mellem marken og lokaliteten med løvfroe i form af levende hegn, at der ikke vil være nogen påvirkning af kvælstof fra marken. Der stilles således ikke vilkår om bræmmer eller andre kompenserende foranstaltninger. Vurderingen gælder ligeledes for aftalearealerne og der stilles derfor ikke krav om § 16 godkendelse.

For de øvrige paddearternes vedkommende vurderes at der ikke er potentielle levesteder i forbindelse med udbringningsarealerne. Der stilles således ikke vilkår om bræmmer eller andre kompenserende foranstaltninger. Vurderingen gælder ligeledes for aftalearealerne og der stilles derfor ikke krav om § 16 godkendelse.

7.8 Beskyttede sten- og jorddiger

Der er beskyttede sten- og jorddiger langs markerne 31, 34, FR 12 m, FR 12-1 og FR 13. De beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af bestemmelserne i Museumsloven § 29 a. Det betyder, at de ikke må beskadiges eller sløjfes uden dispensation fra Sønderborg Kommune.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede sten- og jorddiger, der findes på ejendommen, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

7.9 Kultur- og fortidsminder

Der er registreret fortidsminder ved markerne 13, 33 og AB 3. Beskyttelseszonen på 100 meter omkring fortidsmindet rækker ind på mark 33 og AB 3.

Fortidsminder, der er omfattet af bestemmelserne i Museumslovens § 29 e må ikke ændres. Dette vil sige, at alle foranstaltninger der indebærer en påvirkning af fortidsmindernes indhold og overflade ikke er tilladt. Endvidere må der, inden for en afstand af 2 meter fra fortidsmindets bund, ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes jf. § 29 f i museumsloven.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede fortidsminder, der findes ved ejendommens udbringningsarealer, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår.

8 Bedste tilgængelige teknik (BAT)

Ifølge BREF er der BAT for følgende områder:

- Management (ledelses- og kontrolfunktioner) - behandles herunder
- Staldindretning - se afsnit 3.2
- Foder - se afsnit 3.4
- Forbrug af vand og energi - se afsnit 3.5
- Opbevaring/behandling af husdyrgødning - se afsnit 4.1 + 4.2
- Udbringning af husdyrgødning - se afsnit 4.8

BAT-redegørelsen og kommunens vurdering for staldindretning, foder, forbrug af vand og energi, opbevaring/behandling og udbringning af husdyrgødning er behandlet under de relevante afsnit i godkendelsen.

Ansøgers redegørelse for BAT indenfor management

BAT inden for management/godt landmandskab er i BREF (referencedokument for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion) defineret på en række områder. På bedriften er der taget følgende forholdsregler:

Der føres journal over spredning af uorganisk gødning og husdyrgødning på markerne i form af mark- og gødningsplan, som endvidere bruges til planlægning af kommende sæsons spredning. Der føres ikke løbende journal over vand- og energiforbrug samt spild, men vand- og energiforbrug opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.

Der er lavet beredskabsplan, så forholdsregler i forbindelse med uheld med kemikalier og gylle, brand mv. er beskrevet.

Der er ikke udarbejdet egentlige planer for reparation og vedligehold. Der foretages daglige tjek og løbende service på anlæggene efter behov.

Der er indgået dyrlægeaftale og der laves medicinregistrering.

Der er ikke egentlige uddannelses- og træningsprogrammer, men de ansatte sendes på relevante kurser i arbejdstiden, når der er behov, alt efter hvilke type arbejdsopgaver, de skal håndtere. Bedriften er i øvrigt godkendt som praktiksted.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at ansøger bruger BAT indenfor management.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for implementeringen af BAT i forhold til Management. Som beskrevet under 11. Egenkontrol og dokumentation er der stillet vilkår om driftsjournal for dyreholdets størrelse, renholdelse af ventilationsarrangementerne mv. samt vilkår om registrering af forbrug herunder fodermængder og eventuelt spild. På baggrund af ansøgers redegørelse og de stillede vilkår vurderes det, at der anvendes BAT indenfor management.

Miljømyndighedens samlede vurdering af BAT

Ansøger benytter BAT teknik der:

- reducerer ammoniakemissionen (valg af staldgulv, minimalt indhold af råprotein i foder og brug af benzoesyre, gyllekøling, overdækning af gyllebeholder),
- reducerer udvaskningen af nitrat og nedbringer fosforoverskud og udledning af fosfor (udbringningsmetoder, minimalt indhold af råprotein og fosfor i foder og brug af fytase),
- reducerer vand- og energiforbruget (iblødsætningsanlæg, vask med højtryksrensere, drikkenipler i foderautomater og over drikkekopper, gyllekøling, lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation)

Sønderborg Kommune har beregnet produktionens emissionsgrænseværdi. Se bilag 9. Beregningen viser, at produktionens emissionsgrænseværdi må maksimalt være 5.529 kg NH₃-N per år.

Ansøger har redegjort for, at det ikke er proportionalt at leve op til den beregnede emissionsgrænseværdi på 5.259 kg NH₃-N per år. Projektet medfører en ammoniakemission på 5.537 kg NH₃-N per år. En overdækning af gyllebeholderen er mulig. Beregninger i www.husdyrgodkendelse.dk viser, at en overdækning på den nye gyllebeholder vil medføre en reduktion på 242 kg N årligt. Sønderborg Kommune vurderer dog, at det ikke er proportionalt, da det vil koste 143 kr. per kg N reduceret. (5200 m³ * 100 kr./m³ afskrevet over 15 år, fordelt på 242 kg N). 143 kr. per kg N ligger over det niveau, som beskrives i høringsudkastet "Vejledende emissionsværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste teknik (BAT) for Husdyrbrug med konventionelt hold af søer med produktion af smågrise til 7 kg (gyllebaserede systemer).

Sønderborg Kommune vurderer på baggrund af ansøgers redegørelse om valg og fravalg i afsnit 3.2, at projektet kan realiseres i de ønskede staldbygninger med den ansøgte indretning, og at ansøger i fornødent omfang har redegjort for implementering af BAT i forhold til staldindretning. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at ejendommen lever op til emissionsgrænseværdien på 5.537 kg NH₃-N per år.

Miljøklagenævnet har i afgørelse J. nr. MKN-130-00178 redegjort for nævnets forventninger til kommunerne i forbindelse med revurdering i forhold til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 17 og BAT. Ifølge Miljøklagenævnet forudsætter § 17, at kommunen indgår i dialog med virksomheden, om i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført. På baggrund af dette, stiller Sønderborg Kommune vilkår om at ansøger inden miljøgodkendelsen skal revurderes, skal indsende en redegørelse for i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført. Redegørelsen skal indgå i dialogen omkring revurderingen.

Sønderborg Kommune vurderer samlet set, med baggrund i de enkelte redegørelser og vurderinger

for BAT, at det ansøgte lever op til niveauet for BAT, for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår som er fastsat i miljøgodkendelsen.

Det skal bemærkes, at BAT-vurderingen er foretaget som en selvstændig vurdering uden hensyn til om beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er overholdt.

9 Alternative løsninger og 0-alternativet

I dette kapitel vurderes alternative løsninger evt. alternative metoder og teknologier, som ansøger har undersøgt, men fravalgt.

9.1 Alternative løsninger og 0-alternativ

Ansøgers redegørelse for alternativer og 0-alternativ

Begrundelsen for udflytningen er, at det p.t. ikke er muligt at bortrense lugten tilstrækkeligt fra ventilationsluften fra staldene. Desuden ønskes en placering, hvor der også fremadrettet er mulighed for udvikling. Desuden er de eksisterende stalde på vej til at være nedslidte. I det nye staldanlæg er der bedre mulighed for at få plads til sygestier og skabe optimal luftcirkulation mv.

For at eftervise, at det ikke er muligt at placere udvidelsen ved det eksisterende staldanlæg, er der foretaget beregninger i www.husdyrgodkendelse.dk for placering af det nye anlæg umiddelbart syd for stuehuset og umiddelbart vest for det eksisterende staldanlæg. Beregningerne viser, at ingen af placeringerne kan overholde genekriteriet for samlet bebyggelse, uanset om der etableres rensning på alle staldanlæg. P.t. er der kun godkendt luftrensningsanlæg, der kan fjerne op til 30 % af lugtemissionen fra staldlugten.

Som udgangspunkt er alternativet til ansøgningen, at der ikke flyttes dyr væk fra det eksisterende anlæg og at driften af ejendommen forsætter uændret. Overvejer kommunen imod forventning at meddele afslag til det ansøgte, vil ansøger dog gerne i dialog med kommunen om, hvilke andre muligheder, der er for udvidelse. For at få en rentabel svineproduktion, er der dog behov for, at soanlægget får en størrelse i nærheden af det ansøgte.

Med hensyn til socioøkonomiske konsekvenser vil et afslag på ansøgningen om udvidelse betyde afvikling af husdyrbruget på sigt og dermed færre arbejdspladser – dels på bedriften og dels i følgeindustrierne (slagteri, vognmænd, foderstoffirma osv.).

Ønsket om at udvide produktionen skal ses i sammenhæng med strukturudviklingen i landbruget. Øget konkurrence, øgede omkostninger og faldende priser på landbrugsprodukter samt bortfald af tilskud medfører behov for rationalisering, øget specialisering og større produktioner. Større produktionsenheder forbedrer muligheden for at tiltrække og fastholde arbejdskraft på bedriften – hvilket igen giver en større fleksibilitet for landmanden, herunder mulighed for at deltage i familieliv og ferie.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at udvidelsen kan gennemføres som ansøgt. Beregningerne for alternativerne er gennemgået. Det er fundet eftervist, at der ikke er mulighed for at etablere de nye staldafsnit i tilknytning til de eksisterende bygninger.

Med hensyn til nabogener set i forhold til 0-alternativet kontra udvidelsen/ændringerne, er det Sønderborg Kommunes vurdering, at udvidelsen/ændringen samlet set ikke vil betyde væsentlig større gener for naboerne end ved den nuværende produktion. Vurderingen er baseret på at udvi-

delsen af produktionen sker i god afstand fra naboer i et nyetableret anlæg, hvor der er indført teknologi, som reducerer miljøpåvirkningerne mest muligt.

Påvirkningen fra det nye anlæg er gennemgået og vurderet i afsnit 5.1. Gennemgangen har medført vilkår som sikrer at der ikke sker forøget forurening som følge af projektet.

10 Husdyrbrugets ophør

Ansøgers redegørelse for hvad der vil ske ved ophør af husdyrproduktion

I forbindelse med ophør af husdyrproduktion, vil der enten ske det, at ejendommen overdrages med alt indhold til en anden husdyrproducent - ellers vil anlægget blive tømt for dyr og gødning, og rester af kemikalier samt andet affald vil blive bortskaffet iht. kommunens affaldsregulativ. Unødvendige olietanke vil blive sløjfet.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskrevne tiltag er tilstrækkelige til at undgå forureningsfare og til at sikre, at ejendommen ikke vil tiltrække rotter mv. Endvidere vurderes det, at disse tiltag vil sikre, at ejendommen ikke kommer til at fremstå som et øde og forladt element i landskabet.

Da der er tale om etablering af et helt nyt anlæg i det åbne land, stilles der vilkår om, at gyllebeholderen og anlægget skal rives ned, hvis det har været ude af drift i tre år.

11 Egenkontrol og dokumentation

Ansøgers redegørelse for egenkontrol

Der føres ingen skriftlig opgørelse over egenkontrol bortset fra logbog over flydelag på gyllebeholderne uden teltoverdækning.

I løbet af dagen holdes anlæggene under opsyn og det tjekkes, om anlæggene kører som de skal. Herudover er der en række andre faste procedurer:

- Der vaskes stalde inklusiv ventilatorer efter bestemte rutiner.
- Ved overpumpning fra forbeholder til gyllebeholder tjekkes først, om der er plads.
- Etablering af flydelag umiddelbart efter tømning af gyllebeholder
- Evt. spild ved fodersiloer samles op og bortskaffes

Ansøger har ingen umiddelbare forslag til egenkontrol. Så vidt muligt vil det gerne undgås, at skulle føre udførlige driftsjournaler, da der jo ikke bruges flere end de nødvendige ressourcer i form af råvarer, hjælpestoffer, energi osv.

Ansøger vil derfor gerne i dialog med kommunen om, hvilke typer egenkontrol der er behov for at foretage med skriftlige registreringer og hvilke der kan foretages uden skriftlige registreringer.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at det med de stillede vilkår, er sikret, at der er en tilstrækkelig egenkontrol, som bevirker, at virksomheden kan styre sin produktion og dermed få mulighed for at agere, hvis produktionen bliver for stor og/eller forbruget stiger uhensigtsmæssigt.

Der er således stillet vilkår om, at der skal føres driftsjournal med oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktion, antal og vægt af dyr sendt til slagtning samt eventuelt solgte levende dyr (afsnit 3.2), at der skal føres driftsjournal med oplys-

ninger om dato for kontrol og rengøring af ventilationsarrangementerne (afsnit 3.3), samt at der skal ske registrering af vand-, el-, diesel- og fyringsolieforbrug (afsnit 3.5). Endvidere skal forbruget af foder og foderspild (afsnit 3.4) registreres i en journal. De omtalte vilkår er placeret i de nævnte afsnit.

12 Offentliggørelse, klagevejledning og underretning

Offentliggørelse

Ansøgningen om miljøgodkendelse har været offentliggjort i perioden fra den 28. januar til 18. februar 2009. Der var ingen henvendelser, som følge af annonceringen. Ingen har bedt om udkast.

Et udkast til godkendelsen har været udsendt til ansøger, ansøgers konsulent og ejere og/eller lejere på adresserne:

Majbølvej 1, Majbølvej 2, Majbølvej 3, Majbølvej 4, Majbølvej 5, Majbølvej 6, Majbølvej 10, Mommarkvej 224, Mommarkvej 226, Mommarkvej 227, Mommarkvej 23-232, Mommarkvej 234, Mommarkvej 236, Mommarkvej 238, Mommarkvej 242 og Mommarkvej 250,

samt ejere af forpagtet areal eller gylleaftaleareal samt i perioden 13. juli til 25. august 2010.

Der er kommet flere høringsvar til udkast til godkendelse. Kommentarerne fordeler sig med et samlet høringssvar fra en række naboer og to høringssvar fra enkelte naboer.

Høringssvarene er knyttet til følgende forhold:

- lugtgener
- fluegener
- støj fra øget trafik
- ejendomsværdi forringelse

Naboerne udtrykker bekymring for øgede lugtgener. Sønderborg Kommune har behandlet problemstillingen i afsnit 5.2 om Lugt. Naboerne udtrykker også bekymring omkring øgede fluegener. Sønderborg Kommune har behandlet problemstillingen i afsnit 5.3 om Fluer og skadedyr. Naboerne har ligeledes udtrykt bekymring omkring forøgede støjgener, især som følge af tungere trafik. Sønderborg Kommune har behandlet problemstillingen i afsnit 4.4 om Transport. Endelig har høringssvarene omhandlet ejendomsværdiforringelser som følge af udvidelsen.

Miljøklagenævnet har i udtalt følgende om ejendomsværdiforringelse, som svar på klage over Kalundborg Kommunes afgørelse af 28. august 2009: "Der er efter miljøbeskyttelsesloven heller ikke mulighed for at tage hensyn til eventuel værdiforringelse af fast ejendom". Sønderborg Kommune behandler derfor ikke videre dette klagepunkt.

Ejeren havde ingen kommentarer til udkastet.

Klagevejledning og søgsmål

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger – fra den er offentliggjort i Sønderborg Ugeavis og på www.sonderborg.dk - påklages til Miljøklagenævnet af:

- Gårdejer Henrik Høeg Fangel, Mommarkvej 244, 6470 Sydals
- Enhver, der har en individuel og væsentlig interesse i sagens udfald

- Miljøministeren
- Sundhedsstyrelsen
- Klageberettigede interesseorganisationer

Godkendelsen kan påklages til Miljøklagenævnet af ansøgeren, klageberettigede myndigheder og organisationer samt enhver, der har en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, jf. Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug § 84 - 87.

En eventuel klage skal indgives skriftligt og stiles til Miljøklagenævnet, men sendes til Sønderborg Kommune, som umiddelbart efter klagefristens udløb sender klagen videre til Miljøklagenævnet ledsaget af denne afgørelse og det materiale, som er indgået i sagens bedømmelse.

Klagefristen er 4 uger fra offentliggørelsen, hvilket betyder, at en eventuel klage skal være Sønderborg Kommune i hænde senest onsdag d. 27. oktober 2010 kl. 15.00.

Ansøgeren vil ved klagefristens udløb få besked, om der er modtaget klager.

Søgsmål kan anlægges for domstolene i henhold til § 90 i Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v. Ønskes afgørelsens gyldighed afprøvet ved domstolene, skal sagen være anlagt inden 6 måneder efter godkendelsen er offentliggjort eller, hvis sagen påklages, inden 6 måneder efter at den endelige administrative afgørelse foreligger.

Da godkendelsens etape II indeholder vilkår givet efter § 22 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, har eventuelle klager få opsættende virkning medmindre Miljøklagenævnet bestemmer andet, jf. § 81 i Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v. Etape II derfor må ikke udnyttes før klagefristens udløb. Hvis der kommer klager, må godkendelsen først udnyttes når Miljøklagenævnet har behandlet klagesagen og truffet afgørelse.

Underretning

En kopi af denne godkendelse er sendt enten som brev eller link til www.sonderborg.dk til:

- Gårdejer Henrik Høeg Fangel, Mommarkvej 244, 6470 Sydals
- Jørgen Peter Fangel, Sydvej 6, 6470 Sydals
- Gårdejer Søren Beck, Majbølløkke 2, 6470 Sydals
- Alice og Lars Hugo Kristiansen, Mommarkvej 224, 6470 Sydals
- Konsulent Ulla Refshammer Pallesen, LandboSyd, urp@landbosyd.dk
- Miljøministeriet v. Miljøcenter Ribe, post@rib.mim.dk
- Sundhedsstyrelsen v. Embedslægeinstitutionen Syddanmark, syd@sst.dk
- Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk
- Det økologiske Råd, husdyr@ecocouncil.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, jkt@sportsfiskerforbundet.dk
- Dansk Ornitologisk Forening, dof@dof.dk
- Dansk Ornitologisk Forening, lokalkomite Sønderjylland sonderborg@dof.dk

13 Konklusion

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på 1.500 årssøer med smågrise til fravænning ved 8,5 kg og 17.437 smågrise 8,5 til 30 kg, svarende til 436,56 DE og opførelse af nyt soanlæg på ca. 7.400 m² og en ny gyllebeholder på ca. 5.300 m³ ca. 350 m syd for det eksisterende anlæg på ejendommen Mommarkvej 244, 6470 Sydals, samt udbringning af husdyrgødning på 425,16 ha tilhørende bedriften. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften, CVR-nr.: 24991105. Der er udarbejdet § 16 godkendelser til Mommarkvej 250, 6470 Sydals og Mjanghai 5, 6470 Sydals i forbindelse med denne godkendelse.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne.

Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Miljøbeskyttelseslovens § 42.

14 Generelt

Meddelelse om miljøgodkendelse i henhold til Husdyrlovens § 12, stk. 2 til Mommarkvej 244, 6470 Sydals, matr. nr. 1 m.fl., Majbøl, Hørup vil blive annonceret i Sønderborg ugeavis onsdag d. 29. september 2010.

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger, fra afgørelsen er offentligt bekendtgjort i de lokale dagblade, påklages til Miljøklagenævnet. Klagevejledning er vedlagt. Klagefristen udløber onsdag den 27. oktober 2010 kl. 15.00.

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i godkendelsen eller helt at ophæve godkendelsen. Godkendelsen må ikke udnyttes inden klagefristens udløb.

Godkendelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (fx byggeloven, planloven, m.v.) skal søges separat.

Hvis virksomheden udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, der medfører forøget forurening eller andre virkninger på miljøet, skal dette godkendes af Sønderborg Kommune, før udvidelsen eller ændringen sker (jf. § 12 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug).

Els Libach Hansen
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Sønderborg Kommune

15 VILKÅR

Denne godkendelse meddeles i overensstemmelse med husdyrlovens § 12 stk. 2. Vilkårene er fastsat på baggrund af oplysningerne i ansøgningsmaterialet nr. 5670 version 8, den miljøtekniske beskrivelse, supplerende oplysninger samt miljømyndighedens vurdering. Vilkårene omfatter anlægget, husdyrholdet og samtlige arealer, der drives under ejendommens CVR-nr. Miljøgodkendelsen meddeles på følgende vilkår:

1. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis andet ikke er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen udnyttes.
2. Husdyrbruget skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne miljøgodkendelse, herunder ansøgningsmaterialet, supplerende oplysninger, den miljøtekniske beskrivelse og vurdering, medmindre vilkårene i denne godkendelse og senere afgørelser foreskriver andet.
3. Etape I skal være gennemført inden 2 år fra godkendelsen er meddelt. Med gennemført menes, at der er ændret fra sohold til ren smågriseproduktion i eksisterende stalde. Etape II skal være gennemført inden 5 år fra godkendelsen er meddelt. Med gennemført menes, at det nye staldanlæg og den nye gyllebeholder er opført og at søerne er indsat. Er produktionerne ikke fuldt gennemført til disse datoer, vil godkendelsen kun gælde for den produktion, der er ved udløbet af de 2 henholdsvis 5 år eller registreret i løbet af årene.
4. Husdyrbrugets miljøgodkendelse skal jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hver 10. år tages op til revurdering. Den første regelmæssige revurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2018.
5. Ejer skal tre måneder forud for en ændring fra etape I til etape II anmelde det til kommunen.
6. Husdyrbruget skal underrette Sønderborg Kommune (Landbrugsafdelingen) om dyreholdets størrelse, når der er forløbet henholdsvis 2 og 5 år fra godkendelsen er meddelt.
7. Et eksemplar af miljøgodkendelsen skal til enhver tid være tilgængelig på virksomheden. Eventuelt driftspersonale skal være orienteret om godkendelsens indhold. Ansøger har ansvaret for at eventuelle udenlandske medarbejdere også er bekendt med godkendelsens indhold.

Husdyrholdet og staldanlæg

8. Husdyrbruget må drives med en maksimal årlig produktion på 1.500 årssøer med smågrise til fravænning ved 8,5 kg og 17.437 smågrise 8,5 til 30 kg. Dyrene må fordeles i stalde med følgende maksimal belægning i stalde:

Dyrehold og staldtype for ansøgt drift	Staldafsnit nr.	Antal/stipladser nudrift	Antal/stipladser etape 1	Antal/stipladser etape 2	DE nudrift	DE etape 1	DE etape 2
Årsso, løbe- og drægtighedsstald, Løsgående, delvis spaltegulv Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.1	241 / 189 89 / 70	0 0	0 0	39,15 14,46	0	0

Smågrise 8,5-30 kg , Tokli-mastald, delvis spaltegulv	1.1.2	0	7.399/ 1.057	7.399/ 1.057	0	32,20	32,20
Årsso, farestald, Kassestier, delvis spaltegulv Smågrise 8,5-30 kg, Tokli-mastald, delvis spaltegulv	1.1.3	330 / 710	1.925 / 296	1.925 / 296	23,14	8,38	8,38
Slagtesvin 30-102 kg, Fuld-spaltegulv	1.1.4	100 / 20	0	0	2,57	0	0
Smågrise 8,5-30 kg*, Tokli-mastald, delvis spaltegulv	1.1.5	8.000 / 1.485	8.113 / 1.159	8.113 / 1.159	36,92	35,31	35,31
Årsso, løbe- og drægtigheds-stald, Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.6	0	0	0	0	0	0
Årsso, farestald, Kassestier, delvis spaltegulv Smågrise 7,2-8,5 kg, Tokli-mastald, delvis spaltegulv**	1.1.7	-	0 0	1.500 / 410 45.000 / 1 **	0	0	105,16 11,87
Årsso, løbe- og drægtigheds-stald, Løsgående, delvis spaltegulv	1.1.8	-	0	1.124 / 817	0	0	182,59
Årsso, løbe- og drægtigheds-stald, Individuel opstaldning, delvis spaltegulv	1.1.9	-	0	376 / 273	0	0	61,08
Dyreenheder i alt	-	-	-	-	125,53	75,89	436,56

* 7,2-30 kg i nudrift. ** Der etableres ingen smågrisestald i staldafsnit 1.1.7.

Det er antallet af dyr i de enkelte grupper, som er bindende, idet antal DE kan variere med opdateringer af husdyrgødningsbekendtgørelsen.

I smågrisestaldene (staldafsnit 1.1.2, 1.1.3 og 1.1.5) må gennemsnitsvægten ikke være højere end 19,25 kg i etape I og etape II. Dvs. vægten af smågrisene på stald må maksimalt være 48.356 kg.

9. Fravænningsvægten på smågrisene må variere mellem 7,2 og 9 kg, så længe den samlede produktion på ejendommen ikke overstiger 436,56 DE
10. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktionsanstalt, antal og vægt af dyr sendt til slagting samt eventuelt solgte levende dyr. Dokumentation kan være i form af E-kontrol eller kvitteringer fra indkøb, destruktionsanstalt, slagteri m.v. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende, og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.
11. Der skal på ejendommen være mulighed for, at tilsynsmyndigheden kan føre tilsyn med dyreholdets størrelse ved optælling af dyr i staldene.
12. Sønderborg Kommune (landbrugsafdelingen) skal underrettes, når staldafsnit 1.1.4 og 1.1.6 tages ud af brug.

Ventilation

13. Nye ventilationsanlæg fra stalde skal sikre, at afkastet sker lodret gennem skorsten uden afdækning. Så få ventilationsafkast som muligt i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidigt, så den højst mulige afkasthastighed opnås.
14. Afkastene skal placeres så lavt på bygning som muligt.
15. Alle ventilationsanlæg skal jævnligt efterses og rengøres minimum årligt – for staldafsnit med holddrift skal der rengøres efter hvert hold. Data skal føres ind i en driftsjournal. Driftsjournalen skal gemmes i fem år og forvises miljømyndigheden på forlangende. Ventilationsanlæggene skal vedligeholdes og efterses i henhold til producentens anvisninger for det pågældende anlæg.

Fodring

16. I etape I skal der anvendes foderkorrektion for smågrisene. Korrektionsfaktoren for type 2 må maksimalt være på $0,994:((2,03 \text{ FEsv pr. kg} \times (30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times 165 \text{ g råprotein pr. FEsv} / 6250) - ((30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times 0,026 \text{ kg N pr. kg tilvækst})) / ((30 \text{ kg} - 8,5 \text{ kg}) \times (20,95 + (0,177 \times (30 \text{ kg} + 8,5 \text{ kg})) / 1000))$
17. Der skal anvendes fasefodring. Foderet skal tilsættes fytase, alternativt skal der anvendes foder med tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af fx højtfordøjelige uorganiske foderfosfater.
18. Blanderecept eller indlægsseddel fra indkøb af foder skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende. Det skal kunne dokumenteres, hvor meget der årligt anvendes af de forskellige foderblandinger.
19. Der skal føres journal over mængden af husdyrfoder og opstået spild. Journalen skal forevises miljømyndigheden på forlangende og gemmes i fem år.

Energi og vandforbrug

20. Husdyrbrugets el-, vand- og diesel- og fyringsolieforbrug skal kunne dokumenteres over for tilsynsmyndigheden. Dokumentation skal opbevares i 5 år og fremvises tilsynsmyndigheden på forlangende.
21. Hvis husdyrbrugets elforbrug overstiger 570.000 kWh/år skal der foretages et energieftersyn inden 1 år efter at elforbruget overstiger ovenstående. Besøgsrapporten fra energieftersynet skal fremsendes miljømyndigheden, og eventuelle forslag til forbedringer, som via en besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal udføres senest 2 år efter ansøgers modtagelse af besøgsrapporten.
22. Hvis husdyrbrugets vandforbrug overstiger 11.000 m³, skal ansøger sende en redegørelse til miljømyndigheden. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af, hvorfor forbruget er steget, og hvilke tiltag der sættes i værk for at reducere vandforbruget.
23. Anlæg der er særligt energiforbrugende som f.eks. ventilationsanlæg, skal kontrolleres og vedligeholdes således, at de altid kører energimæssigt optimalt.
24. Der skal anvendes energibesparende lyskilder i det nye staldanlæg. Ved udskiftning i det eksisterende anlæg skal der ligeledes anvendes energibesparende lyskilder.

Spildevand herunder regnvand

25. Al vask af maskiner og redskaber, hvorfra der kan forekomme gødningsrester, samt grise-transportvogne og marksprøjte skal foregå på støbt plads med bortledning af spildevandet til opsamlingsbeholder, gyllekanaler eller gyllebeholder. Vaskepladsen skal til enhver tid være 2 m længere og 2 m bredere end den største maskine, som vaskes på pladsen.

Affald

26. Rester af bekæmpelsesmidler skal bortskaffes og opbevares i originalemballage og under samme forhold som bekæmpelsesmidler i øvrigt, indtil de anvendes eller bortskaffes. Emballage med pesticidrester skal afleveres som farligt affald, f. eks. Til en af Sønderborg Forsynings containerpladser. Tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage kan bortskaffes som dagrenovation.
27. Medicinrester (inklusive vaccinerester) skal opbevares i originalemballage og brugte kanyler i kanylebokse. Medicinrester og brugte kanyler skal afleveres til apoteket. Tom medicinemballage kan bortskaffes som brændbart affald.
28. Beholdere med spildolie eller andet flydende affald skal stå på rist, paller eller lignende, så eventuelle utætheder er synlige og spild ikke ødelægger de andre beholdere. Under beholderne skal der være en spildbakke med tæt bund, som ikke har afløb til kloak. Spildbakken skal kunne rumme indholdet af den største beholder, der opbevares, og være resistent overfor de kemikalier, der kan opsamles.
29. Olie- og brændstoffiltre skal opbevares indendørs i en beholder, der er resistent overfor olie og brændstof. Batterier, elsparepærer og spraydåser skal opbevares indendørs.
30. Farligt affald må maksimalt opbevares 1 år, før det bortskaffes.

Råvarer og hjælpestoffer

31. Ved håndtering af smøremidler og kemikalier må der ikke opstå spild med deraf følgende risiko for forurening af jord og grundvand
32. Bekæmpelsesmidler skal opbevares i et rum med tæt gulv og uden mulighed for afløb til kloak, dræn, jord eller lignende. Eventuelle rester af bekæmpelsesmidler skal opbevares i original emballage og under samme forhold som de øvrige bekæmpelsesmidler, indtil de bortskaffes.
33. Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
34. Tankning af diesel skal foregå på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb enten via olieudskiller, eller således at spild kan opsamles. Tankning skal ske under konstant overvågning.

Driftsforstyrrelser eller uheld

35. Der skal forefindes en opdateret beredskabsplan på husdyrbruget, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften. Det vil sige udformet på et sprog som hver enkelt kan forstå. Den endelige plan skal foreligge senest 3 måneder efter det nye stalданlæg er taget i brug. Planen skal fremover opdateres mindst hvert andet år.

36. Uheld, herunder svigt af de forureningsbegrænsende foranstaltninger, der medfører forurening af omgivelserne, skal straks udbedres og anmeldes til tilsynsmyndigheden/-beredskabet.
37. Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til Alarmcentralen på 112. Underret efterfølgende tilsynsmyndigheden: Landbrugsafdelingen, Sønderborg Kommune tlf. 8872 4085.

Placering i landskabet og bygningsmæssige forhold

38. Det nye staldanlæg skal opføres som ansøgt. Bygningshøjderne må maksimalt være 8,5 m over terræn. Eventuelle afvigelser i forhold til det ansøgte, fx afvigelser i grundplan og placering vil blive vurderet i forbindelse med indsendelse af byggeansøgning. Bagatelagte afvigelser vil kunne accepteres. Større afvigelser vil udløse krav om tillægsgodkendelse eller ny miljøgodkendelse afhængigt af den aktuelle situation.
39. De nye staldbygninger skal etableres i natur-søstenselementer med grå eternittage eller alternativt i andre farver og materialer, der er afdæmpede og falder visuelt ind i omgivelserne. Et eventuelt alternativ skal meddeles i forbindelse med byggesagsbehandlingen. Alternativet skal vurderes og godkendes med hensyn til, om materialer og farver overholder dette vilkår.
40. Det levende hegn rundt om det nye staldanlæg suppleres med alsisk hjemmehørende arter, fx: Hassel - *Corylus (avellanaalm)*, Syren – (*Synringa vulgarisalm*), Slåen (*Prunus spinosa*), fuglekirsebær (*Prunus avium*), Vild æble (*Malus sylvestris*), Mirabelle, Vild pærer (*Pyrus communis*), Alm. Røn (*Sorbus aucuparia*), Kaprifolie, Humle (*Humulus lupulus*) eller hvidtjørn. Beplantningen nord og vest for den nye gyllebeholder skal være et en-rækket hegn af samme arter. Hegnene skal stedse vedligeholdes, så de fremstår som effektive afskærmninger. Hegnene skal etableres/suppleres senest i først kommende vækstsæson efter, at det nye staldanlæg og gyllebeholderen er opført.
41. Jord som flyttes i forbindelse med etablering af nye stalde, anlæg m.v. må udlægges i et maksimalt ½ meter tykt lag på arealer, som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3. Sønderborg Kommune skal orienteres om, hvor jorden flyttes hen og hvor stor en mængde der flyttes.
42. Den nye gyllebeholder må opføres som ansøgt i en afstand på minimum 7,5 m til privat/fællesvej.

Flydende husdyrgødning (herunder transport)

43. Der skal altid være en opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder i gyllebeholdere til husdyrbruget (dvs. i egne gyllebeholdere samt lejet opbevaringskapacitet). Såfremt en lejeaftale udgår, skal der forinden fremsendes en ny aftale til kommunen.
44. Såfremt der benyttes lejet personale/maskinstation til udbringning af gylle, skal disse gøres bekendte med denne miljøgodkendelses vilkår om udbringning af husdyrgødning og bræmmer og efterleve dem.
45. Der må ikke pumpes gylle fra de eksisterende stalde til gyllebeholderen på lørdage eller søn- og helligdage.
46. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og skal foregå på en måde, der medfører mindst mulig gene for omgivelserne.

47. Påfyldning af gylle til vogn skal ske på støbt plads med afløb til opsamlingsbeholder. Påfyldning skal ske under konstant opsyn. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter periode med daglig påfyldning af gylle er afsluttet. Pladsen skal ind mod gyllebeholderen være afgrænset af en jernbetonmur eller lignende, der sikrer mod påkørsel af denne. Såfremt påfyldningen af gylle sker med selvlæssende fyldetårn eller tilsvarende metode til at undgå spild, kan husdyrbruget vælge ikke at etablere påfylddepladserne.
48. Efter udbringning af på gylle på mark skal det sikres, at slæbeslanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på vejen.
49. Den eksisterende gyllebeholder på 2.125 m³ skal fortsat være forsynet med fast overdækning. Efter endt omrøring og udbringning skal overdækningen lukkes / reetableres umiddelbart efter. Skader på fast overdækning skal udbedres hurtigst muligt.
50. Transport med gylle skal altid tilrettelægges således, at der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
51. Ansøger skal informere Sønderborg Kommune, hvis antallet af transporter stiger med 10 % eller derover.

Gyllekøling

52. Der skal etableres gyllekøling i drægtighedsstalden i hele gyllekummearealet på 1.239 m² og i løbestalden og farestalden i hele gyllekummearealet på 1.443 m². For at opnå den ansøgte reduktion i ammoniakemissionen, skal der i gennemsnit over året køles med 14,49 W/m². Varmepumpen skal kunne levere en køleeffekt på mindst 38.860 W.
53. Inden staldene tages i brug, skal der fremsendes en beregning til Sønderborg Kommune, der dokumenterer, at anlægget lever op til ovenstående, endvidere dokumenterer, hvor mange timer varmepumpen faktiske driftstid skal være med den valgte pumpe.
54. Der skal være en timetæller på varmepumpen. Den månedlige driftstid, hvor varmepumpen kører efter ibrugtagning, skal noteres i en driftsjournal. I driftsjournalen skal endvidere noteres, når/hvis der sker driftsstop samt årsagen hertil.
55. Køleanlægget skal være med en forsynet med et trykovervågningssystem samt en alarm og en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage i varmesystemet stopper anlægget. Anlægget må ikke kunne genstarte automatisk efter driftsstop.
56. Anlægget skal vedligeholdes ifølge fabrikantens vejledning herom.

Anden organisk gødning

57. Der må ikke udbringes spildevandslam, bioaske eller øvrigt affald på udbringningsarealerne.

Ammoniak og natur

58. Der skal oprenses i lokalitet 5 og 18.
59. Der skal udlægges en bræmme omkring naturpunkt 5 og 18. Det gøres ved at der udlægges minimum 5 meter brede udyrkede bræmmer omkring den belastede naturtype.

Lugt

60. Der må ikke foretages gylleudpumpning fra det eksisterende staldanlæg på lørdage eller søn- og helligdage.
61. Bedriften og dens omgivelser skal drives og renholdes således at lugtgener som vidt muligt begrænses. Landbrugsdriften må uden for ejendommens areal ikke give anledning til lugtgener, som af tilsynsmyndigheden vurderes til at være væsentlige. Såfremt tilsynsmyndigheden ved tilsyn vurderer, at bedriften giver anledning til flere lugtgener for omkringboende end forventet, skal bedriften udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne. Planen skal fremsendes til tilsynsmyndigheden til godkendelse og skal derefter gennemføres.

Støj fra anlægget og maskiner

62. Husdyrbrugets bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer. Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver referencetiden inden for den pågældende periode.

Mandag-fredag kl. 07-18 (8 timer) Lørdag kl. 07-14 (7 timer)	Alle dage kl. 18-22 (1 time) Lørdag kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdag kl. 07-18 (8 timer)	Alle dage kl. 22-07 (½ time)	Alle dage kl. 22-07 Maksimal værdi
55 db (A)	45 db (A)	40 db (A)	55 db (A)

Miljømyndigheden kan forlange, at husdyrbruget skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt. Målinger/beregninger skal foretages og afrapporteres som ”miljømåling - ekstern støj” i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger nr. 6 fra 1984 og nr. 5 fra 1993. Dokumentation skal tilsendes miljømyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Tidsfrist herfor aftales med miljømyndigheden.

63. Dokumentation skal udføres efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger af et firma, som er godkendt af Miljøstyrelsen. Målingerne/beregningerne skal foretages og afrapporteres som ”Miljømåling - ekstern støj”. Målingen/beregningen skal foretages for de mest støjbelastede områder udenfor husdyrbrugets grund, under de mest støjbelastende driftsforhold - eller efter anden aftale med miljømyndigheden. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end grænseværdien. Målingernes og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A). Hvis støjgrænserne er overholdt, kan der kun kræves en årlig støjmåling. Udgifterne til dokumentation skal betales af husdyrbruget.

Fluer og skadedyr

64. Der skal overalt på ejendommen føres en effektiv fluebekæmpelse samt forebyggende foranstaltninger mod fluer. Fluebekæmpelse skal ske i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratoriums.
65. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes fri for affald, gødning og foderrester m.v., så der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Opbevaring af

foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

Støv fra anlæg og maskiner

- 66. Støvgener fra færdsel på grus- og markveje skal minimeres ved hensynsfuld kørsel.
- 67. Stalde, anlæg og udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støv- og lugtgener i området uden for ejendommens grund.

Lys

- 68. Belysning i stalde skal være slukket, når der ikke er påkrævet belysning af hensyn til dyrenes velfærd eller af hensyn til udførelse af arbejdsopgaver.
- 69. Belysning omkring driftsbygningerne og langs kørevejen fra Mommarkvej til det nye staldanlæg skal være forsynet med bevægelsessensor, så der kun er lys i forbindelse med aktiviteter, og der må kun ske belysning af de områder, der er behov for.
- 70. Udendørs belysning og lys fra stalde må ikke medføre væsentlige lysgener for omkringboende.

Kvælstof til grundvand

- 71. Det samlede areal med efterafgrøder skal være to % mere end Plantedirektoratets krav.

Bedste tilgængelige teknik (BAT)

- 72. Inden miljøgodkendelsen skal revurderes, skal ansøger indsende en redegørelse for i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført.

Husdyrbrugets ophør

78. Gyllebeholderne og det nye anlæg skal rives ned, hvis det har været ude i af drift i en samlet periode på tre år.

Lovgrundlag

Gældende lovgivning og generelle regler for driften af en landbrugsejendom og håndtering af diverse produkter anvendt på ejendommen forudsættes kendt og skal følges. Herunder er nævnt en række af de gældende vejledninger og lovgrundlag:

Lov bek. nr. 1486 af 04/12/09 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug

Lovbekendtgørelse nr. 1757 af 22/12/2006 om miljøbeskyttelse

Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24/09/2009 om naturbeskyttelse

Bekendtgørelse nr. 648 af 18/06/2007 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug (Historisk)

Bekendtgørelse nr. 294 af 31/03/2009 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug (Gældende)

Bekendtgørelse nr. 1695 af 19/12/2006 om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. med seneste ændringer

Bekendtgørelse nr. 439 af 11/05/2007 om opbevaring af døde dyr med senere ændringer

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 533 af 18/06/2003 om bekæmpelsesmidler med senere ændringer

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1517 af 14/12/2006 om miljøregulering af visse aktiviteter

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 48 af 13/01/2010 om affald (Affaldsbekendtgørelsen)

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 259 af 23/03/2010 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines (Olietankbekendtgørelsen)

Regulativ for erhvervsaffald i Sønderborg Kommune

Regulativ og forskrift for farligt affald i Sønderborg Kommune

Regulativ og forskrift for klinisk risikoaffald og andet farligt affald fra sundhedssektoren

Regionplan for Sønderjyllands Amt 2005-2016

Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer for fluebekæmpelse på gårde med husdyr i 2003 (<http://www.dpil.dk/dpil2005/HTML/flueretn.htm>)